

Sveučilište u Zagrebu

Filozofski fakultet

Odsjek za fonetiku

Dunja Fajdić

HUMOR U TELEVIZIJSKIM KVIZOVIMA

Diplomski rad

Mentor: doc. dr. sc. Jelena Vlašić Duić

Zagreb, 21. listopada 2013

PODACI O AUTORU

Ime i prezime: Dunja Fajdić

Datum i mjesto rođenja: 23. 12. 1985, Karlovac

Studijske grupe i godina upisa: komparativna književnost i fonetika (smjer govorništvo),
2009/2010

Lokalni matični broj studenta: 222992

PODACI O RADU

Naslov rada: *Humor u televizijskim kvizovima*

Broj stranica: 68

Broj priloga: 2

Datum predaje rada:

Sastav povjerenstva koje je rad ocijenilo i pred kojim je rad obranjen:

- 1.
- 2.
- 3.

Datum obrane rada:

Ocjena:

Potpis članova stručnog povjerenstva:

- 1.
- 2.
- 3.

SADRŽAJ

I. UVOD.....	4
1. TERMINOLOGIJA: SMIJEŠNO, KOMIČNO, DUHOVITO, HUMOR I IRONIJA.....	4
2. TEORIJE HUMORA.....	8
3. VERBALNI HUMOR.....	10
4. HUMOR KAO OSOBINA DOBROG GOVORNIKA.....	14
5. TELEVIZIJSKI KVIZ.....	15
6. TELEVIZIJSKI VODITELJ.....	18
7. DOSADAŠNJA ISTRAŽIVANJA HUMORA NA TELEVIZIJI.....	20
8. TAKSONOMIJA HUMORA.....	23
II. ISTRAŽIVANJE.....	27
1. CILJEVI ISTRAŽIVANJA.....	27
2. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA.....	27
3. KORPUS.....	29
4. ANALIZA KVIZOVA.....	30
4.1. KVISKOTEKA.....	30
4.1.1. FORMAT KVISKOTEKE.....	30
4.1.2. VODITELJ: OLIVER MLAKAR.....	31
4.1.3. ANALIZA.....	32
4.1.4. ZAKLJUČAK.....	35
4.2. TKO ŽELI BITI MILIJUNAŠ.....	36
4.2.1. FORMAT MILIJUNAŠA.....	36
4.2.2. VODITELJ: TARIK FILIPOVIĆ.....	38
4.2.3. ANALIZA.....	38
4.2.4. ZAKLJUČAK.....	47
4.3. NAJSLABIJA KARIKA.....	48
4.3.1. FORMAT KARIKE.....	48
4.3.2. VODITELJICA: DANIJELA TRBOVIĆ.....	49
4.3.3. ANALIZA.....	50
4.3.4. ZAKLJUČAK.....	58
5. RASPRAVA.....	59
6. ZAKLJUČAK.....	60
III. METODOLOŠKI PRISTUP RADU S VODITELJIMA.....	61
1. OPĆE UPUTE.....	61
2. PRIJEDLOG VJEŽBI.....	63
2.1. RAD S VODITELJEM KVISKOTEKE.....	63
2.2. RAD S VODITELJEM KVIZA TKO ŽELI BITI MILIJUNAŠ.....	65
2.3. RAD S VODITELJICOM KVIZA NAJSLABIJA KARIKA.....	66
ZAKLJUČAK.....	68
SAŽETAK.....	70
LITERATURA.....	71
PRILOG 1.....	74
PRILOG 2.....	76

I. UVOD

*Analyzing humor is like dissecting a frog. Few people are interested and the frog dies.
(Analiziranje humora je poput seciranja žabe. Nekoliko ljudi je zainteresirano i žaba zatim
umre.)*

E. B. White

1. TERMINOLOGIJA: SMIJEŠNO, KOMIČNO, DUHOVITO, HUMOR I IRONIJA

Mentalni fenomen, humor, često se identificira s neurofizičkom manifestacijom, smijehom. Smijeh je društveno normiran, može ga se izazvati smiješnim i komičnim elementima. Prema Anićevu Rječniku (1997), imenica *smijeh* definirana je kao 1. izraz usana i lica praćen mimikom i glasovnim reakcijama, svojstven samo čovjeku, izazvan vedrim, radosnim ili šaljivim povodom, 2. prenaplašen, simuliran ili posebno stiliziran smijeh ponesen negativnom emocijom i sl. (zloban, podrugljiv, raskalašen smijeh). Imenica *humor* objašnjena je kao sposobnost da se uoči smiješna strana događaja i situacija; oblik šaljive ironije, oblikovanje komičnih doživljaja svijeta u dosjetke, šale, stalne oznake (nadimke) ili tekstove (humoreske). Pridjev *smiješan* definiran je kao onaj koji djelovanjem šale ili šaleći se, vanjstinom itd. izaziva smijeh ili onaj koji izaziva na podsmijeh (smiješna tvrdnja). *Komika* je definirana kao ono što je smiješno, što izaziva smijeh, a *komičan* je onaj koji je pun komike, koji izaziva smijeh; smiješan, šaljiv. Pridjev *duhovit* u istom Rječniku definiran je kao onaj 1.koji ima duha, koji je svjež u u zamislima, koji je sposoban za iznenađujuće obrate u mišljenju, 2.koji zabavlja druge, koji ima smisla za humor. Navedene definicije poslužit će kao putokaz u terminološkim kolebanjima.

Olbrechts – Tyteca (prema Attardo, 1994:11) navodi pet razloga zbog kojih smatra da je nemoguće tvrditi da je smijeh kriterij humora:

1) smijeh nadmašuje humor (smijeh može biti uzrokovan humorom, ali postoji i fiziološki smijeh, izazvan, npr. halucinogenima)

2) smijeh nema uvijek isto značenje (postoji tzv. ritualno smijanje; afrički je smijeh više znak zbunjenosti i smetenosti nego zabave)

3) smijeh nije proporcionalan jačini humora (pojednici se razlikuju s obzirom na stav prema smijehu; odrastajući, učimo suzdržavati svoje nagone i porive, skrivamo svoje reakcije)

4) humor mami nekad smijeh, a nekad osmijeh

5) smijeh može biti i glumljen.

U svom djelu *Fileb* Platon navodi kako su u smijehu uvijek pomiješani užitak i zavist, ugoda i bol (prema Kišiček, 2011). Aristotel je u svojoj *Retorici* definirao *smiješno* kao izvjestan promašaj i nešto ružno, ali takvo koje ostaje bez dubljeg bola ili štete (prema Grlić, 1983). Kvintilijanu je smiješan lagani prijekor, tj. bezbolno ismijavanje. Tomas Hobbes određuje smijeh kao stanje oholosti koje nastaje kao reakcija na iznenadno opažanje naše superiornosti u odnosu na nečiju inferiornost. Komično je za njega pak nastajanje nečeg neočekivanog, ali povezanog s osjećajem vlastite nadmoćnosti, tj. ismijavanje s visine (prema Grlić, 1983).

Propp (1984) rijetko upotrebljava riječ *humor*. U najširem smislu definira humor kao sposobnost percipiranja i stvaranja komike, a u užem smislu definira ga kao vrstu *dobročudnog humora*. Također, Propp navodi da se smijeh ostvaruje uz prisutnost dvaju faktora: objekta koji je smiješan i subjekta koji se smije. Prema psihološkoj usmjerenosti, razlikuje šest oblika (vrsta) smijeha: podrugljivi, dobroćudni, zloban, ciničan, vedar, obredni i raskalašeni. Podrugljivi (podsmješljivi) smijeh najrasprostranjeniji je u životu i umjetnosti. Njime se Propp najviše bavi. Nastaje kada nedostaci onoga kome se smijemo izazivaju u nama otvoreno ili skriveno ismijavanje. Objekt ismijavanja može biti cjelokupni čovjekov život, negova fizička i duhovna obilježja. Fizički nedostaci prema Proppu ionako su pokazatelji unutrašnjih nedostataka. Vještina komičara, humorista upravo je u tome da, pokazujući objekt ismijavanja izvana, otkrije njegove unutrašnje nedostatke (duhovnog ili moralnog karaktera: emocija, morala, osjećaja, volje ili intelektualne sposobnosti). Dobročudni smijeh je humor u užem smislu, rezultat je tzv. blagonaklone dobroćudnosti i povezan je s osjećajem duhovne srdačnosti. Zloban smijeh sličan je ciničnome. Cinični smijeh uzrokovan je bezosjećajnim, zluradim odnosom prema tuđoj nesreći, dok je za razliku od njega, zloban smijeh uzrokovan tobožnjim nedostacima. Vedar smijeh je često bezrazložan, izazvan osjećajem životne radosti, nije ni u kakvoj vezi s nedostacima. Obrednom smijehu se pripisuje magični karakter, a najglasniji je raskalašeni (pučki) smijeh.

Za Bergsona (1987) *smijeh* je vrsta društvene geste koja ističe i kažnjava neki poseban oblik nepažnje ljudi i događaja, a izaziva ga trenutna preobrazba neke osobe u stvar. On razlikuje duhovito (humoristično) od komičnog. Ako se smijemo rečenicama, nije nužno da se smijemo i njihovom autoru: iz toga proizlazi razlika između duhovitog i komičnog. Neku riječ smatramo komičnom kada nas navodi da se smijemo onome tko je izgovara. Duhovitom ćemo nazvati onu riječ zbog koje se smijemo nekom trećem. *Komično* je slučajno, nesvjesno, ono po čemu je čovjek nalik na neku stvar, automatizam, kretanje bez života, *mehaničko nakalemljeno na živo* (Bergson, 1987). *Komičnim* se izražava neki pojedinačni ili kolektivni nedostatak koji nas poziva da ga odmah kaznimo, a ta kazna je – smijeh. Bergson ističe kako *duhovitost* općenito nosi dva značenja. U širem smislu, duhovitošću nazivamo izvjestan dramatski način mišljenja. *Duhovit čovjek ima u sebi nešto od pjesnika, kao što se u dobrom čitaču već nazire glumac* (Bergson, 1987:71). U užem smislu, duhovitost je sposobnost da se usput odigraju prizori iz komedije, ali tako diskretno, ležerno i brzo da je sve već gotovo kad ih mi počnemo zapažati. U takvim “prizorima” duhovit čovjek se obraća svojim sugovornicima, kad je duhovita izreka direktan odgovor jednom od njih. Također, može se obraćati i nekoj odsutnoj osobi koju uzima kao da je nešto rekla i on joj odgovara. Može se obraćati i svima, tj. javnom mišljenju, koje uzima na nišan pretvarajući neku uobičajenu ideju u paradoks, parodirajući neki citat ili poslovicu. Bergson navodi i kako se stvaraju različiti oblici komike riječi i moguće podvrste duhovitog. Komičnu izreku dobit ćemo ako u neki utvrđeni rečenični obrazac ubacimo besmislen misao (npr. *Ne volim raditi između obroka*, tvrdi lijenčina.) Komičan efekt dobit ćemo ako usmjerimo pažnju na materijalnu stranu metafore, tj. na doslovno značenje riječi (npr. A: *Burza je opasna igra. Jedan dan dobivaš, drugi dan gubiš.* B: *U redu, onda neću igrati oba dana*).

Za Critchleya je humor *zajednički ili intersubjektivni običaj koji zahtjeva pristanak drugih* (Critchley, 2008: 80). Critchley smatra da humor proizlazi iz nesklada između stvarnog stanja stvari i načina na koji se prikazuje u vicu, između očekivanja i zbilje. Humor iznevjeruje naša očekivanja stvarajući novu zbiljnost, mijenjajući situaciju u kojoj se nalazimo (npr. pas koji govori). Time otkriva dubinu onoga što nam je zajedničko. Critchley spominje i Ciceronov termin *sensus communis* koji je povezan je s pojmom *urbanis* (uglađena dosjetljivost). Ako nas humor podsjeća na *sensus communis*, onda to čini tako da nas na trenutak odvlači od njega. Humor je paradoksalni oblik jezika i djelovanja koji iznevjerava naša očekivanja izazivajući

smijeh svojim neočekivanim verbalnim inverzijama, iskrivljenjima i eksplozijama, odbijanjem svakodnevnoga govora koje rasvjetljuje svakodnevicu prikazujući je.

Filozof Soren Kierkegaard tvrdi kako nema filozofije bez sumnje, pa prema tome nema ni autentičnog ljudskog života bez ironije (Kierkegaard, 1965 prema Gibbs 2000:5). Tu tvrdnju posebno možemo primijeniti u suvremenom, postmodernom vremenu, kada ironija dobiva status glavne stilske figure, zamijeniši metaforu kao kraljicu figurativnog govora. Analizom svakodnevnog govora između prijatelja, Gibbs (2000) je utvrdio postojanje različitih vrsta ironičnog izraza. Navest ćemo ih od najčešće do najrjeđe upotrebljevanog oblika u razgovoru s prijateljima: 1. šaljivost (eng. *jockularity*, ironično “bockanje”, zadirkivanje), 2. sarkazam (kada govornik govori pozitivno kako bi iznio vrlo negativan sadržaj), 3. hiperbola (govornik izražava preneseno značenje pretjerujući u opisu realne situacije), 4. retoričko pitanje (u kojima govornici doslovno pitaju pitanje koje implicira šalu ili tvrdnju), 5. ublaženi izraz za realno stanje od očekivanog izraza (eng. *understatement*): npr. u filmu *Smisao života* *Monthy Phytona* kada jedan lik ostane bez noge, pitaju ga kako je, a on odgovara: *Stings a bit*. (U slobodnom prijevodu: *Pecka*.) Za razliku od takvih ublaženih izraza, eufemizmi označavaju figure u kojima se neki izraz zamjenjuje drugim, ali u blažem obliku, zbog bontona, društvenih, religioznih i drugih razloga (npr. “Malo je popio” umjesto “Pijan je”). Oblicima ironije izražava se implicitna kritika i/ ili se postiže komični efekt. Koristimo je iz različitih razloga, npr. ironija se čini manje nepristojnom kada se želi izraziti neka kritika (Jorgensen 1996, prema Gibbs, 2000:7). Ironija se rutinski koristi tijekom razgovora između članova grupe kako bi se potvrdilo njihovo zajedništvo upućujući komentare pojedincima koji nisu članovi grupe i koji su smatrani nedostojnima pripadnosti kolektivu (Ducharme, 1994 prema Gibbs, 2000:7). Ironija se u raznim oblicima često pojavljuje u razgovoru između roditelja i djece, prijatelja, parova. Zadirkivanje omogućuje pojedincima da prodube svoju povezanost indirektnim iskazivanjem privrženosti, zajedničkog smijeha i poruke koja se prenosi činom zadirkivanja - pogotovo one poruke da su pojedinci dovoljno bliski da zadirkivanjem ne narušavaju svoj odnos (Baxter, 1992 prema Gibbs, 2000). To se uklapa u Attardovu tvrdnju prema kojoj humor predstavlja i evocira bliskost, pa je često povezan s familijarnim jezikom (Attardo, 1994:235).

Ironija uključuje brojne varijante, tj. nije jedinstvena kategorija figurativnog izraza. Upotreba svake od tih varijanti motivirana je određenim nijansama različitih kognitivnih, lingvističkih i socijalnih faktora. Gibbsova analiza (2000) prikazala je ironiju kao opću kategoriju, nadređeni

pojam unutar kojeg postoje različiti tipovi kao što su sarkazam, hiperbola, itd. Gotovo sve ispitane ironične iskaze u toj analizi (iznimka su ublaženi izrazi), ispitanici su smatrali humorističnima. Primijećena je snažna povezanost ironijskog govornog iskaza u kojem se netko ili nešto zadirkuje i percepcije istog kao humorističnog. Utvrđeno je kako govornici koriste posebne intonacije sa svakim tipom ironičnog govornog iskaza, posebice pri upotrebi sarkazma, šaljivosti i retoričkih pitanja.

Ironija je prema Gibbsu posebno stanje uma koje stvaraju govornici i slušatelji, kao i poseban oblik figurativnog jezika. Priroda ironije je surađivačka, najčešći odgovor na ironični komentar jest drugi ironični komentar. Ona provocira komunikaciju, dijalog, suradnju. Ta karakteristika ironije ilustrira važnost suradnje i koordinacije u psihološkim modelima govorenja i slušanja (Clark, 1996 prema Gibbs, 2000).

Smijeh je posljedica iznenadnog razumijevanja i integracije kontradiktornih i inkongruentnih ideja, stavova i osjećaja koji se percipiraju objektivno (Horga, 1996: 74). U kontekstu humora koji se ostvaruje u korpusu analiziranih televizijskih kvizova, termin *humor* koristit ću kao nadređeni pojam koji obuhvaća sve što je nastalo kao posljedica smiješnog, komičnog ili humorističnog. Posljednja tri pojma bit će korištena kao sinonimi. Takav izbor najviše se oslanja na Anićevo i Proppovu definiciju humora (u širem smislu), kao sposobnost pojedinca za uočavanje i stvaranje smiješnog. Koristit ću *sarkazam* kao pojam koji obuhvaća cinizam i niz različitih načina ironijskog iskaza. Takav odabir nije u skladu s definicijom ironije, sarkazma i cinizma navedenih u Anićevo Rječniku (1997), ali navedena istraživanja predlažu drugačiju hijerarhiju tih termina.

2. TEORIJE HUMORA

Brojne teorije o humoru John Morreal (1987) u svojoj knjizi *The philosophy of laughter and humor* sažima u tri osnovne, a prenio ih je Critchley u svom djelu *O humoru* (Critchley, 2007: 13). Riječ je o teoriji *superiornosti*, teoriji *olakšanja* i teoriji *inkongruentnosti*. Teorija superiornosti smatra da se smijemo zbog osjećaja superiornosti nad drugim ljudima. Predstavnici ove teorije su Platon, Aristotel i Kvintilijan, a dominirala je do 18. stoljeća. Prema teoriji olakšanja smijeh je oslobađanje zatomljene nervozne energije te se povezuje uz Sigmunda Freuda i Herberta Spencera. Predstavnici teorije inkongruentnosti su filozofi Kant,

Schopenhauer i Kierkegaard, a osnovna joj je misao da humor proizlazi iz doživljaja nepodudarnosti onoga što znamo ili očekujemo s onim što se uistinu dogodi u vicu, dosjetki ili besmislici. Postoji još i dodatna četvrta teorija, teorija *igre*, prema kojoj je humor tek produžetak životinjske igre.

U Hollandovoj knjizi *Laughing* (1982) nalazimo detaljniji pregled teorija smiješnoga. Temelji ih na elementima komičnog događaja, a to su: poticaj (ono što je smiješno), uvjet pod kojima je što smiješno, psihološke osnove, smijeh kao fiziološka pojava i katarza (moralni učinak smiješnoga).

1. Teorije nesklada ili inkongruencije su prema Hollandu one teorije koje se bave objektom smijeha. Smijeh će izazvati neočekivani kontrast nespojivih kategorija (kognitivnih, etičkih ili formalnih).

2. Teorije koje proučavaju uvjete pod kojima je nešto smiješno. Dva su takva uvjeta: igra i naglost (neočekivanost i iznenađenje). Igra podrazumijeva veselje, atmosferu koja isključuje osjećaje straha, tuge, samosažaljenja. Igra riječima je oblik i rezultat uporabe jezika u ludičkoj funkciji, tj. u raznim vidovima igre. Primjenjuje se u retorici, stilistici, književnosti, poeziji i u humoru.

3. Među psihološkim teorijama poznate su teorije nadmoći i oslobađanja. Hobbes je teoriju nadmoći razvio na temelju prirode napetosti i opuštanja. Prema njemu, smijeh je stanje oholosti koje se javlja kao reakcija na iznenadno opažanje naše superiornosti u odnosu na nečiju inferiornost. Tajna komčinog, smatra Hobbes, leži u tom iznenadnom i naglom osjećaju nadmoći. Freudova psihoanalitička teorija temelji se na podjeli komičnog na tri vrste: dosjetku (vic), komiku i humor. Razlikuju se prema uvjetima koje zahtjevaju za ostvarenje. Dosjetka uključuju tri osobe: ona koja komično utvrđuje, onu na kojoj se komično utvrđuje i osobu kojoj se dosjetka priopćava. Izvor uživanja se pritom nalazi u vlastitim misaonim tokovima, u nesvjesnom. Za komično su potrebe dvije osobe: ona koja utvrđuje komično i ona na kojoj se komično utvrđuje. Komično se javlja kao iznenadno otkriće koje proizlazi iz socijalnih odnosa među ljudima. Humor zahtijeva samo jednu osobu: uživanje u humorističnom zadovoljstvu možemo zadržati za sebe i pritom ne moramo osjećati potrebu da nekome to priopćimo. U humoru se izdvaja i afirmira Super – ego.

4. Teorije koje se bave fiziologijom proučavaju karakteristike i porijeklo humora.

5. Teorije koje se bave moralnim učincima smijeha. Neke sociološke teorije tvrde kako smiješno ima korektivnu ulogu jer ismijava pogreške. Bergson tvrdi kako je smijeh zapravo kazna (Bergson, 1987: 109). Neke teorije smatraju smijeh socijalnom revolucijom. Moralnim učincima smijeha bave se brojne teorije koje se uglavnom međusobno nadopunjuju.

U istraživanju humora, Attardo (1994) izdvaja tri skupine teorija: *esencijalne* (istražuju bit i uvjete humora), *teleološke* (proučavaju ciljeve i mehanizme kojima se humor ostvaruje) i *supstancijalne* (obješnjavaju fenomen humora kao cjeline). Opća teorija humora trebala bi otkriti što čini situaciju, objekt ili tekst smiješnim. Lingvističke teorije humora su esencijalne ili teleološke, dok su psihološke i sociološke teorije – supstancijalne.

U kontekstu teorija humora, u ovom radu će najzastupljenije biti Hollandove (1982) teorije: teorije nesklada, teorije koje proučavaju uvjete pod kojima je nešto smiješno (igra i naglost, tj. neočekivanost i iznenađenje), psihološke teorije (teorije nadmoći i oslobođanja) i teorije moralnog učinka smijeha (smijeh kao kazna, ismijavanje grešaka).

3. VERBALNI HUMOR

Ciceron je prvi klasificirao humor s lingvističkog aspekta u svom djelu *O govorniku (De oratore)*. Razlikuje humor u riječi (*de dicto*) i humor u stvari (*de re*). Tu distinkciju upotrebljava i većina suvremenih teoretičara humora. Primjerice, Raskin humor *de dicto* naziva lingvističkim humorom, dok ga Attardo naziva verbalnim humorom. Ciceron kao primjere za humor *de dicto* navodi dvosmislenost, paronomaziju, pučku etimologiju, poslovice, alegoriju, metaforu, antifrazu i ironiju (Attardo, 1996:27). Anegdota i karikatura su osnovni primjeri za humor *de re* (suvremeni teoretičari najčešće ga nazivaju referencijalnim humorom). *Tractatus Coislinianus* (oko čijeg autorstva postoje dvojbe) donosi sličnu klasifikaciju humora. Prema Traktatu, verbalni humor se ostvaruje homonimima, sinonimima, ponavljanjem, paronimima, deminutivima, promjenama u glasu i figurama govora (prema Vlašić Duić, 2003). Kvintilijan, kao i Ciceron, dijeli humor na referencijalni i verbalni (Kvintilijan, 1984: 198). Smatrao je kako svi tropi mogu pronaći svoju primjenu u humoru. Piše i o uvjetima na kojima se zasniva šala: *Suština svake šale je u izvrtanju pravog i prirodnog značenja riječi. Savršen primjer za ovo vidimo i u slučajevima kada mi krivo prikazujemo svoja ili tuđa mišljenja ili kada tvrdimo nemogućnosti* (Kvintilijan, 1984: 215).

Freud svoju teoriju o humoru temelji na tome kako svaki od tipova komičnog dovodi do otpuštanja jedne vrste psihičke energije: inhibicijske, kognitivne i emotivne. Takve teorije humora, teorije otpuštanja, zanimljive su s lingvističkog aspekta jer je i za igru riječi karakteristično “oslobađanje” jezičnih pravila. Prema Freudu šale su prvenstveno verbalne. Dijeli ih u dvadeset kategorija, ovisno o tehnici humora (Freud, 1969 prema Vlašić Duić, 2003). Attardo je te tehnike sažeo u dvije temeljne: sažimanje i premještanje. Sažimanje podrazumijeva jednog označitelja koji sadrži više značenja, a premještanjem psihičkog naglaska na nešto što je različito od početne teme, mijenja se smisao.

Referencijalni od verbalnog humora razlikuje i Bergson (1987). Navodi tri mehanizma za postizanje komičnog efekta koji vrijede za obje vrste: 1. ponavljanje (riječi, rečenica, situacija), 2. obrat (uloga, situacija) i 3. isprepletanje ili ukrštavanje nizova (nesporazumi; situacije koje imaju dva različita značenja; dvosmislenosti, tj. podudaranje dvaju nezavisnih nizova). Obrat i ukrštavanje Bergson naziva igrama duha koje se pretvaraju u igre riječi. Od njih je mnogo dublja komika transpozicije (transpozicija u svakodnevnom govoru odgovara ponavljanju u komediji). Takvu komiku postižemo ako prirodni izraz neke misli prebacimo u drugi ton. Ako svečani ton prebacimo u običan, dobivamo parodiju. Ako o malim stvarima govorimo kao da su velike, nastaje pretjerivanje (vrsta komike). Uvijek postoje dva krajnja člana usporedbe koji se mogu transponirati u jednom ili drugom pravcu i stvoriti komičan efekt. Bergson razlikuje dvije vrste komike (humora). Prva je komika koju jezik izražava. Takvu komiku možemo prevesti na druge jezike, riskirajući gubitak najvećeg dijela izražajnosti komike (prelazeći u drugo društvo, drukčije po običajima, književnosti i po svojim asocijacijama ideja). Postoji i komika koju jezik stvara. Ona je neprevodiva. To što jest, duguje strukturi rečenice ili izboru riječi, ističe rastresenost samog jezika, tj. ovdje sam jezik postane komičan.

Raskin (1985) svoju semantičku teoriju naziva *script – based semantic theory*. To je jedina lingvistička, strogo formalna teorija jezičnog humora. Njegova teorija uključuje informacije koje pripadaju pragmalingvistici, tj. sve one izvanleksičke informacije potrebne za interpretaciju nekog iskaza ili teksta. Raskinova teorija jezičnog humora sastoji se od riječnika i kombinatornih pravila. Riječnik se temelji na tzv. skriptu. Uz lingvistički, postoji i skript općeg znanja, suženog znanja te individualni skript. Lingvistički skript možemo usporediti sa semantičkom mrežom kojom se dijagramski prikazuju semantički odnosi među leksičkim jedinicama, pri čemu je važna udaljenost između leksičkih jedinica. Riječnik se sastoji od

leksičkih natuknica koje funkcioniraju kao središnji čvorovi. Raskinova semantička teorija humora bavi se karakteristikama humorističnog teksta i uvjetima koji su potrebni da bi neki tekst bio smiješan. Dva su uvjeta neophodna da bi tekst bio smiješan: tekst mora biti (djelomično ili u cjelosti) kompatibilan s dva različita skripta i pritom ta dva skripta trebaju biti u suprotnosti. Skripti mogu biti suprotni tako da je jedan negacija drugog ili mogu biti u opoziciji realno – nerealno. Određeni jezični signal ukazat će da se iz jedne interpretacije mora prijeći u drugu. To je tzv. *trigger* (okidač), kulminacija šale, prijelomni trenutak. Osim okidača, za interpretaciju je bitan i komunikacijski modus. Humor, laganje i gluma odvijaju se u tzv. *non bona fide* komunikacijskom modusu, dok se ozbiljna, iskrena i informativna komunikacija odvija u tzv. *bona fide* komunikacijskom modusu. Budući da svaka šala opisuje neku realnu situaciju kojoj se suprotstavlja nerealna, dihotomija realno – nerealno osnovni je oblik opozicije skriptova i u tome se humor razlikuje od *bona fide* modusa. Raskin smatra da kako “humorna kompetencija”, kao ni književna, nije urođena. Ona se stječe obrazovanjem i odgojem, što stvara velike razlike među njihovim nositeljima. Ovladavanje humorom dio je govornikove jezične kompetencije. Zadatak lingvista je formulirati gramatiku te kompetencije, tj. učiniti je eksplicitnom (Attardo, 1994:196). Na ponavljanju lingvističke jedinice zasniva se *izotopija*. Prema Attardovoj analizi šale, semantička izotopija zasniva se na ponavljanju sema, fonološka na ponavljanju fonema (aliteracija, rima, paronomazija), prozodijsku izotopiju čini ponavljanje suprasegmentalnih obilježja, a u retoričkoj se izotopiji ponavljaju iste retoričke figure (Attardo, 1994:77-78). Za humor utemeljen na stilističkoj izotopiji važan je tzv. registar. On se definira kao jezična raznolikost, kao izbor u jeziku koji je povezan s određenom situacijom, ulogom ili socijalnim aspektom. Nesklad koji nastaje u sukobu dvaju registara rezultirat će humorom.

Charles Bally preteča je istraživanja koja se bave inkongruencijom registara, tj. jezičnih varijanti uvjetovanih situacijom. Na izbor registra utječe predmet (sadržaj), medij (govor ili pismo) i odnos među sudionicima komunikacije. Upotrebom određenog registra denotativnom se značenju pridaje socio-kulturološka komponenta. Bally smatra da su lingvističke jedinice međusobno povezane i evocirane tipičnim kontekstima (profesijama, situacijama, aktivnostima) i stereotipima (npr. nacionalnim): on anticipira pojam registra. Attardo zbog toga Ballyevu teoriju naziva *proto – register theory of humor* (Attardo, 1994: 234). Bally je ujedno definirao stilistiku kao dio lingvistike koji proučava verbalne načine izražavanja afektivnosti (Škarić, 1988). Naime, govornik jezikom ne izražava samo svoje misli, nego i emocije, afekte, a isto to izaziva i u

slušatelja. Afektivnost je najvažniji dio govora u "ljudskom" smislu jer izražava ljudskost, govornik izražava sebe sama, mimo leksičkog sadržaja. Afektivni izraz teži redukciji jezične organizacije, kako bi bio što neposredniji: uzima običnije i prisutnije riječi. Afektivnost u izrazu obogaćuje govor tako što ga komentira i skraćuje njegovu duljinu, univerzalno je razumljiva (kao tuga, bijes, radost, strah, čuđenje), a krajnji oblik afektivnog je ljudski krik. Omogućava govorniku komentiranje svojih i tuđih misli, izražavanje slaganja ili neslaganje sa sugovornikom, ostvarivanje atmosfere razgovora i ambijenta. Spontan, neporedan i istinit, afektivni izraz niti se uči, niti kultivira. Iako humor u sebi sadrži karakteristike spontanog izraza, Bally ga određuje kao estetski fenomen te kao takav nije predmet njegove analize. Međutim, on smatra da je osjećaj humora povezan s osjećajem ugone (Attardo, 1994). U nepodudaranju između onoga što riječ evocira i aktualnog konteksta u kojem je upotrijebljena, nastat će kontrast koji rezultira humorom: npr. upotrijebimo li neki izraz koji je poetičan (afektivan) u kontrastu s ostalim (neutralnim, neafektivnim) riječima, taj će kontrast izazvati smijeh.

Budući da je u ovom radu analiziran verbalni humor televizijskih voditelja, čiji je izbor registra uvjetovan televizijskim, audiovizualnim medijem i često doveden u odnos nesklada u svrhu postizanja humora, oslanjat ćemo se na Ballyeva razmišljanja koja anticipiraju inkongruencije registara. Njegove teze nadopunit ćemo analizom humora (Horga, 1997) u informativnoj radijskoj emisiji *Aktualac* Radija101, gdje je otklon u pojedinom registru uočen kao sredstvo kojim se ostvaruje humor (u povišenom registru koristi se npr. *on reče*, umjesto *rekao je*, *znana Vam* umjesto *poznata*, *tako je zborio* umjesto *rekao je*, dok se u sniženom registru koristi npr. imenica *lova* umjesto *novac*, *klopiti* umjesto *jesti*, *ziher je* umjesto *sigurno je sigurno*). Koristit će se i dvije osnovne vrste verbalnog humora po Freudu (koje je od njih dvadeset, u dvije osnovne, sažeo Attardo). Riječ je o tehnici sažimanja (jedan označitelj koji sadrži više značenja) i premještanja psihičkog naglaska na nešto što je različito od početne teme (čime se mijenja smisao). Analizirat ćemo prvenstveno humor koji Attardo zove *verbalnim*. Distinkciju verbalnog i referencijalnog humora anticipirali su Ciceron (verbalni humor za njega je *humor u riječi* ili *de dicto*), Kvintilijan, te Bergson, a danas je koristi većina suvremenih teoretičara (npr. Raskin verbalni humor naziva *lingvističkim*).

4. HUMOR KAO OSOBINA DOBROG GOVORNIKA

Antički autori od Platona preko Aristotela i Cicerona do Kvintilijana isticali su važnost govornikova karaktera u javnom govoru. Platon, Aristotelov učitelj, u svom djelu *Gorgija* definira retoriku prije svega kao praktičnu vještinu koju potpuno određuje i usmjerava iskustvo (Kišiček, 2011). U djelu *Fedar* ističe kako je za čovjeka koji se bavi retorikom važno da bude upoznat s ljudskom sviješću. Prema Platonu, govor je vođenje ljudskih duša (psihagogija), te govornik mora znati s kakvom vrstom svijesti je suočen. Najpoznatiji grčki učitelj govorništva i osnivač jedne od najvažnijih škola u antici, Izokrat, o govornikovu karakteru govorio je u kontekstu predispozicija, a to su širok spektar znanja i opće kulture. Važnost govornikova karaktera i društvenoga ugleda Aristotel je vrlo detaljno obrađivao u svojoj *Retorici* (Kišiček, 2011).

Najveću pozornost govornikovu karakteru u svojim su djelima posvetili rimski retoričari Ciceron i Kvintilijan (Kišiček, 2011). Prema Ciceronu, samo mudar čovjek može biti dobar govornik. On mora posjedovati široko znanje, određena retorička znanja, opću kulturu, a mora biti i rječit. Uz sposobnost isticanja i uljepšavanja (figurativnost), važna je i etička osjetljivost. U svojoj posljednjoj značajnoj raspravi o retorici, *Orator*, Ciceron ističe da dobar govornik mora biti majstor u sva tri stila (jednostavni, srednji i uzvišeni) te mora podjednako dobro vladati i tehničkom stranom govora (pronalaženje teme, raspored, pamćenje, izvedba). Treba voditi računa o ritmu u govoru, simetriji u naglascima (što pretpostavlja poznavanje ortoepije i standarda). Smatra da ne postoje različite vrste govornika, već se oni međusobno razlikuju isključivo prema kvaliteti. Najbolji je govornik onaj koji poučava, pruža zadovoljstvo i gane slušatelja. Ciceron dalje navodi kako su bitne karakteristike dobrog govornika dosjetljivost i duhovitost, ali umjerena: govornik ne smije pretjerati u pokušaju da bude duhovit jer će u tom slučaju djelovati klaunovski. Treba izbjegavati unaprijed pripremljene viceve jer humor mora proizlaziti iz same situacije. Za njega, smiješne su samo izreke koje izražavaju neku nepristojnost na pristojan način (Grlić, 1983).

Kvintilijan u svojem djelu *Obrazovanje govornika*, osim moralnih vrijednosti, ističe važnost znanja, stručnosti, naobrazbe i samopouzdanja. Osobine koje nadalje ističe jesu pravednost i dobronamjernost. Dragocjenim darom govornika Kvintilijan (1984) smatra smisao za humor za koji kaže da se ne može naučiti jer je to stvar prirodne nadarenosti. Naglašava kako

je kod uporabe humora izuzetno važna mjera te izbjegavanje opscenosti, što je opet u skladu s temeljnim idejama rimske kulture koje su sadržane u pojmu *urbanitas*: svjesna težnja za samokontrolom radi općeg dobra i suživota. Kvintilijan pozornost posvećuje i kompoziciji govora, pamćenju, figurativnosti, govornim stilovima i govornoj izvedbi.

Jedan od najstarijih autora koji se bavio govorništvom u Hrvatskoj jest Đuro Gračanin. U knjizi *Temelji govorništva* ističe važnost govorničke izobrazbe. Gračanin napominje da postoje i određeni talenti koji olakšavaju izgradnju govornikove ličnosti, među kojima su duhovitost i bogata mašta (Kišiček, 2011). Jasna Šego u svojoj knjizi *Kako postati uspješan govornik* također ističe važnost govorničkoga obrazovanja. Kao karakteristike dobrog govornika navodi jasnoću, logičnost i poetičnost, emocionalnost i izražajnost, neizvještačenost, domišljatost i govornu spretnost (Kišiček, 2011).

Knjiga Michaela Osborna *Public Speaking* opisuje različite govorne strategije i vrste govora te korak po korak objašnjava proces pripreme govora. Osborn govori o važnosti govorničkoga *etosa* (referirajući se na Aristotela), ističući kako *etos* govornika čine: kompetentnost, poštenje, simpatičnost i snaga (Kišiček, 2011). Detaljnije objašnjava važnost svake od tih karakteristika, pri čemu za potrebe ovog rada valja istaknuti simpatičnost. Osborn smatra kako je važno svidjeti se publici, a to postižu oni koji o publici zaista brinu, govore jasno, te se svojim govorom prilagođavaju potrebama i zahtjevima publike.

5. TELEVIZIJSKI KVIZ

Prema *Leksikonu radija i televizije* (2006), kviz je natjecanje u znanju, najčešće iz raznovrsnih područja, u kome jedan ili više natjecatelja odgovara na pitanja, uobičajeno pred publikom u studiju. Kao radijski žanr javlja se u SAD-u 1930-tih godina. Kviz *Truth or Consequence* (*Istina ili posljedica*) započinje 1940. godine trend kvizova s humorističkim komponentama. Početkom 1950. godine najpopularniji radijski kvizovi preneseni su na televiziju, gdje do kraja tog desetljeća kviz postaje jedan od najgledanijih žanrova. Iz SAD-a kviz stiže u Europu, također s velikim uspjehom. Prvi hrvatski kviz emitiran je još 1965. godine (*Poziv na kviz*). U posljednjem desetljeću 20. stoljeća, najpopularniji su (na svjetskoj razini) britanski kviz formati *Tko želi biti Milijunaš* i *Najslabija karika*. Uz spomenute kvizove, u Hrvatskoj su veliku popularnost imali *Kviskoteka*, *Brojke i slova*, te *Upitnik*.

Kvizovi su važan televizijski žanr čije podrijetlo nalazimo u radijskom programu, u zabavi i društvenim igrama. Njihov temelj nalazimo u usmenoj kulturi. Rezultati toga su snažna interaktivna veza kvizova sa gledateljima i njihova dugovječnost, ali i zapostavljenost i podcijenjenost forme. Osnovna struktura kvizova proizlazi iz igara i rituala. Lévi - Strauss razlikuje igru i ritual (prema Fiske, 1987). Igra je kulturalni oblik u kojem sudionici započinju međusobno jednaki, a završe diferencirajući se na pobjednike i gubitnike. Ritual objedinjuje različite grupe ljudi koje izjednačuje pružajući im kolektivne identitete. Kviz je prvenstveno igra, ali sadrži ritualne elemente (početak i kraj kviza). Na samom početku, natjecatelji navode njihove individualne razlike poput ritualne recitacije koja ostvaruje pomak od diferenciranih individua prema natjecateljskom kolektivu. Igra počinje, ustanovljena jednakost podvrgnuta je ispitivanju pri čemu dolazi do spoznaje o postojanju jednakosti prilika, ali ne i sposobnosti: ta nejednakost postupno se otkriva izdvajanjem pobjednika. Na taj način, kviz zapravo utjelovljuje kapitalističku ideologiju (Fiske, 1987). Također, kvizovi reproduciraju obrazovni sustav zapadne kulture: svi kreću u školu jednaki, s vremenom se diferenciraju bolji učenici koji će kasnije imati bolji posao, bolju plaću, veću socijalnu vrijednost. Voditelj objedinjuje sve kontradikcije takvog televizijskog programa. On je “meštar ceremonije”, ali i strog, pravedan učitelj. Njegova “zabavljačka” uloga više je usmjerena publici, dok je kao učitelj usmjeren natjecateljima. U toj ulozi on je javni čuvar znanja koji kontrolira pristup njemu, koristi svoju poziciju za kontrolu natjecatelja i razvoja igre. Zbog takve moći može se poistovjetiti s glavnim svećenikom u ritualu.

Kvizovi imaju svoju hijerarhiju. Kategorizirani su prema tipu znanja koje se ispituje i prema društvenoj moći. Koje god znanje testirali, u svim kvizovima prisutan je element sreće. Sreća je često povezana s kockanjem: ona pruža ideološki prihvatljivo objašnjenje uspjeha ili poraza. Njezina je svrha demonstrirati kako su nagrade sistema svima dostupne, bez obzira na talent, klasu, rod, rasu. Huizinga (1949, prema Fiske 1987) navodi kako igre stvaraju napetost između prilika i pravila, predvidljivog i nepredvidljivog, onoga što možemo i onoga što ne možemo kontrolirati. Nagrade su novac i/ili poštovanje javnosti i slava. Televizija zadovoljava pet temeljnih ljudskih potreba (Fiske i Hartley, 1992:48):

1. Kognitivne: primanje obavijesti, stjecanje znanja, širenje razumijevanja.
2. Afektivne: potrebe za emocionalnim i estetskim iskustvom, ljubavi i prijateljstvom; želja za viđenjem lijepih stvari.

3. Osobne integrativne potrebe: potreba za samopouzdanjem, stabilnošću, položajem, potvrdom.
4. Potrebe “napetosti – opuštanja”: potreba za bijegom i razonodom.

Kao netipični narativi, kvizovi se prezentiraju kao neposredni događaji (*live events*). Oni stvaraju djelomično aktivne gledatelje – sudionike. Taj dojam sadašnjosti i neposrednosti stavlja gledatelje u jednak položaj s likovima u narativu. Narativ kviza se doima otvorenim, nenapisanim, ishod je nepredvidljiv likovima narativa jednako kao i natjecateljima. Tenzija u emisiji postaje realna (barem se takvom čini), ne djeluje smišljeno ili kontrolirano autoritetom (kao u filmu ili romanu). Zbog toga je gledatelj kviza, kao i gledatelj “sapunice”, itekako angažiran u odvijanju događaja pred “malim ekranom”.

Fiske (1987) navodi kako višeznačnost televizijskog teksta počiva na ironiji, metafori, šalama i kontradikcijama. Ironija simultano suprotstavlja značenja. Nikada ne može biti potpuno kontrolirana strukturom teksta. Metafora dovodi do eksplozije značenja, uključujući nužno barem dva diskurza. Šale dovode do kolizije diskurza, a kontradikcije ili “govorenje protiv” također izražavaju polisemiju televizijskog teksta.

Kviz otjelovljuje kapitalistički sistem, omogućujući ljudima nagradu za znanje, ali i mogućnost korištenja faktora sreće, pri čemu svatko može “kockati se sa sudbinom” (Fiske, 1987). Budući da kvizovi počivaju na obrazovnom sustavu zapadnog svijeta, navest ćemo kako brojne studije ističu važnost i djelotvornost humora u nastavnom procesu, između ostalog kao obrambenog mehanizma u situacijama ekstremnog stresa, jer *stres je središnja značajka obrazovanja u svijetu i prirodna reakcija na intenziviranje znanja u obrazovanju* (Korobkin, 1988 prema Lazzarich, 2013). Humor može smanjiti anksioznost i tjeskobno raspoloženje mijenjajući učenikov doživljaj obrazovnog procesa. Humor je učinkovita kognitivna alternativa stresu. Također, spretna uporaba humora smatra se posebnom društvenom vještinom (Lazzarich, 2013).

Televizija je od svih sredstava javnog sporazumijevanja najprisutnija. Između gledaoca i televizije stvara se intimistička, rodbinska povezanost. Tome doprinosi jednostavna značajka masovnih medija (televizije, radija, novina) a to je stalnost pojavljivanja, tj. kontinuitet (Škarić, 1988). Govorenje i humor u televizijskom mediju su dobri samo kada masovnoj komunikaciji daju optimum, tj. dobro je ono što nalazi rezonantnu frekvenciju s publikom.

Momenti humora su katalizatori koji otvaraju kanale za dobru komunikaciju (Horga, 1996: 74). U komunikacijskom je smislu važna oslobađujuća funkcija humora. Kao dopunska ili popratna obavijest, humor prekida glavnu obavijest i stvara trenutke opuštanja, prekida koncentracije, odmora, ali i pripreme za intenzivno praćenje nastavka glavne obavijesti (Horga, 1997). Budući da su kvizovi proizvod redakcije kontakt - programa unutar veće organizacijske jedinice HRT-a, Zabavnog programa, već iz tih produkcijskih struktura možemo zaključiti kako je kviz program čija je namjena *komunicirati* (kontaktirati) s publikom i *zabavljati* je. Dugovječnost emitiranja triju kvizova koja su analizirana u ovom radu pretpostavka su i njihove gledanosti, tj. uspješnosti u ostvarivanju njegovih osnovnih funkcija. Niti jedna druga emisija Zabavnog programa HRT-a, ne može se pohvaliti takvom dugovječnošću pred televizijskom publikom čiji interes kroji televizijski program.

Ne ocjenjujući stanje humora u našim elektroničkim medijima općenito želimo samo istaći da naši javni govornici premalo koriste tu strategiju u stvaranju blagonaklonog slušatelja. U većini slučajeva oni su „mrtvi ozbiljni” čime zatvaraju komunikacijske kanale (Horga, 1996:75).

6. TELEVIZIJSKI VODITELJ

U početku radija i televizije pretežit govor je bio spikerski (Škarić, Varošaneć Škarić, 1995: 34). Za govorenje u tim medijima birane su osobe posebno dobre diktacije, ugodna glasa, standardnog govora utemeljenog na novoštokavskome i (za televiziju) ugodne vanjštine. Spikerski se govor temeljio na čitanju tuđih tekstova s neutralnom interpretacijom. U novinarsku dužnost ubrajala se autorska interpretacija tekstova i komunikacija sa slušateljima i gledateljima. Međutim, novinari se u tome nisu iskazali kao bolji od spikera. Stvorena je svijest o potrebi za izborom osoba udruženih vrlina za govor u elektroničkim medijima. Takve osobe danas možemo nazvati voditeljima.

Turković (2008) često koristi termin „spikeri” kao sinonim za „voditelje” i ne pravi razliku između ta dva zanimanja, međutim ističe njihovu važnost i odgovornost: (...) *spikeri koji najavljuju i vode emisije te čitaju vijesti daju osnovni ton televiziji. Oni gledaju ravno u gledaoca, smiješe mu se, njemu govore sve što govore, njemu namjenjuju sve što najavljuju – oni grade u gledaoca iluziju uzajamnosti, neposrednog međuljudskog općenja, a njihova stalna*

personalna prisutnost gradi iluziju stalne personalne komunikacije između gledaoca i njih (Turković, 2008:19).

Zvonko Letica (2003: 322) daje definiciju voditelja kao svojevrsnog predstavnika svoje redakcije. Voditelj je (...) *posljednja karika u lancu redakcijskog mehanizma o kojoj ovisi konačni izgled emisije, naravno zajedno s urednicima i autorima. On je javno lice programa, za koje se može reći da o njemu u velikoj mjeri ovisi uspjeh i gledanost emisije* (Letica, 2003: 323). Ako govorimo o voditeljima kviza, možemo reći da je on lice tog kviza, tj. predstavnik svoje emisije koju čine brojni autori pitanja, urednik, scenaristi, fonetičari, redatelj, kamermani, itd. Kada govorimo o licenciranim kvizovima, možemo reći kako je voditelj predstavnik tog kviza u određenoj zemlji, odobren i nadziran od strane vlasnika licence.

Voditeljstvo je prisutno u radio-televizijskim vijestima i razgovorima na temu, sastancima, panel-diskusijama, u zabavno-glazbenim priredbama i kvizovima (Škarić, 1988). Voditelj je uvijek poput dirigenta razgovora. Njegova je dužnost diskretno, s malo riječi, ali autoritativno, organizirano, voditi razgovor prema cilju. Tu dužnost loše obavlja voditelj koji previše brblja, čiji gosti govore o svemu, samo ne o temi ili se ustručavaju govoriti, tj. loš je voditelj onaj koji dopusti da se razgovor razvuče ili skрати više nego što treba za pametno i demokratsko raspravljanje, on planira trajanje i djelovanje svog govora. Voditelj svoje mišljenje izriče vrlo oprezno, bez nametanja. On mora umijeti dobro slušati i promatrati, mora biti dobro obaviješten, te prosuđivati i sažimati razgovore (Škarić, 1988).

Prema Turkoviću (2008) intimnost spikerstva (tj. voditeljstva) kulminira u likovima voditelja raznih kvizova: (...) *popularnost Miće Orlovića rezultat je upravo virtuozno nonšalantnog intimteta u njegovu ponašanju pred gledaocima. (...) On se ponaša pred TV kamerama kao pred svojom obitelji, dopuštajući sebi opuštenost u ponašanju koju čovjek ima samo pred dobrim poznanicima* (Turković, 2008:19). Međutim, niz godina od objave prethodno citiranog rada (taj članak potječe iz 1970. godine), isti autor razrađuje svoj stav prema aktualnom televizijskom programu. S vremenom je na nacionalnoj televiziji nastupila *legitimna izvještačena opuštenost* (Turković, 2008: 23). Glavna hrvatska televizija ipak nije tek kućni zabavljač, nego predstavnik službene javnosti. Kao takva, ona mora gledatelju dati pouzdan signal samokontrole: izvještačenost i razrađenu afektaciju. Takvi znakovi se prepoznaju i kao znaci pristojnosti. Čak i kada je voditelj prislan i spontan, on to ne čini na način našeg rođaka ili prijatelja, nego sa statusnom distinkcijom. Turković navodi malobrojna televizijska lica koja se ipak doimaju

istinski spontanima, premda iza toga stoji očit vježbalački rad i složena, stalnom praksom podržavana vještina. To su Davor Meštrović, Blaženka Leib i Danijela Trbović (voditelji koja su i danas aktualna televizijska lica).

Da bi govor u elektroničkim medijima ostvario govornost u što većoj mjeri, treba imati što više dobrih govornika – prezentera. (“Prezenter” kao sinonim za termin “voditelj”.) *Do takvih vrsnih se teško dolazi jer su ljudi s posebnim govorničkim darom rijetki i jer darovite treba posebno retorički obrazovati* (Škarić, Varošaneć Škarić, 1995:39). Oblikovanje govornih poruka ili sposobnost slobodnog usmenog izražavanja bitna je kategorija pri izboru pojedinaca prikladnih za televizijske voditelje. Naime, postoje ljudi koji znaju što hoće reći i brzo biraju točne, precizne, slikovite, prave i odmjerene riječi, nižu ih bez zastoja i sa smislom u skladne nizove, sintaktički skladne cjeline, u verbalne igre – u verbalne kreacije (Škarić, u: Meštrović, 1984:17).

Iako je televizija masovni medij kojemu bi odgovarao osobni i kolokvijalni stil (eliptičnih, isprekidanih rečenica, s puno usklika, pitanja, zapovjedi, s česti upravnim govorom, spominjanjem imena ili osobnih zamjenica), Hrvatska televizija ipak teži elegantnom stilu, ukusnom, dotjeranom, skladnom, gospodstvenom – što odgovara nastojanju da bude uzorom (Škarić, Varošaneć Škarić, 1995:39). Međutim, u 21. stoljeću u kvizovima Hrvatske televizije ipak prevladava tipičan stil za masovne medije, kolokvijalan i osobni, što je vidljivo iz komunikacije voditelja sa natjecateljima i publikom.

Iako se brojni propusti u govornoj izvedbi voditelja mogu popraviti tijekom montaže emisije, humor voditelja ne može se naknadno ostvariti kao npr. studijski smijeh u situacijskim komedijama.

7. DOSADAŠNJA ISTRAŽIVANJA HUMORA NA TELEVIZIJI

Ispitivanja humora u televizijskom programu hrvatskog govornog područja - rijetka su. Uglavnom se odnose na humor u informativnim emisijama ili su vezana za radijski program ili su dio nekog većeg ispitivanja. Izdvaja se tek nekoliko istraživanja koja govore ponešto o poželjnosti humora u televizijskom govoru, te o duhovitosti kao poželjnoj osobini govornika.

Među studentima Filozofskog i Katoličkoga bogoslovnog fakulteta provedeno je istraživanje o važnosti antičkih i suvremenih karakteristika dobrog govornika (Kišiček, 2011).

Zanimljivo je kako duhovitost možemo pronaći među karakteristikama kojima su antički autori posvećivali više pozornosti, no ne i među poželjnim osobinama govornika koje su važne suvremenim autorima. Prema navedenom istraživanju, najvažnija i najcjenjenija osobina dobroga govornika i danas je jednaka onoj antičkoga doba, a to je stručnost. Istraživanje stavova studenata pokazalo je da su za dobroga govornika danas važne osobine poput dobroga izgovora, ugodnoga glasa, primjerene gestikulacije (a za studente Filozofskoga fakulteta i ugodnoga izgleda). Što se tiče procjene duhovitosti kao važne govornikove osobine, istaknuto je kako je ona znatno važnija studentima Filozofskoga fakulteta, nego studentima Katoličkoga bogoslovnog fakulteta.

Prema istraživanju govora zagrebačkih televizijskih dnevnika (Škarić, 1988), Zagrepčani su iznijeli svoje sudove izabравši jedan od tri ponuđena odgovora za svaku pojedinu govornu kvalitetu. Postavljeno je 61 pitanje sljedećeg tipa: *a) željeli biste da se češće javlja prikladan humor i veseo ugođaj, b) sada se previše forsiraju humor i dosjetke, c) sadašnje vas stanje u ovome zadovoljava* (Škarić, 1988: 231). U rezultatima navedenog istraživanja, ispitanici su pokazali želju za većim iskazom poštovanja televizijskih govornika prema gledateljima, da im na licima vide više *dobročudnog smiješka*, više uljudnosti, manje ukočenosti, više mimike i geste; gledatelji žele da se govornici ponašaju prisnije, neusiljenije, da se izravnije obraćaju gledateljima, s većom iskrenošću i angažiranošću. Od prosjeka u negativnom smjeru izdvajaju se (između ostalog): odsutnost prikladnog humora i prenaplaštena ozbiljnost, slabo korištenje mimike i geste, nelogična (pjevna) intonacija, čitanje umjesto slobodnog govorenja i frazerski dosadan, otrcan iskaz (Škarić, 1988). Izdvojene su upravo navedene karakteristike jer su prepoznate i na materijalu koji se u ovom radu obrađuje. Ovakvo ispitivanje promatralo je odnos televizijskog govora i njegove publike, čime su postale vidljive ne samo karakteristike govora, nego i populacije koja se prema tom govoru odnosi.

U dosadašnjim istraživanjima govora u elektroničkim medijima na hrvatskom govornom području, humor se tek usputno spominje unutar nekih drugih kategorija. Primjerice, govoreći o prepoznatljivom govorničkom idealu Hrvatske medijske škole. Taj ideal utemeljen je na: *govornosti* (način govora koji teži arhetipskom govoru, u kojem su glas i tekst u ravnoteži), *purizmu* (odlike koje pokazuju hrvatsku jezičnu standardnost i odlike koje pokazuju govorno zdravlje) i *eleganciji* (težnja uglađenosti, istančanosti, estetičnosti, kultiviranosti, otmjenosti u govorenju). Stilaska elegancija ovisi o dobrom i brzom izboru riječi. Improvizirano, amatersko *ad*

hoc izmišljanje riječi je vrlo neelegantno. *Elegantan stil nije kolokvijalan, personalni stil sa čestim obraćanjem imenom, s mnogo upravnog govora, usklika, zapovijednog, optativnog načina. Izbjegava se šatra, isključeni su nepristojni izrazi. Isključene su lascivnosti, kao i humor, a nije prihvatljiva ni otrcana metaforika, ispražnjene fraze* (Varošaneć Škarić, 1995: 44, 45). Elegantnost se prepoznaje i u izbjegavanju negativnih kvalifikacija i težnji prema eufemizmima. Teži se nenametljivoj figurativnosti s laganim humornim učinkom koji figurativni odmak proizvodi. Možda upravo iz ovakve težnje prema govornoj eleganciji proizlazi učestalost upotrebe “elegantnog” humora, “humora u rukavicama”, tj. ironije (sarkazma) . Zatim, u *Prilogu* (Škarić, Varošaneć Škarić, 1994: 13), u kategoriji *Retorički dizajn*, u kojoj se ocjenjuje novinarsko umijeće u širem smislu, te logografstvo, autori su se osvrnuli i na voditeljev humor: *U vođenju je bolji, maštovitiji, iako koji put pretjera u pokušaju duhovitosti zbog nedostatka discipline (jezične i govorne)* (Škarić, Varošaneć Škarić, 1994:13).

Zgrabljčić (2002) u svom ispitivanju navodi kako su duhovitost, poetičnost i afektivnost čvrsto povezane s ljudskim kontaktom, sa socijalnim, društvenim i humanim, pokazuju emocije, ljudskost u strukturi medijske informacije, te olakšavaju interakciju i participaciju slušatelja (ili gostiju) u programu. Ispitivan je duhovit, poetičan i afektivan govor u radijskom novinarstvu, a zaključeno je kako te tri kategorije pridonose većoj interakciji sa slušateljima. U tome je pragmatična, obavijesna i komunikacijska vrijednost. Duhovit govor je prema Zgrabljčić (2002) oaza u općem, konvencionalnom govoru voditelja koji koristi gotove formulacije za uspostavljanje kontakta ili interakcije. Takav je govor funkcionalan, ali izveden bez truda i ukrasa. Prema Lotmanu i njegovoj teoriji o strukturi umjetničkog teksta, duhovitim se može smatrati govor ili razgovor koji nastaje *kao rezultat usložnjavanja osnovne strukture razgovora dodatnim strukturama* (Lotman, 1976:115 prema Zgrabljčić, 2002). Te strukture nose nove informacije u samoj poruci, a odlika im je da su nepredvidljive i svježije. Osnovno načelo po kojem se strukturira duhovit govor jest igra, smatra Lotman, i to igra riječi i misli (Zgrabljčić, 2002). Razgovor između voditelja i gosta, tj. dijalog, određen je dvama osnovnim kriterijima: postojanje interakcije između novinara i sugovornika i tematska završenost iskaza (Bahtin, 1980 prema Zgrabljčić, 2002). Prvi je kriterij određen postojanjem govornih sekvenci s najmanje jednim pitanjem. Drugi se kriterij ostvaruje ili fizičkim krajem razgovora (nakon čega u radijskom programu slijedi glazba) ili početkom razgovora s drugim sugovornikom. Međutim, ponekad se i promašuje pokušaj da se bude duhovit - unatoč trudu, duhovit učinak izostaje.

Takav banalan ili afektiran govor nastaje kao posljedica kontraproduktivnog rada na formi a izražen je u frazama, stereotipima, trivijalnostima (Ivas, 1996 prema Zgrabljčić, 2002). Taj je govor - propali pokušaj da se bude zanimljiv, izvoran, duhovit.

8. TAKSONOMIJA HUMORA

Kao što ne postoji jedna, univerzalna teorija humora, ne postoji niti univerzalna klasifikacija tipova humora. Neki smatraju kako je taksonomiju humora nemoguće napraviti (Gruner, prema Catanescu i Tom, 2001). Postojeće klasifikacije humora uglavnom grupiraju tipove humora prema 1. teorijskim konceptima, 2. prema samoj tehnici ostvarivanja humora, 3. prema primjeni humora. Analizom tipova humora i njihovom zastupljenošću u promidžbenim porukama, bavili su se Catanescu i Tom (2001). Smatraju kako odluka o upotrebi humora u reklamne svrhe mora biti donesena na temelju poznavanja publike, medija, poruke koju želimo prenijeti, proizvoda koji želimo prodati i na poznavanju tipova humora. Prema Reickovoj (1997, prema Catanescu i Tom, 2001) taksonomiji humora koja se temelji na primjeni humora, Catanescu i Tom za potrebe svog istraživanja humora u televizijskoj i tiskanoj promidžbi proizvoda koriste sedam kategorija humora. To su: usporedba, personifikacija, pretjerivanje, igra riječima ili verbalna dosjetka (eng. *pun*), sarkazam, glupost (eng. *silliness*) i efekt iznenađenja. Istraživanje na uzorku reklama u tisku i na televiziji pokazalo je češću i učinkovitiju upotrebu humora u televizijskom mediju. Zaključak je kako je televizija puno zahvalniji medij za upotrebu humora od tiska općenito, ali i u smislu promidžbenih poruka. Vidljiva je i razlika u tipu humora koji se najčešće javlja u tisku od onog na televiziji. Sarkazam je najpopularniji tip humora u tiskanom oglašavanju, dok se u televizijskim reklamama najčešće koristi glupost (eng. *silliness*). Catanescu i Tom (2001) upozoravaju kako nakon odluke o upotrebi humora u oglašavanju, treba prosuditi koji tip humora je primjeren za oglašavanje određenog proizvoda. Određeni tip humora u oglašavanju nekog proizvoda možda neće biti primjeren ili imati željeni učinak. Osim samog proizvoda, učinkovitost i poželjnost određenog tipa humora može diktirati i sam medij: jedan tip humora ima odličan učinak na televiziji, ali vrlo slab u časopisu. Demografska slika i psihološki profil publike kojoj je proizvod namijenjen, također mogu determinirati poželjan tip humora u reklamama. Prema tome, važno je proučiti okolnosti koje utječu na odabir i efekt određenog tipa humora. U oglašavanju se humor svjesno i pomno koristi iz više razloga (Catanescu i Tom, 2001). Humor

privlači pažnju, omogućuje publici bolje razumijevanje sadržaja te pridonosi pozitivnom stavu prema reklami (a time neizravno i prema proizvodu).

Taksonomijom humora od naših se autora bavio Horga u svom radu *Humor u elektroničkim medijima* (1997). Analizirao je radijske informativne emisije *Aktualac* Radija101 sa stajališta prisutnosti elemenata humora. Analizirana je učestalost elemenata humora i sredstva kojima se humor ostvaruje. Svoju analizu Horga je temeljio na prethodnim teorijskim razmatranjima. Naime, razne teorije humora izdvajaju različite čimbenike humora. Eysenck (1942 prema Horga, 1996) aktualne teorije humora klasificira na: 1. *kognitivne*, koje ističu važnost kognitivnih čimbenika humora, npr. spajanje nespojivog, kontrast ideja, iznevjerena očekivanja i sl.; 2. *konativne*, koje povezuju smiješno sa željom za zadovoljavanjem potrebe za isticanjem nadomoći ili samoisticanjem (Platon, Aristotel, Bergson); 3. *afektivne*, koje daju važnost emocionalnim komponentama u smijehu pri čemu se humor može objasniti kao čista radost ili se povezuje s nekim drugim osjećajima. Odnose kognitivnih, konativnih i afektivnih teorija humora Eysenck prikazuje shematski, postavljajući svaku teoriju u jedan kut trokuta. Prema toj shemi, spajanjem konativnog i afektivnog ugla s jedne strane dobivamo orestičke karakteristike (tj. želje, htijenja, motivacije), dok s druge strane imamo kognitivne karakteristike humora. Time dobivamo bipolarni model humora. Takav model potkrepljuje i povijesni i genetički razvoj humora: on se zaista razvija od orestičkog smijeha (smijeh zbog tuđe nezgode, nespretnosti) prema kognitivnim oblicima (koje čine intelektualne šale). Odatle razlikovanje “smiješnih” od “duhovitih, pametnih” šala.

Horga navodi i Attardovu klasifikaciju aktualnih teorija humora (ranije navedena Attardova klasifikacija odnosi se na teorije istraživanja humora). *Teorije inkongruentnosti* podrazumijevaju (slično kognitivnim teorijama) spajanje nespojivog. *Teorije neprijateljstva* ističu kritičku stranu humora, negativan stav prema određenim pojavama i osobama, zbog čega humor ima korektivnu društvenu ulogu, ali nosi i određeni stupanj agresivnosti. *Teorije oslobađanja* smatraju kako humor oslobađa od inhibicija, konvencija, napetosti i raznih ustaljenih odnosa u društvu. Unutar te kategorije možemo spomenuti igre riječi koje oslobađaju od jezičnih zakonitosti. U jezično-komunikacijskom smislu, takvo oslobađanje odnosi se na kršenje *Griceovih zakona kooperativnog komuniciranja što predstavlja defunkcionalizaciju jezika* (Horga, 1996: 71). Griceovi principi kooperativnosti kvantitete, odnosa, načina i kvalitete iznošenja obavijesti, ne poštuju se u šalama. Slušateljeva spoznaja o humorističkoj situaciji

potiče ga na korekciju vlastite interpretacije, tj. na reinterpretaciju: npr. humoristične situacije se često temelje na kršenju Griceovog zahtjeva za nedvosmislenošću u iznošenju govornikove obavijesti. Na temelju Eyseneckovih i Attardovih teorija o humoru, te pomoću Griceovih zakona koje humor krši, Horga navodi sedam tipova humora.

1. *Humor količine*. Posljedica je očitog pretjerivanja (preuveličavanja, umanjivanja činjenica, misli, i sl.)
2. *Humor nespojivosti* (inkongruentnosti, neusklađenosti). Posljedica je asocijativnog povezivanja dviju pojava za koje je općenito prihvaćeno da su nespojive.
3. *Humor neočekivanosti*. Posljedica je pojave neke neočekivane činjenice, misli, osjećaja.
4. *Humor istinosti*. Posljedica je projiciranja osobe u neku situaciju, što dovodi do otkrivanja skrivenih misli.
5. *Humor nadmoćnosti*. Posljedica je nemogućnosti drugih da vladaju situacijama koje se nama čine jednostavnima.
6. *Humor pritiska*. Posljedica je prije svega oslobađanja od napetosti uzrokovanih mislima, osjećajima i sl. o spolnom odnosu, strahu i sl.
7. *Humor besmislenog*. Posljedica je prije svega očite besmislene uporabe logike, stihova i sl.

Prema učestalosti tih sedam tipova humora Horga zaključuje kako humor u emisiji *Aktualac* Radija101 ima dvostruku funkciju. Drži pozornost slušatelja (podbode i opusti). Omogućuje izmjenu ozbiljnih i humorističkih dijelova, dijelova teksta i glasa, lijevo i desnohemisferalnog procesiranja obavijesti čime se postiže komunikacijski pogodna ritmičnost. Kroz humoristički pristup obavijesti se komentiraju i autori priloga izražavaju svoja stajališta prema obavijesti koju iznose. Zanimljiva su sredstva kojima se navedenih sedam tipova humora ostvaruje. 1. Prepoznatljiv *jingle* komentar, 2. tvorba imenica sažimanjem formalnih višečlanih izraza, (presica, aktualac, dajtonac), 3. nekorektne tvorbe (*Berliner* umjesto *Berlinčanin*, *zaštitari ljudskih prava* umesto *zaštitnici*), 4. forsiranje hrvatskih izraza koji su simboli razlike hrvatskog i srpskog jezika ili samostalnosti (*nazočiti*, *nazočenje*, *Lijepa naša*), 5. odklon u stilskom registru (povišeni registar – *on reče* umjesto *rekao je*, *znana Vam* umjesto *poznata*, *tako je zborio* umjesto *rekao je*; sniženi registar – *lova* umesto *novac*, *ćaskati* umjesto *voditi razgovore*, *ziher je* umjesto *sigurno je sigurno*), 6. odmak u semantici s jakim asocijativnim nabojem (*priče financijske komisije* umjesto *izvještaj*, *dogodio se referendum* umjesto *održao se*, *vlak se*

uparkirao umjesto *vlak je stigao*, *tužibaba za ljudska prava* umjesto *izvjestiteljica*, *Se Re Jugoslavija* umjesto *eS eR Jugoslavija*), 7. pretjerana intimnost (*Radovan i Ratko* umjesto Radovan Karadžić i Ratko Mladić, *Franjin ured* umjesto *Ured predsjednika Republike Hrvatske*, *Marina* umjesto gradonačelnica Zagreba Marina Matulović Dropulić, *Čičkolina* umjesto Ivan Zvonimir Čičak, *naš Mate* umjesto ministar vanjskih poslova Mate Granić), 8. tuđe riječi (*dežela* umjesto *Slovenija*), 9. posebno fonetsko ostvarenje: najrazličitiji oblici fonostilističkih sredstava (variranja tempa, tona, intenziteta, govornost realizacije).

Navedena ispitivanja poslužit će u ovom radu kao temelj za stvaranje prikladne taksonomije potrebne za analizu humora televizijskih kvizova. Takva prilagodba je nužna jer tipovi humora u informativnim radijskim emisijama, kao ni u televizijskim reklamama, nisu isti (niti jednako zastupljeni) u televizijskim kvizovima.

II. ISTRAŽIVANJE

1. CILJEVI ISTRAŽIVANJA

U ovom radu analizirat će se humor voditelja u tri televizijska kviza. Analiza bi trebala pokazati ima li uopće humora u nastupu voditelja kvizova na državnoj televiziji? Pretpostavlja se da humor postoji i da je vrlo zastupljen, jer je riječ o dugovječnom, popularnom, zabavnom televizijskom programu koji uključuje brojne sudionike. Ako postoji, o kakvom je tipu humoru riječ u pojedinom kvizu, te kakva je zastupljenost svakog tipa humora? Analizirat ćemo u kojim dijelovima pojedinog kviza voditelji najčešće ostvaruju humor. Istražit ćemo koji tip humora i u kojem dijelu emisije izaziva smijeh izravno kod publike u studiju (u *Milijunašu* i *Kviskoteci*), kao i kod natjecatelja u *Najslabijoj karici* (gdje nije prisutna publika u studiju). Na temelju te analize prikazat će se i metodološki dio rada prema kojem fonetičar može televizijskog voditelja uputiti kada i kako ostvariti duhovite situacije u pojedinom kvizu, kako uvježbati točke humora te kako pomoći voditelju u razvijanju njegove „humorne” kompetencije.

2. METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

Nakon odabira i pregleda korpusa za analizu, transkribirano je sve što je u pojedinom kvizu ocijenjeno kao smiješno, duhovito, komično. Posebno je naznačeno u kojem dijelu emisije je svaka od navedenih komičnih situacija ostvarena. Zabilježeno je i na koju voditeljevu duhovitu opasku, publika u studiju (ili u *Karici* – natjecatelj) reagira smijehom (ili spontanom pljeskom), te je označeno i točno vrijeme na analiziranom materijalu u kojem se javljaju takvi primjeri (za potrebe kasnijih pregledavanja). Nakon toga, najteži je zadatak bio svrstati voditeljeve duhovitosti u određene skupine, tj. tipove humora. Za potrebe ovog rad, pregledanom sadržaju prilagodili smo taksonomije humora korištene u analizama humora u reklamama (Catanescu i Tom, 2001) i radijskim informativnim emisijama (Horga, 1997).

1. *Pretjerivanje*. Posljedica je očitog pretjerivanja (preuveličavanja, umanjivanja činjenica, misli, i sl.). Iako Horga ovu kategoriju naziva *humor količine*, primjerenijim nazivom smatram *pretjerivanje* (eng. *exaggeration*) koju kao kategoriju humora koriste Catanescu

i Tom (2001): pretjerivanje u količini samo je jedna od mogućnosti koju ova kategorija obuhvaća.

2. *Humor nespojivosti* (inkongruentnosti, neusklađenosti). Posljedica je asocijativnog povezivanja dviju pojava za koje je općenito prihvaćeno da su nespojive; dovođenje dvaju elemenata, predodžbi u takav odnos koji proizvodi komičan efekt; igra s višeznačnošću pojmova; često nastaje kontrastiranjem i uspoređivanjem dviju pojava.
3. *Igre riječi*. Humor koji nastaje kao posljedica igre riječima koje zvuče jednako ili blisko, imaju isti ili sličan korijen, ali su im značenja različita. Humor koji nastaje razotkrivanjem doslovnog značenja frazema. Humor koji se ostvaruje povezivanjem riječi udaljenog značenja rimom. Ova kategorija ne postoji u radu prof. Horge (1997), no analizirani materijal pokazao je potrebu za takvom kategorijom koja je preuzeta po uzoru na analizu reklamnih oglasa (Catanescu i Tom, 2001).
4. *Sarkazam*. Ova kategorija humora preuzeta je iz taksonomije humora u reklamnim oglasima (Catanescu i Tom, 2001). Riječ je o humoru koji nastaje kao posljedica eksplicitne ironične reakcije ili situacije (Catanescu i Tom, 2001). U odabiru termina *sarkazam* umjesto *ironija*, pozivat ćemo se na terminološki odabir i definiciju navedenih autora. Naime, brojna su značenjska preklapanja navedenih termina. Anić (1997) definira *sarkazam* kao zajedljivu i zlobnu ironiju; zajedljivost. Gibbs (2000) navodi sarkazam kao jedan od nekoliko tipova ironičnog govora među prijateljima. Smatra da je sarkazam “kada govornik govori pozitivno kako bi iznio vrlo negativan sadržaj”, što je gotovo identično Anićevoj (1997) definiciji ironije: *podrugljiv način izražavanja koji počiva na opreci između pozitivnog oblika izražavanja i negativnog stava koji se time prikriva; smisao oprečan kazanome (pametni ste = glupi ste)*.
5. *Humor neočekivanosti*. Posljedica je pojave neke neočekivane činjenice, misli, osjećaja, situacije; obrat, iznenađenje.
6. *Humor nadmoćnosti*. Posljedica je nemogućnosti drugih (natjecatelji u kvizu, publika u studiju) da vladaju situacijama koje se nama (voditelju) čine jednostavnima.
7. *Humor besmislenog*. Posljedica je prije svega očite besmislene uporabe logike, stihova i sl. Humor ostvaren govornim vrednotama (npr. visoka intonacija i rečenični naglasak), (vizualnim) neverbalnim znakovima (gestama, mimikom). Svako pjevušenje, imitacija.

Humor pritiska i humor istinosti (Horga, 1997) pokazale su se kao kategorije humora bez primjera u analiziranom sadržaju, dok je za *personifikaciju* (Catanescu i Tom, 2001) pronađeno tek nekoliko primjera (personifikacija treme) te je ta kategorija ubrojena u kategoriju *igre riječi*. *Usporedba* (Catanescu i Tom, 2001) uključena je u različite kategorije (ovisno o tome što se uspoređuje i koji je kontekst). *Glupost* (eng. *silliness*) smo ubrojili u kategoriju *humor besmislenog*, a *iznenađenje* (Catanescu i Tom, 2001) u *humor neočekivanosti*.

U govoru je sustav jezičnih znakova samo jedan od ostalih (a to su: ljudski glas, mimika, gesta i opće ponašanje čovjeka u govornoj prilici). Navedeni sustavi signalizacije kombiniraju se u govoru tako da jedan zamjenjuje i dopunjuje drugi. Najbolji dokaz tome možemo dobiti ako ispišemo iz govora samo tekst, tj. samo jezični izraz. On bi djelovao čudno, nepotpuno, nejasno, a katkad i suprotnog značenja od izrečenog (Škarić, 1988). “Bravo!” ili “Sjajno!” izrečeno s ironijom označava suprotno od temeljnog značenja. Sve je to dokaz o multimedijalnosti govora (za razliku od unimedijalnog pisanog izraza). Zbog toga je pri ispisivanju svakog primjera humora naznačen i kontekst u kojem je primjer realiziran (na što se nadovezuje), kao i voditeljeva mimika i geste (kada je to bitno za značenje šale).

Kao što je već napomenuto, nema univerzalne taksonomije humora, kao ni one koja vrijedi za pojedinačan medij ni za svaki žanr unutar tog medija. Catanescu i Tom (2001) u svom su radu naveli kako je televizijsko oglašavanje pogodnije za ostvarivanje humora od tiskanog oglašavanja, kao i to da je televizija vrlo zahvalan medij za ostvarivanje humora općenito. Zbog toga je ovakva prilagodba dviju taksonomija humora korištenih za analizu humora u masovnim medijima, ocijenjena nužnom za precizniju analizu u ovom radu.

3. KORPUS

Uz pomoć arhive HRT-a (tzv. arhiva INDOK-a) za potrebe ovog rada odobreno mi je presnimavanje, ali sav arhivski materijal HRT-a nije dostupan iz tehničkih razloga (nemoguće ga je presnimati u bilo koji noviji, dostupniji format). S popisa dostupnog materijala po datumima emitiranja, za potrebe ovog rada presnimljene su tri emisije *Kviskoteke* iz 1995. godine. Emisije starijeg datuma proizvodnje nisu dostupne za presnimavanje. Ipak, trima *Kviskotekama* iz 1995. godine pridodana je i jedina cjelovita emisija *Kviskoteke* dostupna na kanalu *youtube*, iz 1988. godine. Dakle, ukupni korpus odgledanih *Kviskoteka* je četiri emisije. Presnimljeno je i

analizirano i devet emisija kviza *Tko želi biti Milijunaš*, izabranih prema dostupnim emisijama iz svake sezone, od 2003. do 2010. (primjeri emisija iz 2004. nisu dostupni). Najdostupnije i najbrojnije su snimke *Najslabije karike*, zbog učestalosti njezinog emitiranja i jer se radi o „najmlađem” kvizu. Pregledano je trinaest emisija *Karike*, a analizirano je njih jedanaest (prvu emisiju vodila je glumica Nina Violić, a jednu od kasnijih Mirko Fodor, kao zamjena voditeljici Trbović za vrijeme bolovanja). Datumi proizvodnje, emitiranja i redni broj svake emisije, dostupni su u Prilogu 1.

4. ANALIZA KVIZOVA

4.1. KVISKOTEKA

4.1.1 FORMAT KVISKOTEKE

Kviskoteka je specifična po vrlo zanimljivim igrama koja zahtjevaju maksimalnu koncentraciju, kreativnost i veliko znanje natjecatelja, popularno zvanih “vitezovima znanja” U vrijeme emitiranja *Kviskoteke*, najbolji natjecatelji bili su prave zvijezde. Format *Kviskoteke* u samom početku razlikuje se od njezinih kasnijih formata. Pretpostavljam da je razlog tome je dugotrajnost emitiranja i nužnost da se ipak publici ponudi nešto novo unutar omiljenog kviza. Autor *Kviskoteke* je Lazo Goluža, a sastavljači pitanja su se mijenjali. U studiju je uz natjecatelje, voditelja i publiku, uvijek prisutna i komisija koja vodi računa o pravilnosti igre (česti članovi komisije su dr. Pavličić, dr. Senker, dr. Oralić-Toić, dr. Klaić i Lazo Goluža). *Kviskoteka* se unaprijed snima i zatim montira. Emisija počinje dolaskom voditelja u studio uz pljesak publike. On pozdravlja gledatelje, govori najavu. Zatim poziva jednog po jednog natjecatelja. Sa svakim vodi kratak razgovor (varijacije takvog razgovora prepoznat ćemo i u ostalim kvizovima). Nakon toga slijedi *špica* emisije. Slijedi sponzorska pitalica i izvlačenje dobitnika (u svakoj emisiji postavlja se pitanje gledateljima koji zatim šalju dopisnice sa njihovim odgovorom). Dobitnik osvaja vrijedne nagrade koje voditelj također prezentira. Zatim predstavlja stručni žiri. Nakon toga, voditelj najavljuje prvu igru: *abeceda znanja* (1995) ili *ABC pitalice* (1988). Nakon završetka igre, komentiraju se rezultati i ustanovljuje trenutni poredak natjecatelja. Slijedi druga igra, *igra zamki* (teme su npr. *Glodavci*, *Šenoi Šenoino*, *Hrvati iz Bosne*, *Lijepo ime Ivan*, *Gradovi južno od Ekvatora* i *Na konju*). Umjesto te igre, u emisiji iz

1988. godine natjecatelji biraju jednu od ponuđenih igara u rubrici *igre po željama* (igre su: *Nadimci i prišivci*, *Jesam li načitan?*, *To je to iako nije to*, *Dvojčeki* i *Pokretne slike*). Također, tada su sudjelovala četiri natjecatelja u emisiji, dok 1995. godine sudjeluju tri natjecatelja. Nakon toga, voditelj prokomentira trenutno bodovno stanje, način dosadašnje igre i najavljuje igru *asocijacije*. Po završetku te igre, voditelj čita reklamnu poruku, te nastavlja s provjerom filmskog znanja natjecatelja u *igri licitacije* (ta igra ne postoji u emisiji iz 1988. godine). Voditelj zatim komentira način igre i rezultate, te najavljuje *igru detekcije* i osobu koju natjecatelji trebaju prepoznati, tj. „otkriti” između tri osobe koje se predstavljaju kao isti čovjek. Obično se radi o zanimljivoj ličnosti, a tijekom razgovora voditelja s tom osobom gledamo i dokumentarističku snimku iz njegovog života. Nakon *igre detekcije* slijedi završna pitalica (1988. godine natjecateljima je postavljeno 24 pitanja, a 1995. godine natjecateljima se postavlja 30 pitanja). Ta igra često odlučuje o konačnom poretku i vidljiva je emotivna angažiranost natjecatelja.

Prve četiri sezone voditelj *Kviskoteke* bio je poznati hrvatski spiker i režiser Ivan Hetrich (poznatiji po vođenju emisija *3,2,1...kreni!* i *Brojke i slova*). Međutim, legendarni voditelj *Kviskoteke* je Hetrichov „nasljednik” Oliver Mlakar. *Kviskoteka*, najdugovječniji HRT-ov kviz svih vremena, emitira se od 1984. do 1995. godine. Kviz je od 2006. do 2007. pokušala obnoviti NovaTV.

4.1.2. VODITELJ: OLIVER MLAKAR

Oliver Mlakar rođen je u Ptuju, a odrastao u Osijeku. Položivši audiciju, 1957. godine postaje spiker na Radio Zagrebu, a od 1963. godine počinje raditi na Televiziji Zagreb. Prije voditeljstva *Kviskoteke*, afirmirao se kao voditelj kviz programa. *Poziv na kviz* vodio je s Jasminom Nikić. Zatim postaje voditelj kviza *Zlatni pogodak* koji se emitirao naizmjenice u Beogradu i Zagrebu. Mlakar i njegov beogradski suvoditelj Mića Orlović postali su najpopularniji voditeljski par televizijskih kvizova. Taj voditeljski dvojac Turković (2008) spominje u kontekstu opuštenijih stilskih varijanti voditelja na nacionalnoj televiziji. Riječ je o ležernoj (...) *kozerskoj varijanti čiji su protagonisti svojedobno bili Beograđanin Mića Orlović (...) i u Zagrebu Oliver Mlakar, ta simpatično izvještačena karikatura ležernosti talijanskih voditelja* (Turković, 2008: 22). Mlakar je studirao talijanski i francuski jezik na Filozofskom fakultetu u Zagrebu, pa možemo pretpostaviti da je poznavanje jezika i stranih televizijskih programa utjecalo na formiranje njegovog voditeljskog stila. Također, Turković spominje Olivera Mlakara kao primjer nevješto

hinjene opuštenosti: (...) ili intonacijski nadnaravnu “srdačnu vedrinu” Olivera Mlakara (*Kolo sreće*), čije su “spontane” geste slične gestama Disneyeva Pinokija (iz njegove marionetske faze) nego njegovu talijanskome uzoru (voditelju Pipu Baudu) (Turković, 2008:22). Nakon *Zlatnog pogodka*, Mlakar je vodio tijekom 70-ih i 80-ih godina sa Stevom Karapandžom kulinarsku emisiju *Male tajne velikih majstora kuhinje*. Gledali smo ga kao voditelja *Kola sreće*, te kulinarskog showa - *Kruške i jabuke*. Popularnost Olivera Mlakara Turković objašnjava poželjnošću njegove ukočenosti, izvještačenosti, nespontanosti. Publika kao da te osobine prepoznaje kao znakove *normiranog samonadzora* (Turković, 2008: 23).

4.1.3. ANALIZA

Pretjerivanje Za ovaj tip humora nisu pronađeni primjeri u pregledanom materijalu. ($n = 0$)

Humor nespojivosti ($n = 8$)

- V¹: Što očekujete? N: Dobru zabavu i dobru borbu. V: Športsku borbu, jer *Kviskoteka* je i šport! / R
- (pitanje o ovcama) Da vidimo tko se pomoću ovaca dokopao vrijedne nagrade! / “Kvisko pita”, nagradna pitalica za gledatelje
- Ja bih vam bio malo slab konj za te trke kao što vidite... (pitanje je o konjima i trkama) / igra asocijacija
- Evo vidite Juriću, Vi biste mogli biti Župan. (ima dugu bradu) Ali nemate još dovoljno bijelu bradu. (smiješak gostiju) Vratimo se mi još malo ozbiljnijoj temi. / igra detekcije
- Zapričao se Neven. Opasan nam je Neven! / igra detekcije
- N:Pjevam za prijatelje, u zboru i tako...za dušu.
V:Večeras ćemo malo znanja pokazati. Za dušu. / R
- Heroj ove posljednje igre bio je Anton! / komentar nakon igre
- Hvala vam na odanosti, budite i dalje s nama! / odjava emisije

¹ Ovdje i dalje slova stoje za: voditelj (V), natjecatelj (N), pratnja (P), razgovor upoznavanja s natjecateljima prije igre (R), najava promidžbenih poruka (PP). Ako nema oznake, izgovara voditelj.

Igre riječi ($n = 9$)

- Dvojčke bi Mario... (natjecatelj Mario izabrao je igru naziva “Dvojčki”) / igre po željama
- Upalila se žaruljica Roku! / igra asocijacija
- Kako nam sada izgleda bodovni...saldo, da tako to kažem. / komentar nakon igre
- (ime igre zamki je “Na konju”) Vidjet ćemo tko će od vas dvojice uskoro biti na konju. / igre zamki
- Suprug je domaći isto? Domaće je domaće! (imitira kajkavsko narječje) / R
- Oh, Nikice, Vi ste dobro potjerali ovako... (natjecatelj je vrlo uspješno igrao) / igra licitacije
- I Vama bismo trebali pokazati ovaj palac gore jer ste tako dobro igrali! (jedna od asocijacija u igri je bila “palac gore”) / igra asocijacija
- Srećko, Vi ste večeras ”nesrećko”! / komentar nakon igre

Sarkazam ($n = 5$)

- (natjecatelj radi u banci) Novce ne brojite? Kažu da je teško tuđe novce brojiti ... (smijeh publike) / R
- Za nagradu, nekoliko poruka našeg ekonomskog propagandnog programa. / PP
- (Svi smo ponešto dobili...od gostiju.) Od kandidata naravno, ne svi, haha. / igra detekcije
- Imate nekakav hobi? To je vidite jedno vrlo neobično pitanje. / R
- I mi jedemo općenito janjetinu iz Novog Zelanda u posljednje vrijeme. (pitanje o tome ima li na Novom Zelandu puno ovaca) / igra zamki

Humor neočekivanosti ($n = 7$)

- Idemo onda odmah na ekran! (natjecatelj kaže da se njegov sin nije mogao odlučiti je li mu pravi tata kraj njega na kauču ili ovaj na ekranu) / R
- Uh, joj, ja sam malo zaspao! / igra asocijacija

- Taj “mandat” smo zapravo mi preuzeli od vas! (smijeh publike) (u razgovoru s Velikim županom Huma, povijesnom titulom jedinstvenom u Humu; u tom kontekstu stanovnici Huma od pamtivjeka koristi termin “mandat”) / igra detekcije
- Svi smo ponešto dobili...od gostiju. Od kandidata naravno, ne svi, haha. / komentar nakon igre
- (gost nabraja autohtona jela, Mlakar ga prekine) Dobar tek! Nemojte dalje! (smijeh publike) / igra detekcije
- Dobro su naučili engleski! (nakon što natjecatelj komentira kako je teško odlučio tko je prava osoba u igri detekcije jer su svi jako dobro svladali hrvatski, a zapravo su Englezi) / igra detekcije
- Jedan klub, a tri predsjednice! (u igri detekcije između četiri žene potrebno je identificirati pravu predsjednicu jednog kluba iz Splita) / igra detekcije

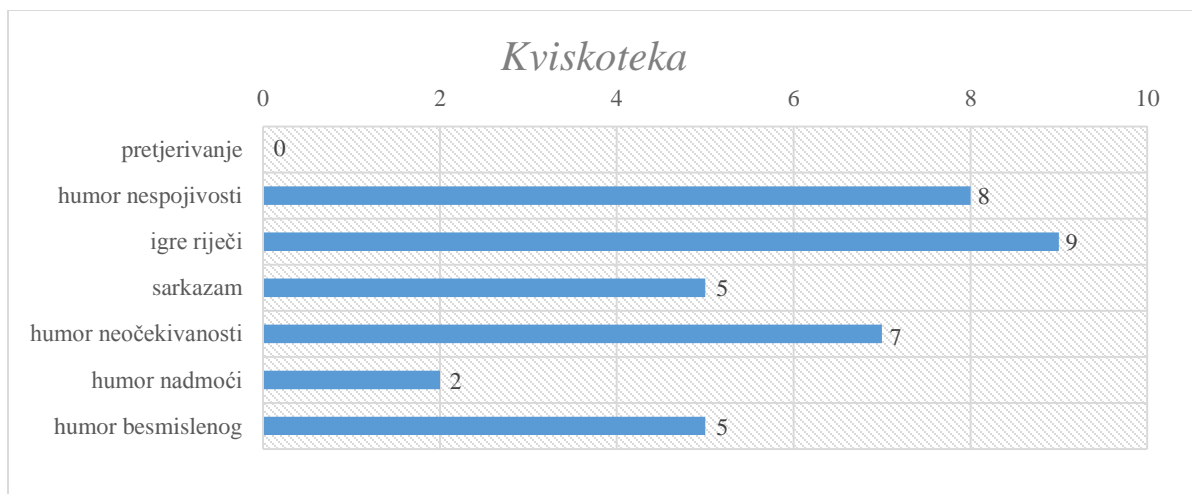
Humor nadmoćnosti ($n = 2$)

- Neće vam prst na prijavu? (nitko se ne javlja za odgovor) / posljednja igra (24 odlučujućih pitanja)
- Pa gdje bi, molim Vas, bio Islam Grčki nego u Jugoslaviji? / posljednja igra (24 odlučujućih pitanja)

Humor besmislenog ($n = 5$)

- Fantastična izjednačena situacija! / komentar nakon igre
- (smijući se ponavlja točan odgovor) Kad baba tjera kozliće, to je fatamorgana. / posljednja igra (24 odlučujućih pitanja)
- Čestitam, bili ste vrlo izjednačeni. / komentar nakon igre
- Domaće je domaće! (imitira kajkavsko narječje) / R
- 21 Antun, 21 Srećko. Vrlo izjednačeno! (komentira bodove) / komentar nakon igre

Grafikon 1. Učestalost pojedinog tipa humora u kvizu *Kviskoteka*

4.1.4. ZAKLJUČAK

Gledajući *Kviskoteku* danas, s vremenskim odmakom, humor često proizlazi iz vremenskog raskoraka. Govoreći o predodžbi isprepletanja mehaničkog i živog, Bergson spominje kako je svaka moda u neku ruku smiješna, osim sadašnje mode na koju smo toliko navikli. Uljudnost Olivera Mlakara također izaziva smijeh, možda zato što je danas rijetko vidamo na televiziji u tako izraženom obliku.

Kviskoteka je kviz koncipiran vrlo raznoliko, dinamično i ne ostavlja mnogo mjesta humoru. Voditelj ne mora dodatno zabavljati publiku. Dokaz tome je malobrojnost primjera voditeljevog humora. Unatoč manjem broju pregledanih emisija *Kviskoteke* nego drugih analiziranih kvizova, u svakoj emisiji broj primjera humora voditelja neusporedivo je manji u usporedbi s pojedinačnim emisijama *Milijunaša* ili *Najslabije karike*. U *Kviskoteci* najčešće se ostvaruju igre riječi ($n = 9$), humor nespojivosti ($n = 8$), te humor neočekivanosti ($n = 7$). Voditelj humor najčešće ostvaruje uvodnom razgovoru s natjecateljima (R), što je i logično u prisutnom kontekstu: tada natjecanje još nije započelo, natjecatelji nisu upućeni u međusobno znanje. Humor se često ostvaruje tijekom *igre asocijacije* i *igre detekcije* (posebno za vrijeme razgovora voditelja s „zagonetnom ličnošću”). U tom dijelu emisije zabilježeni su i (vrlo rijetki primjeri) spontanog smijeha publike kao reakcije na voditeljev humor. U središtu zanimanja

publike u studiju, kao i gledatelja pred malim ekranima prvenstveno su – natjecatelji i njihovo znanje. Napeto se iščekuje konačni rezultat, publika ima svoje miljenike. Atmosfera je poprilično natjecateljska, kao na športskom natjecanju. Natjecatelji *Kviskoteke* često su nazivani „vitezovima znanja”, što točno oslikava njihovu intelektualnu borbu. Osim što zahtijevaju od gledatelja odlično opće znanje, ali i znanje iz nekih vrlo uskih, specifičnih područja, igre su koncipirane tako da svaki natjecatelj mora biti i vrlo snalažljiv, naslutiti neke odgovore, povezivati podatke. Gledatelji *Kviskoteke* zabavljeni su i vlastitom provjerom znanja, prate natjecatelje, ali i sami pokušavaju točno odgovarati na pitanja, tj. sudjelovati u kvizu. Igre se smjenjuju vrlo brzo kao i pitanja unutar njih, reklamni predah zaista je - predah. Međutim, postoje mjesta na kojima voditelj ipak ima priliku biti duhovit i poželjno ih je iskoristiti. Zbog takvih malobrojnih primjera, samo je naznačeno u pojedinom primjeru kada publika u studiju reagira spontanom smijehom. Iako je odgledana samo jedna epizoda *Kviskoteke* iz 1988. godine, veliki udio navedenih primjera verbalnog humora voditelj ostvaruje upravo u toj snimci.

4.2. *TKO ŽELI BITI MILIJUNAŠ*

4.2.1. *FORMAT MILIJUNAŠA*

Tko želi biti Milijunaš? televizijski je kviz osmišljen u Velikoj Britaniji, za BBC. Autori su David Briggs, Steve Knight i Mike Whitehill. Emitiranje je započelo 1998. godine godine, a voditelj je bio Christopher Tarrant. Ubrzo su licencu otkupile brojne zemlje diljem svijeta, pa i Hrvatska. *Milijunaš* se na programu HRT-a emitirao dva puta tjedno, od 2002. do 2010. godine (s pauzom od siječnja 2008. do rujna 2009. godine). Svaka epizoda traje (otprilike) sat vremena.

Budući da je kviz *Tko želi biti milijunaš* iznimno popularan u svijetu, inicirao je istraživanja o utjecaju globalizacije, popularizaciji znanja i obrazovnog procesa u pojedinim državama. Tarik Filipović utjelovljuje sve karakteristike voditelja kviza o kojima govori Fiske (1987): on je i “meštar ceremonije” i strog, ali pravedan profesor. Kroz sve to, on nastoji ostvariti i prijateljski odnos s natjecateljima. Iako nosi odijelo i znamo koja je njegova uloga u tom kvizu, on se ne libi iskoristiti prilike kako bi pokazao da je ravnopravan, “jedan od nas”: često komentira svoje govorne greške, svoje nesposobnosti, šali se na vlastiti račun, ali se i ironično odnosi prema studijskoj publici. *Milijunaš* ima strukturu “trakavice”: školski primjer na kojem Fiske (1987) utemeljuje sličnost tele-novela i kvizova. Jedna epizoda je zapravo “isječak

igre”, vremenski ograničen zadanim trajanjem emisije. Gledamo sat vremena igre unutar kojih se izmjenjuje nekoliko natjecatelja. Igra može započeti i s natjecateljem koji nije svoju igru završio prethodni put. Emisije su snimane u studiju, te naknadno montirane i emitirane. Međutim, studijska publika, natjecatelji i voditelj namjerno stvaraju simulaciju “prijenosa u živo”. Taj dojam prijenosa (eng. *nowness, liveness*) pridonosi angažiranosti publike u aktivnom praćenju igre (Fiske, 1987). Igra započinje selekcijskom igrom “najbrži prst”. Riječ je o uvodnoj igri u kojoj se od deset natjecatelja u studiju (pozvanih na sudjelovanje slučajnim odabirom među brojnim telefonskim prijavama) izabire onaj koji će dalje sudjelovati u igri. Najčešće treba poredati četiri riječi tako da tvore neku poznatu četveročlanu sintagmu (npr. naslov filma ili pjesme, poslovice, imena zuba poredanih abecednim redom i sl.) Voditelj po isteku vremena objavljuje rješenje i rezultat – tko je u najkraćem vremenu točno riješio zadatak. Taj natjecatelj mu se pridružuje na posebnom mjestu u sredini studija (voditelj i natjecatelj sjede sučelice jedan drugome i imaju pred sobom mali ekran s pitanjem i ponuđenim odgovorima). Voditelj zatim predstavlja kandidata (ime, prezime, odakle je, koje mu je zanimanje; anegdota iz života). Nakon toga, predstavlja pratnju, osobu koja je došla podržati natjecatelja: suprug/a, sin, kćer, prijatelj/ica, rođak/inja i sl. Tarik često komentira njihov odnos, izgled pratnje (ima puno nakita, raščupan je, mlad i sl.), te kratko razgovora s pratnjom. Voditelj zatim ponovi pravila (svaki puta prije početka igre), obrazloži upotrebu džokera te upita natjecatelja ima li kakvih pitanja. Igra ima ukupno 15 pitanja, od lakših prema težima (koja najčešće zahtijevaju neko specifično znanje). Do 1000 kuna (tj. do prvog novčanog praga) dolazi se točnim odgovorima na pet pitanja. Tempo je brži, ilustrira ga pozadinska glazba. Slijede malo teže pitanja (od šestog do desetog pitanja), nakon čega natjecatelj prelazi drugi novčani prag (i osvaja najmanje 32 000 kuna). Kod sljedećih pitanja novčani iznos se uvelike povećava sa svakim točnim odgovorom (dvanesto pitanje nosi 64 000 kuna, a petnaesto – milijun). Atmosfera je sve napetija, ilustrirana promjenom rasvjete i glazbe (nakon svakog prijednog praga sve je veći mrak, a glazba asocira na sve snažnije kucanje srca). Kada natjecatelj netočno odgovori na neko pitanje, završava svoju igru i odlazi iz studija. Slijedi novi “najbrži prst” i sve se ponavlja s novim natjecateljem. Sat vremena nakon početka emisije, oglašava se sirena koja označava kraj. Nastavak slijedi u sljedećem terminu emitiranja.

4.2.2. VODITELJ: TARIK FILIPOVIĆ

Kod nas je kao voditelj odabran Tarik Filipović, glumac koji je do tada imao iskustva s vođenjem televizijskih prijenosa raznih manifestacija (u tandemu s kolegom Reneom Bitorajcem), a sudjelovao je i u emisiji *Skrivena kamera*. Filipović je u angažmanu Zagrebačkog satiričkog kazališta Kerempuh. Do *Milijunaša* široj publici bio je poznat kao duhovit glumac, jedno od omiljenih lica javnosti te je prihvaćen kao poželjno voditeljsko lice kvizova. Njegov voditeljski stil vidljivo se razvijao tijekom sezona, postao je opušteniji, usuđuje se biti puno intimniji u iskazivanju informacija iz osobnog života (u tome čak i pretjeruje). Urednica kviza Maja Jurković 2009. godine kažnjena je jer nije u montaži *Milijunaša* izbacila spornu izjavu Tarika Filipovića. Naime, za vrijeme snimanja emisije *Milijunaša* humanitarnog karaktera (prikupljanje novca za pomoć Klaićevoj bolnici u Zagrebu) Tarik Filipović se zapitao odlazi li zaista ta svota na pravu adresu. Zbog moguće suspenzije, trebao ga je zamijeniti glumac Robert Kurbaša, međutim to se nije dogodilo (mediji prenose kako su njegovi probni pokušaji zamjene Filipovića prošli neslavno). Ovaj podatak napominjem kao primjer za odgovornost koju voditelj ima u ostvarivanju primjerenog humora u emisiji.

4.2.3. ANALIZA

Budući da je primjera mnogo, izdvojit ću najreprezentativnije za pojedinu kategoriju, a ostali se primjeri mogu pronaći u Prilogu 2.

Pretjerivanje ($n = 27$)

- Idemo dalje, više, više, jače, brže, bolje!
- Recite mi cijeli svoj život u 5 sekundi, 10, 15, ajde...
- (publici) Vidim jednu gospođu koja je ispravno odgovorila... Vidio sam gdje joj je prstić s prstenom poletio... A prstenja ko u priči... pogledajte molim vas, naušnice, ogrlica, narukvica na jednoj i na drugoj ruci i po prsten zlatni na jednoj i na drugoj ruci... (smijeh publike)
- Sad recimo da niste uspjeli, Vi biste se bombom raznijeli... (smijeh publike)
- N: Dajte još jedanput vratite. V: Vratit ćemo još triput gospođo

- A kad ćete Vi Frane oženit ovog momka više? N: Još ako i milijun osvoji... V: Dolazimo svi! Publika, svak svojim autom. Napraviti ćemo kolonu od Zagrebu do Splita.

Humor nespojivosti ($n = 36$)

- Zamislite Vi “timarenog vodoinstalatera”! (jedan od netočnih odgovora, točno je: “potkovani vodoinstalater”)
- Ma kako da ga smirim? Još uvijek izgleda kao neznani junak ispred škole. (smijeh publike)
- (s pojmom „krdo” iz prethodnog pitanja povezuje konačni odgovor natjecateljice koji glasi „vještice”) A Vi ste na to i sumnjali. Krdo vještica! (smijeh publike)
- (pitanje: “Kad ne brojimo u sebi, obično brojimo – prstima, laktovima, bicepsima ili dlanovima?”) Ja bicepsima znate... ovaj, znate...
- N: Zapravo ne znam što je samuraj bez gospodara. V: K’o i muškarac bez brkova.
- (komentira glasovanje publike na pitanje “Koji je pisac nobelovac podupirao njemački nacizam?”) Antifašistički pokret odradio je svoje.
- Znači, malo prije kad ste ovako (stavi ruke na struk) stali, izgledali ste ko slovo F u ćirilici.

Igre riječi ($n = 78$)

- V: Šk... N: Škiljan. Šibenik, Karlovac itd. V: Dajte mi *spelujte* još. ...
- Gospodine Gospodnetiću, izvolite...
- To su blizanci, jel da? Kad tata pravi djecu preko indiga... (pitanje o indigo djeci) (smijeh publike)
- U prezimenu imate “zna”, pa se ja nadam da ćete mnogo i znati. (natjecateljica se preziva Znaor)
- (pitanje je o željeznoj zavjesi) N: Dakle, od Szczecina do Trsta. V: Dalje ni prsta, jel?
- Moj prijatelj bi rekao da je njegov tip cure, nova cura. (smijeh publike)
- V: Pitanje glasi: “Od koga se Belgija razvela 1830.g?”. Draga publiko, bili razvedeni ili ne, odgovorite na pitanje. Hajde, razvedite to! Na pravi put.

- (natjecateljica se zove Vesna Pesić) V: Jedno slovo da Vam promijenimo bili biste Vesna Pusić.
- N: Fosfor je B) P. V: PP ste rekli? N: Ne, B) P. V: BP? Boško Petrović? (voditelj se smiješi)
- N: Na hašku (školu) nisam sumnjala. V: Bolje to nego da u Haagu sumnjaju na Vas.
- Prljavi igraju prljavo, a Mudri Mudro.

Sarkazam ($n = 78$)

- Vidi se da je publika povodljiva, pa to se nije nikada dogodilo u 448 naših emisija (s podsmijehom).
- Asocira je na životinju. A može biti i biljka. (smijeh publike) Tako je zborila Teodora.
- N: Pitati publiku možda bi bilo suvišno sad... V: Definitivno.
- N: Nadam se da mogu reći hvala publici... V: Nadajte se, nadajte...(sa smiješkom)
- Kad ste rekli “Mladi glumac koji tek dolazi”, osjetio sam se prozvan. (smijeh publike) Balavurdija, da. (natjecatelj misli na Roberta Pattinsona)
- Evo – neočekivanog – šestog pitanja!
- Računalo je imalo masu oko 30 tona. Krasno. Kućno.
- Lagana apstinencija ako ne znate. (uputa publici tijekom njihovog glasovanja na pitanje, „jocker pitaj publiku”)
- N: Ja ne znam odgovor na ovo pitanje. V: Čestitam.
- V: Gospodo, Vi ste u kvizu *Tko želi biti Milijunaš*, a ne *Milijarder*.
- Zanima ga politika, nevjerojatno, tako mlad čovjek...
- Ne znam kako Vas predstaviti, kraj je emisije, nitko Vas ionako neće zapamtiti, u sljedećoj možda bude, a možda padnete na prvom pitanju ha ha ha ha ha (sarkastičan smijeh).
- Pa zanima me biblijska arheologija... V: Hm, da. Fino. Fino Hrvoje.
- N: Idemo razmišljati kako bi razmišljao sastavljač pitanja. V: Idemo. (mrtav hladan)

Humor neočekivanosti ($n = 79$)

- Zamislite koju Vi sreću imate, zamislite da ovdje Danijela Trbović sjedi. Vi bi blokirali sljedeće dvije godine. (smijeh publike) Sreća u nesreći, pustite Vi...
- Opet pitanje o meni! (zatim pročitaj pitanje "Priglup, nesnalažljiv, nesposoban čovjek ili, jednom riječju..." Odgovor je – "lajbek".)
- (nadovezuje se na razgovor: "... jeste li Vi sreli svoju bajkovitu heroinu još... Ali je li se koja zadržala, prestala bit sluškinja postala prva dama?") Znači – imate ... (gestom traži natjecatelja do dovrši – „djevojku“ ili „zaručnicu“) (smijeh publike) Ovaj čovjek radi za neku tajnu službu, ali ne u Hrvatskoj... (smijeh publike) Neki inozemni špijun, ne smijemo ga ništa pitati.
- N: Snjeguljica nije, ona je zaspala kad pojela otrovanu jabuku... V: Ohooo, vidim, čita se čita se... (smijeh publike) N: Matovilka... V: Neki dan smo je kupili! N: Trnuružica je...ubola se... V: Na što? N: Na vreteno. V: Misl'a je da je trava. (smijeh publike)
- (jedno od ponuđenih odgovora je "Ungaro") Miro Ungaro! Nije... B) Missoni je točan odgovor!
- (pitanje: *Hover* je vozilo koje se kreće po principu zračnog...) N: Po principu jastuka. V: Jedino ako je Ante Kovačević za upravljačem... jedan zračni madrac, baš bi ga lijepo bilo vidjeti.
- P: Nadam se da je neće uhvatiti trema. V: Ne brinite, za to sam ja zadužen. Pojačat ću joj tremu, (smijeh publike) izgorit će u želji i tako to.
- (čita rezultate) A) buzodovanom 33%, B) lukom i strijelom 0%, C) mačem 60% i D) sjekirom 7%. (dodaje) I kolcem i lancem (citat iz himne nogometnog kluba Dinamo).

Humor nadmoćnosti ($n = 9$)

- Žao mi je...ali nije da Vi niste zbunili Vašu prijateljicu. Pomiješali ste odgovore, dio pitanja...(gesta "ne znam", ruke u zraku)
- V: Zašto niste djevojku doveli sa sobom? N: Nemam djevojku. V: Pa kako nemate djevojku, a 22 godine (smijeh)... A tko ste Vi, Igore?! (prijatelju u pratnji)
- E moj Šimundža, malo ste mi zatiltali...

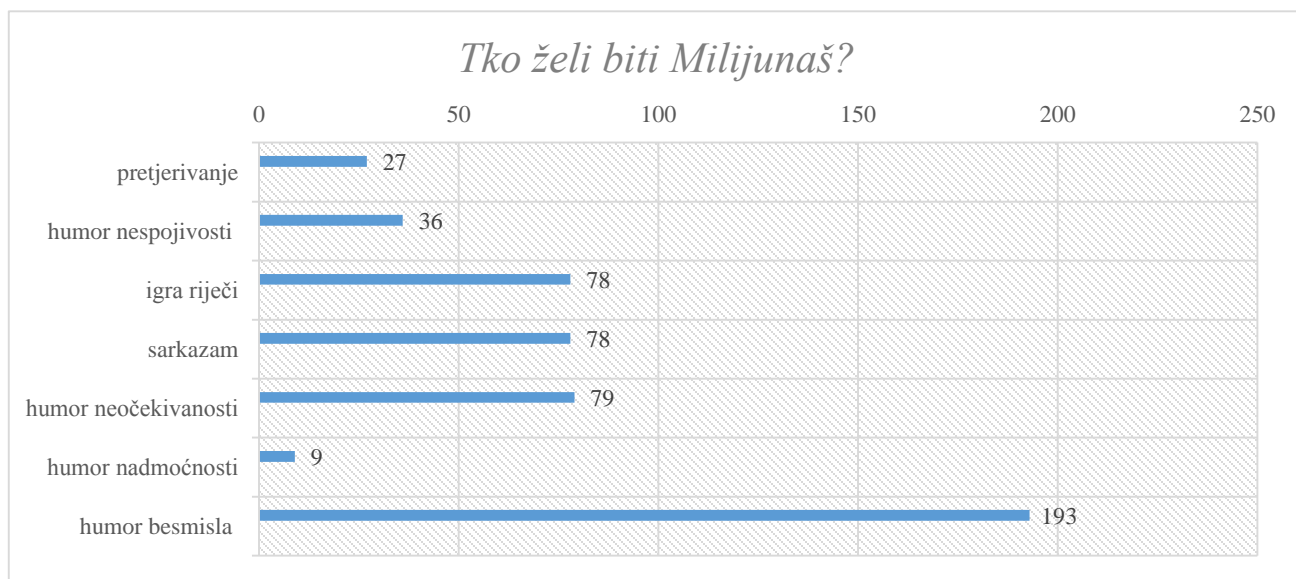
- N: Gubim šansu onda... V: Ma, izgubili ste Vi šansu kad ste džokere potegnuli (smijeh publike). Moram, oprostite. Znam da nije lako, ali, curi gorivo, što ćete... Trebali su Vam ponuditi jedno dvadeset džokera. Pa moglo bi se mislit jedno pola sata o tome...
- Pa eto, znate odgovor i jedva progovorite! Pa kako da ja od Vas očekujem... da idete dalje?!

Humor besmislenog ($n = 193$)

- Do re mi, fa-la- ti!
- Orzo! Orzo! (prenaglašeno)
- N: Ja se ispričavam. Blokada. V: Blokirali ste? Evo, nema veze, ja ću pričati o Vama. Khm, aaaa, pf, ovaj... Znae na koga mi sliči? (smijeh publike)
- (pitanje: “Kakve su cijene dizajnerskih krpica?”) A) Astronomske! Što neke ne sprječava, jel da? (feminiziranim glasom)
- (odgovor je “Marseljeza”, pa “odtrubi” početak te pjesme)
- (dok publika glasuje o tome čime je naoružan svaki filmski Oscar) A moj pedijatar se zove Oskar. Nije moj, nego od djece.
- Žive mi majke, ja ne znam to (imitira govor Roma) Evo...
- Joj, kako sam usne izgriz'o... ne, ne, ne više! (lupa se po ustima se za kaznu)
- Pitanje četvrto za petsto... (sirena za kraj emisije) aaaahaa (zapomaže), neće ga biti, buahahahaha!
- Sad Vam djevojke i djevojčice diljem Lijepe naše: “Aaaa, kako to ne znaaaš?!” A posteru u sobi, znate. Ja sam gledao i *Sumrak* i *Mladi mjesec*... (smijeh publike) (posramljeno priznaje) Znae Ivane, u drugom dijelu je on nju zaprosio i tu je kraj. I što će bit u trećem dijelu?! Ona hoće bit vampirica, znate i sad ja ne znam...(nestrpljiv, pljeska rukama o koljena) Strpljen – spašen!
- (pitanje o stilistima pročitao malo “feminizirano”, oponašajući “tipičnog stilista”; dok natjecatelj razmišlja, voditelj pita pratnju) Nataša, imate Vi nekog stilista? Ne? Uopće niste *fancy*. (smijeh publike)
- V: A zašto se zove samojed? N: A, ne znam.. V: Zato što sam jede?! Ne znam ni ja, zato sam Vas i pitao.

- (mimikom i grimasama komunicira s publikom, spaja prst i kažiprst u znak “odlično”, stavlja ruku iznad čela kako bi bolje vidio publiku) Jedna gospođa u publici ima divne čizmice. Pogledajte. Same idu.
- V: Ja ću samo reći: *Emisija koja ima ovakvu publiku, ne mora se bojati za svoju budućnost.* (imitira Ćiru Blaževića)
- (čita pitanje) Otac košarkaša Roka Lenija Ukića...ahaha, skoro sam rekao Lenjina...

Grafikon 2. Učestalost pojave pojedinog tipa humora u kvizu *Tko želi biti Milijunaš?*

Iz dobivenih rezultata vidljivo je kako voditelj najčešće ostvaruje humor besmislenog (eng. *silliness*) u što uključujemo sve imitacije, besmislene citate, pjevušenja, promjene glasa, upotrebu dijalekata u svrhu stvaranja komike, nelogičnosti, naglašenu upotrebu gesti i grimasa i sl. Sarkazam (n=78) i humor neočekivanosti (n=79) podjednako su zastupljeni. Humor nespojivosti (n=36) i pretjerivanje (n=27) slabije su zastupljeni od ostalih tipova humora. Humor nadmoćnosti rijetko se javlja u *Milijunašu* (n=9).

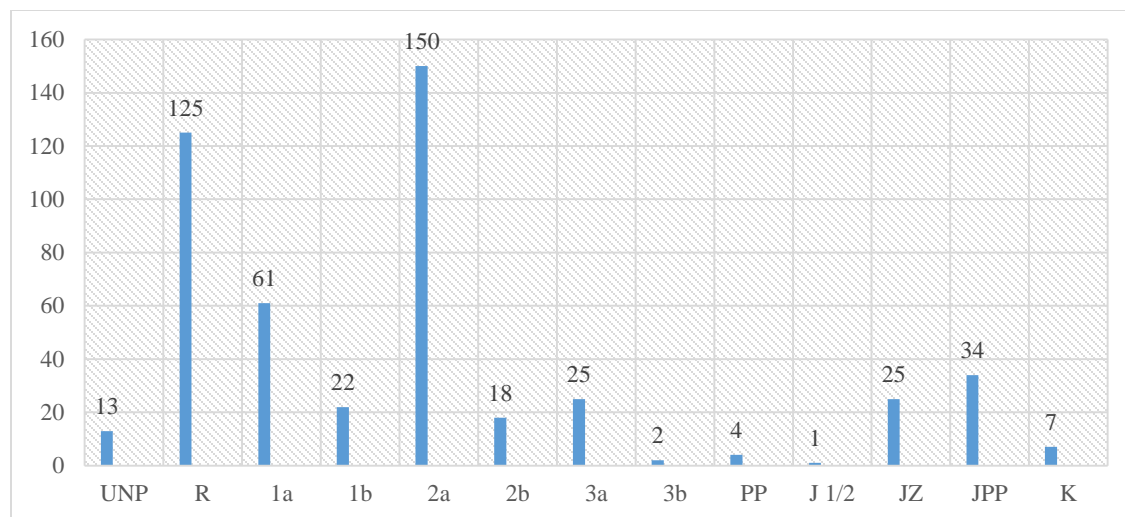
Neke primjere bilo je vrlo teško svrstati u samo jednu kategoriju. To je dovelo do preciziranja definicija pojedine kategorije. Trebalo je napraviti što jasniju razliku između humora nespojivosti (povezivanje pojmova prenesenog, neuobičajenog značenja, upotreba analogija i sl.)

i igre riječi (upotreba doslovnog značenja riječi i frazema, povezivanje riječi i rečenica rimom, dovođenje u vezu riječi istog korijena i različitog značenja, i sl.). Bilo je teško odrediti i kada je sarkazam dominantna kategorija u primjerima poput sljedećeg:

- (pitanje: “U kojoj državi se nalazi Černobil?”) *Publiko draga, nemojte da se i nama dogodi katastrofa* (može se raditi o igri riječima: černobilska katastrofa – katastrofalno glasovanje publike). *Glasujte sad, ali točno, točno, nemojte kvariti reputaciju koju ste stekli, koju ste dugo stvarali...* (pritom misli kako nisu baš pouzdani) *Pritisnite svojim prstićem, koji ne mora biti najbrži, tipku koja označava točan odgovor* (sarkastično ih upućuje da promisle, ne brzaju; ali može biti i igra riječi – povezivanje igre “najbrži prst” i prsta kojim publika pritišće tipku).

Osim učestalosti određenog tipa humora, u emisijama *Milijunaša* analizirana je i učestalost upotrebe humora u određenom dijelu emisije. Za potrebe što preciznije analize, korištena je podjela emisije na više specifičnih dijelova (u zagradama navodim korištene oznake za svaki dio). Prvim dijelom emisije nazvali smo uvodni pozdrav gledateljima, “najbrži prst” i proglašenje pobjednika “najbržeg prsta” (UNP). Drugi dio odnosi se na razgovor voditelja s natjecateljem i njegovom pratnjom, sve do početka igre, tj. dok voditelj ne izgovori rečenicu “Marko Marković u kvizu *Tko želi biti Milijunaš!*” (R). Treći dio označava igru natjecatelja sve do osvajanja 1000 kuna (1a). Eventualni razgovor nakon prelaska prvog praga, a prije početka pitanja za 2000 kuna, također je posebno označen (1b). Četvrti dio emisije čine pitanja koja slijede nakon prvog praga, od pitanja za 2000 kuna sve do osvajanja 32 000 kuna, tj. do prelaska drugog praga (2a). Izdvojili smo i razgovore nakon osvajanja 32 000 kuna, a prije pitanja za 64 000 kuna, kao i mogućnost netočnog odgovora ili odustajanja natjecatelja nakon prvog praga (2b). Peti dio čine sva pitanja od onog koje nosi 64 000 kuna do pitanja za milijun kuna (3a). Kao potencijalno mjesto za humor označen je i dio nakon što natjecatelj netočno odgovori na pitanje ili odustane od igre nakon drugog praga (3b). Izdvojeni su i kraj emisije (K), najava propagandnih poruka (PP) te humor upotrijebljen kada natjecatelj odluči iskoristiti neki od džokera: džoker “zovi” (JZ), džoker “pitaj publiku” (JPP) ili džoker “pola-pola” (J ½). Za svaki primjer je označeno u kojem se dijelu emisije javlja (Prilog 2).

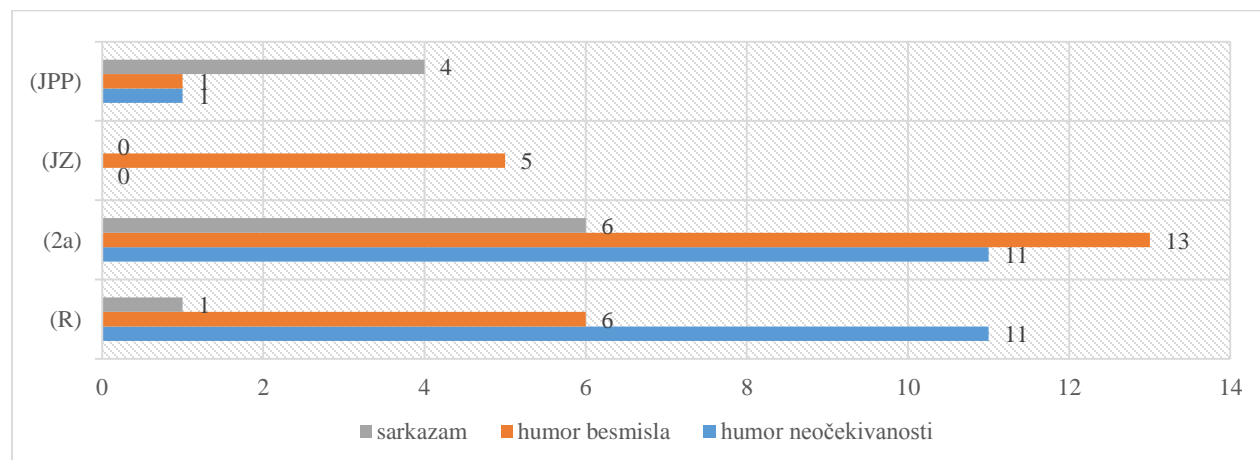
Grafikon 3. Broj primjera verbalnog humora voditelja u dijelovima *Milijunaša*

Prema dobivenim rezultatima vidimo da voditelj najčešće ostvaruje humor u četvrtom dijelu emisije (2a), tj. od od pitanja za 2000 kuna sve do prelaska drugog praga ($n = 150$). Slijedi broj primjera humora ostvarenog u uvodnom razgovoru s natjecateljem i njegovom pratnjom ($n = 125$). Od početka igre do točnog odgovora na pitanje za 1000 kuna (1a) voditelj povremeno ostvaruje humor ($n = 61$). U ostalim dijelovima emisije mnogo rjeđe možemo uočiti primjere voditeljevog humora. To možemo protumačiti i kraćim trajanjem onih dijelova emisije u kojima je humor najmanje zastupljen (npr. upotreba džokera, uvodni pozdrav i igra “najslabiji prst”, odjava emisije).

U kvizu *Tko želi biti Milijunaš* voditelj komunicira (posredno i neposredno) s publikom u studiju. Osim što ta publika reagira pljeskom u točno određenim trenucima (nakon točno odgovorenog pitanja, odluke natjecatelja o odustajanju, pri dolasku natjecatelja i sl.), na voditeljev humor reagira spontanom smijehom. Smijeh publike jasno pokazuje što je publici smiješno i označava uspješnost voditeljevog humora, tj. njegovu neposrednu recepciju. Na analiziranom materijalu zabilježeno je ukupno devedeset primjera spontanog smijeha publike kao reakcije na voditeljeve šale.

Grafikon 4. Najčešće pojave spontanog smijeha publike kao reakcije na određeni tip humora u određenom dijelu emisije

Tablica 4. Učestalost pojave spontanog smijeha publike za svaki tip humora u pojedinom dijelu emisije

Dio emisije	Pretjerivanje	Humor nespojivosti	Igra riječi	Sarkazam	Humor neočekivanosti	Humor nadmoći	Humor besmislenog	ukupno
(UNP)	0	0	0	0	0	0	0	0
(R)	0	0	1	1	11	0	6	19
(1a)	0	0	1	2	3	0	1	7
(1b)	0	0	1	0	1	0	1	3
(2a)	0	1	3	6	11	0	13	34
(2b)	1	0	1	0	1	0	1	4
(3a)	0	1	2	2	0	1	2	8
(3b)	0	0	0	0	0	0	0	0
(JZ)	0	0	1	0	0	0	5	6
(JPP)	1	0	0	4	1	0	1	7
(J ½)	0	0	0	0	0	0	0	0
(PP)	0	0	0	0	0	0	1	1
(K)	0	0	0	0	0	0	1	1
ukupno	2	2	10	15	28	1	32	

Publika najčešće reagira spontanom smijehom na voditeljev humor besmislenog ($n = 32$), neočekivanosti ($n = 28$), sarkazam ($n = 15$) i igre riječi ($n = 10$). Najčešće se smiju u četvrtom (2a) dijelu emisije ($n = 34$), te u uvodnom razgovoru ($n = 19$). Unutar četvrtog dijela emisije, publika se najčešće smije na voditeljev humor besmislenog ($n = 13$) i neočekivanosti ($n = 11$), a povremeno spontano reagira smijehom na primjere za sarkazam ($n = 6$). U uvodnom razgovoru s natjecateljem, publika se najčešće smije na primjere za humor neočekivanosti ($n = 11$). Zanimljivo je što se publika tijekom džokera “pitaj publiku” najviše smije na voditeljev sarkazam ($n = 4$). Kada natjecatelj koristi džoker “zovi”, publika spontanom smijehom reagira isključivo na primjere za humor besmislenog ($n = 5$). Mjesta na kojima se publika nikada spontano ne smije su kada natjecatelj koristi džoker “pola pola”, nakon što natjecatelj odustane od igre ili netočno odgovori na pitanje nakon prijednog drugog praga (3b), te u uvodnom dijelu emisije i igri “najbrži prst” (UNP). Pri upotrebi džokera “pola pola” (kao i u uvodnom dijelu) nema ni komunikacije s trećom osobom putem telefona kao u džokeru “zovi”, ni komunikacije s publikom, što smanjuje i potencijal za ostvarivanje humora. Odlazak natjecatelja iz igre uvijek se odvija uz kratak pozdrav i zahvalu na sudjelovanju. Ostvarivanje humora u tom dijelu ionako nije poželjno jer u ovom kvizu nije primjereno šaliti se s tuđim neuspjehom (za razliku od *Najslabije karike* gdje je takav humor poželjan). Na tom mjestu ostvarivanje humora oduzima vrijeme dok ostali potencijalni natjecatelji čekaju novi “najbrži prst” i svoju šansu za osvajanje milijuna.

4.2.4. ZAKLJUČAK

Velik broj primjera za humor besmislenog ($n = 193$) možemo protumačiti kao “profesionalnu deformaciju” Tarika Filipovića: on je akademski glumac, s dugogodišnjim iskustvom u humorističnim ulogama. Kao takav, ima razvijen osjećaj za pravovremeno plasiranje šala i ostvarivanje komike pomoću iznenadnih obrata. Time možemo potkrijepiti i visoki udio humora neočekivanosti ($n = 79$). Iako će Tarika Filipovića većina ljudi okarakterizirati kao simpatičnog, dobronaklonog, afirmativnog u odnosu prema natjecateljima, zanimljivo je da često koristi sarkazam ($n = 78$) koji publiku nasmijava. Vrlo često koristi i igre riječi ($n = 78$), kao jedno od “najpraktičnijih” sredstava ostvarivanja humora: uvijek se može poigrati sa značenjima riječi istog korijena, izvedenicama nečijeg prezimena, rimom i sl.

Voditelj najčešće ostvaruje humor za vrijeme natjecateljevog odgovaranja na pitanja nakon prijednog prvog praga (2a). U tom dijelu emisije najviše je primjera humora uopće (n = 150), kao i primjera na koje publika reagira spontanom smijehom (n = 34). U uvodnom razgovoru s natjecateljem i pratnjom također je visok udio primjera voditeljevog verbalnog humora (n = 125) i spontanog smijeha publike (n = 19). Publika u studiju najviše se smijala na voditeljev humor besmisla (n = 32). Iz navedenih rezultata možemo zaključiti da voditelj Filipović svojim humorom potkrjepljuje već spomenutu Bergsonovu (1987) usporedbu duhovitosti i načina dramatskog mišljenja.

4.3. NAJSLABIJA KARIKA

4.3.1. FORMAT KARIKE

Originalni format emisije (*The Weakest Link*) osmislili su Britanci Fintan Coyle i Cathy Dunning za zabavni program BBC-ja. Za veliki uspjeh kviza zaslužna je voditeljica Anne Robinson. Britanskim gledateljima njezin smisao za sarkazam bio je poznat iz njezinog prethodnog rada na televiziji, te se pokazala odličnim izborom za provociranje natjecatelja. Izjava *Vi ste najslabija karika - zbogom!* (eng. *You are the weakest link - goodbye!*), postala je zaštitni znak emisije i popularna fraza u svakodnevnom životu. Iako u *Najslabijoj karici* možemo prepoznati elemente inspirirane *Big Brother*-om i kvizom *Tko želi biti Milijunaš?*, ovaj kviz se izdvaja iz slične televizijske ponude jer poziva natjecatelje na otvoreni konflikt. Voditelj, suprotno očekivanju, nije simpatično lice domaćina, već pravi televizijski antagonist. Voditelj *Najslabije karike* je najčešće žena. Mora biti odjevena u tamnu (crnu) odjeću, što više provocirati i ismijavati neznanje natjecatelja, te imati hladan odnos prema njima. U svakoj verziji kviza, pa tako i našoj, pravila su kao i u izvornom engleskom kvizu. Kviz se emitirao radnim danima (pet puta tjedno), svaka emisija trajala je četrdesetak minuta. Zahtjeva visoku koncentraciju svih sudionika i preciznost govorne izvedbe. U kvizu su točno određena mjesta na kojima se voditeljica obraća publici i natjecateljima, te što se i kada govori. Također, za ovu emisiju karakterističan je određeni tip humora koji natjecatelji podnose nadajući se da *neće otići kući praznih džepova*. Igra je vrlo brza, pitanja se odnose na područje opće kulture, uglavnom su dugačka, a njihova težina varira. Natjecatelji ne smiju gubiti vrijeme na razmišljanje nego moraju čim prije

odgovoriti ili reći “dalje”, kako bi stvorili “lanac” točnih odgovora koji im donosi novac. Ako netko odgovori netočno, prekida se “lanac” osvojene svote i ponovno se kreće od “novčanog dna”, tj. od dvije stotine kuna. Natjecatelji sa svakim točnim odgovorom osvajaju dvjesto kuna više. Tijekom igre moraju izgovoriti riječ “banka” jer samo time osvajaju svotu do koje su trenutno došli. Takvim načinom igre do kraja je neizvjesno koju svotu novca natjecatelji mogu osvojiti. U čitanju pitanja vrlo je važna govorna logika voditeljice: mora ih unaprijed pripremiti jer nelogičnosti u interpretaciji pitanja mogu zbuniti gledatelje ili navesti ih na krivi odgovor. Voditeljica ovog kviza ne smije pogriješiti u svojoj govornoj izvedbi, ona je uvijek “najjača karika”, jedini sudionik koji nikada ne ispada iz igre. Ipak, zahvaljujući studijskom snimanju emisija unaprijed, greške u govornoj izvedbi ipak se mogu popraviti naknadnom sinkronizacijom pitanja.

U svakoj epizodi na početku sudjeluje osam natjecatelja. Prvi krug traje dvije i pol minute. Svaki sljedeći krug kraći je za deset sekundi i u njemu je sudjeluje uvijek jedan natjecatelj manje. Ukupno ima sedam krugova. Nakon svakog kruga, natjecatelji pojedinačno glasaju tko je u tom krugu bio najlošiji igrač, tj. najslabija karika. Spiker nas informira o statističkim podacima (tko je imao najviše točnih odgovora, a tko najmanje). Zatim voditeljica (prema uputi režisera emisije) razgovara pojedinačno s tri natjecatelja. Proglašava osobu koju su natjecatelji u tom krugu izabrali kao najslabiju kariku. Ta osoba napušta igru, iznosi kratki komentar o svom ispadanju, o igri i ostalim natjecateljima. Razlozi izbacivanja ne moraju biti povezani sa znanjem pokazanim u kvizu, već natjecatelji mogu jedni druge izbacivati iz najrazličitijih razloga (npr. netko se čini snažnom konkurencijom u borbi za pobjedu, tj. za novac.) Voditeljica najavljuje sljedeći krug koji započinje statistički najjača karika iz prethodnog kruga. Ova forma ponavlja se sve do sedmog kruga. Kada ostanu samo dva natjecatelja, iznos koji su do tada osvojili utrostručuje se. Svakom natjecatelju postavlja se, naizmjence, pet pitanja. Tko na više pitanja točno odgovori, osvaja ukupan novčani iznos.

4.3.2. VODITELJICA: DANIJELA TRBOVIĆ

Voditeljica hrvatske varijante u prvoj sezoni bila je glumica Nina Violić, dok je ubrzo nakon nje vođenje kviza uspješno preuzela Daniela Trbović (u ožujku 2010. kviz je zbog bolovanja voditeljice privremeno vodio Mirko Fodor). U svibnju 2010. godine u Hrvatskoj je snimljena je 1008. epizoda, te je uz britansku, jedina verzija ovog kviza u svijetu koja se tako dugo

prikazivala. Danijela Trbović već je godinama poznato televizijsko lice, „na glasu” kao vrlo duhovita osoba, uspješna u mnogim televizijskim žanrovima: od zabavnih glazbenih emisija (*Hit Depo*) do *talk-showa* u kojem je domaćin (*8.kat*). Nikada nije diplomirala studij medicine, no često u razgovoru s natjecateljima koristi svoje poznavanje medicinske terminologije za postizanje komičnog efekta. Turković (2008) je navodi kao primjer nehinjenje, prirodne opuštenosti koja je rezultat kvalitetne pripreme te godina iskustva i rada u medijima, od Radija101 pa sve do Hrvatske televizije.

4.3.3. ANALIZA

U analizi se ponovno izdvajaju samo najreprezentativniji primjeri. Svi primjeri voditeljičinog humora u analiziranom korpusu nalaze se u Prilogu 2.

Pretjerivanje ($n = 13$)

- E sad ste, uzemljeni, nulovani, prizemljeni, u banci nemate ništa, a mogli ste imati 10000 kuna.
- Vodili biste ekskurzije po svijetu? Vodili biste djecu na svinjsku gripu? Španjolska mušica i svinjska gripa. I malo španjolske čizme.
- E sirota Snjeguljica u vašem društvu! Gospodo, imali ste niz od 13 točnih odgovora, a što ste Vi napravili? Ništa! Bankirali ste samo 8800 kuna, a mogli ste bez problema, prije isteka vremena, da ste bili gentlemani, frajeri - i što još - carevi, bankirati maksimalan iznos od 10 000 kuna.
- V: Što zamjerate Davoru?
N: Onaj odgovor knedle...
V: A on je imao cijelog Davida Crocketta u grlu, zamisliti kako mu je sad kad pričamo o njemu, pa čovjek nam se guši.

Humor nespojivosti ($n = 44$)

- Tko je svoje najbolje dane proveo noću? Zbog koga vam pada mrak na oči?
- Ljudi, tko nije siguran širi li se mrak brzinom svjetlosti? Za koga ćete zapaliti svijeću?
- Tko misli da su lisice kućni ljubimci policajaca? Tko će dobiti po glavi stanovnika?

- Tko misli da su Bračani križanjem šarpea i hrta dobili novu pasminu, bračkog Škrta? Tko štedi na točnim odgovorima?
- Ljudi, tko misli da je kimono, kći Yoko ono? Koga ćete *knockautirati*?
- Ljudi, tko misli da je prodaja stoke – blagodat?
- Ljudi tko ne želi sjesti jer je dobrostojeći? Tko se neće obogatiti?
- Ljudi, tko zrači kao Černobil? Tko si je zacementirao sudbinu?
- Razmislite! Tko ne jede povrće zbog efekta staklenika? Tko će ostati gladan?
- Ljudi, tko ima faks ali je i dalje trećerazredan? Tko nije završio ni autoškolu?
- Ljudi kome se kotač okreće a hrčak je već odavno mrtav? Kome odgovore šapću bijeli miševi?
- Bože, koja ste Vi štreberica, a predajete – tjelesni.
- Kome ni stereo ne može pomoći da ne bude monoton?
- V: Hm, a Vi mislite da su starci u centru? Tomislave, Vaša priča. (...) Šalite se! Izgledate mi kao Franz Liszt, a Vi ste diplomirani ekonomist.
- Razmislite, tko je melem za oči, ali teror za uši?

Igra riječima ($n = 57$)

- Drage dame, vaš babinjak nije urodio plodom.
- Razmislite, tko ni na rolanju ne bi imao značajniju rolu?
- Ljudi, tko je vedar, ali nije bistar? Tko vam vodu muti?
- Razmislite, tko misli da laktacija ima veze s laktovima? Kome ne teče med i mlijeko?
- Koji je najviši vrh na koji ste se popeli?
Kalnik.
Grozdana Vam se popela na vrh glave ili...?
- V: Koja ste godina?
N: Ha, prva.
V: Zašto ha, prva? Zar ste trebali biti neka ha, druga? Ozbiljno? Ili ha treća? A zašto niste ha bili, što Vas je ha omelo?
N: A krao sam dane malo...
V: Komu? Bogu ili roditeljima ili u paketu?

N: Bogu.

V: Dobro. Zašto Stjepan?

N: Imao je dva netočna odgovora.

V: Koja?

N: A znam za bungalove...

V: A, znala sam da znate za bungalove, ha, kad ste krali bogu dane. Po bungalovima možda.

- Dame i gospodo, tko od Vas skuplja nule i ništice? Tko od Vas misli da minus i minus daju plus?
- Razmislite, tko bi farmakologe zapošljavao na farmama? Kome nema lijeka?
- Ljudi, kojeg je gosta tri kruga bilo dosta?
- Razmislite, tko nije dobar za ovu grupu? Tko će se vratiti u školsku klupu?
- Ljudi, tko misli da se fuži rade u Fužinama? Tko neće imati ni za užinu?
- V: Pamтите li svoje netočne odgovore?

N: Papu pamtim i...drugo se ne sjećam.

V: Kojeg Papu pamтите?

- Razmislite, tko će za večeru dobiti jezikovu juhu? Koga doma čeka tiha misa?
- Razmislite, tko se u stanu krije od špijunke? Kome ćete pokazati vrata?
- N: Inače sam profesor mađarskog i lingvistike,...

V: Što znam reći na mađarskom...hm, "seremtlek".

N: "Seretmlek". To znači "Volim te".

V: Hvala Vam. A zašto Roberta ne volite?

Sarkazam ($n = 56$)

- Jasna, što je za Vas dobra glazba? Ona uz koju se može razbit pokoja čaša ili...?
 - Mi ovdje možemo jedni drugima biti jamci koliko se dobro poznajemo!
 - V: Koliko dugo radite u prosvjeti?
- N: Dvije godine.
- V: Ajme Vi ste još friški možete se još i smješkat?
- Jeste, pogriješili ste, ali Vi ste u toj državnoj službi pa je to normalno.

- U šestom krugu niste nas ugodno iznenadili, bili ste dosljedni sebi i malo ste bankirali.
- N: Studiram...Biologiju i kemiju.
V: Ahaaa, Vi ste buduća članica, kojeg sindikata, Preporod ili, koji je učiteljski?
N: Ni jednog nadam se.
V: Zašto? Nećete biti sindikalno organizirani? Nećete se boriti za svoja radnička prava?
N: Nadam se da neću raditi u školi.
V: Aha, upisali ste profesorski smjer, ali nećete raditi u školi. Udat ćete se za nogometaša ili ćete se baviti politikom?
N: Udat ću se za poljoprivrednika...
V: Joj ne draga, još ćete Vi meni pobjeć u školu...
- S obzirom da ste po cijele dane po kući, koje su Vaše kućanske obaveze? Osim sam se odijenući i oprati zube? (nezaposlen je)
- N: A radi se o INI koja ima stalno ima svoj isti logotip pa ih tiskamo...
V: Je, baš njih trebamo reklamirati. Ha, bože moj. Dobro.
- Prvi krug i prva nedoumica! Pravi košmar!
- Tko od Vas živi u zemlji Teletubbies? Kome je vrijeme za Čokolino?
- Pogledajmo stanje. Dakle, u prvom krugu bili ste uobičajeno ispodprosječni.
- Tomislave, Vaša priča.
- Dame i gospodo, Vi ste dosljedni u svojem neznanju.
- Glasovanje je završeno. Tko vam je već dosadio?
- Glasovanje je gotovo. Časni sude pogledajmo što ste odlučili.
- Glasovanje je završeno. Koga se želite riješiti?
- Glasovanje je završeno. Tko Vam je višak?
- Vi se pojavljujete u kadru? (natjecateljica radi kao novinarka za osječku televiziju)

Humor nadmoćnosti ($n = 7$)

- Obično nakon snimanja emisije, bježite kući plaćući ili ostanete malo u Zagrebu?
- A Vi znate da Vi uglavnom griješite i da ste pokvarljiva roba?
- N: Mislim da je Gordana dva odgovora imala kriva ili...
- V: Što ste Vi zapamtili?

N: Nisam nijednoga....

V: Ništa niste zapamtili?

N: Nisam konkretno ni jednoga.

V: Vi ste se koncentrirali eventualno na broj netočnih. Sadržaj nije bitan. Samo štancate. Vi?

N: Ja sam imao sve točne.

V: Eto vidite, ipak ste precizni! Kad ste Vi u pitanju.

- Ajme kako ste vi stisnuti! Pa vi jedva dišete!
- Vrijeme je isteklo. Dakle, ponovno sam bila u pravu. Bila je to samo početnička sreća. U drugom krugu bankirali ste samo 1000 kuna, a mogli ste osvojiti 10000 kuna.
- Ljudi, Vi mislite da je u vrijeme krize nepopularno zarađivati? Probudite se!

Humor neočekivanosti ($n = 35$)

- N: O, pa Vi ste već završili i školicu! Kakva je ljubav u gradu? (natjecateljica čestita svom bratu Luki osmi rođendan) A nemate nekog svog Lukicu – lutkicu za po gradu?

N: Imam, ali se ne zove Luka. Zove se Danijel.

V: Ajoooj, odmah sam se nasmiješila...jel smo slični Vaš Danijel i ja?

N: Jeste...

V: Krivi odgovor.

N: Prekrasni ste oboje!

V: Da, sad ste se izvukli.

- V: Koja nastavna pomagala koristite u nastavi?

N: Najsuvremenija (smiješak).

V: Dakle, ploča...

- N: Radim u jednoj privatnoj firmi u Zagrebu.

V: Čime se Vaša privatna firma u Zagrebu bavi?

N: Softverskim aplikacijama.

V: Prevedeno na hrvatski...

N: Aplikacijama, ovo što imate na Vašem ekranu...

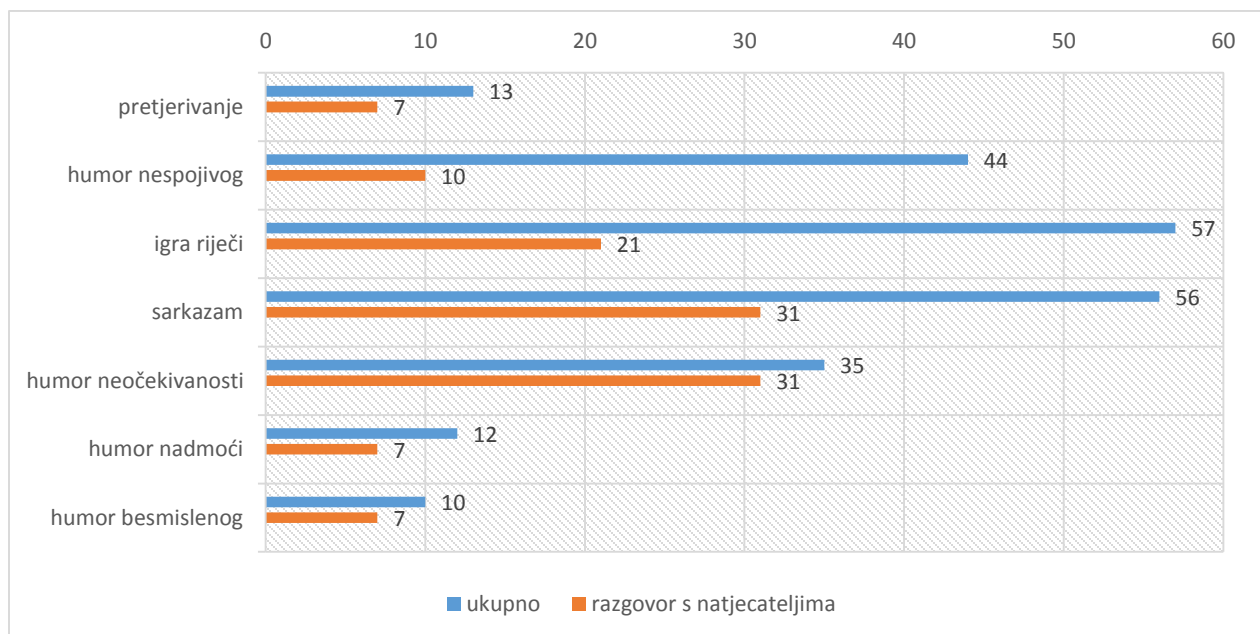
V: Ovo prljavo, to je aplikacija? Ovo staklo? ...Zašto izbacujete Roberta? Prvog susjeda?!
(s tonom i izrazom lica hinjene empatije)

- N: ...jer je Dejan nedavno na kvizu HTV-a osvojio velike novce...
V: Čekajte! I meni je to promaklo, a takve pecam i gledam, ajooo...
N: Kod Vašeg kolege Tarika, pola milijuna...
V: Ah, ja samo gledam Tarika, možda zato nisam Dejana vidjela... (natjecatelj se smije)
- V: Što radite?
N: Kao referent prodaje u Zepteru.
V: A zašto izbacujete Divnu?
N: Mislim da je imala dva netočna odgovora.
V: A-haaa, a ja sam mislila da nema Zepter lonce, nego neke druge... (natjecatelj se smije)
- V: Sandro, odakle ste?
N: Iz Zagreba.
V: Što radite?
N: Zubni tehničar sam.
V: Ovo što gledam sad kod Vas je keramika ili...?
N: Ne, to su prirodni zubi.
V: Da vidim. Niste pili tetracikline u djetinjstvu? (smijeh jednog od natjecatelja) Malo su žućkasti.
N: Ne, zato i jesu prirodni.
V: Dobro, dobro, dobro...vidim da se široko smijete, to je odmah reklama. (smijeh natjecatelja) Trideset i dva sva, dobro je. Natalija. (osoba koju je Sandro odlučio izbaciti)
E, vidite, odmah ste se iskopčali, gotova reklama
- V: Boris, tko je napisao "Ezopove basne"?
N: Ezop.
V: A "Proljeće Ivana Galeba"?
N: Ivan Galeb.
V: A "Galeb Johnatan Livingston"?
N: Johnatan Livingston.
V: A tko je napisao "Mirta"?
N: Ja sam napisao "Mirta".
V: A nije Mirta?

Humor besmislenog ($n = 10$)

- Ljudi, čiji je vlak zapeo u snijegu? Tko ne može dalje ni uz pomoć papirnatih tanjurića?
- Tko živi u desetom selu? U koga je malo neobičan um?
- Spustite pločicu još malo dolje, dolje...Hi! (udah iznenađenja) Pa Vama se vidi ...ridipet! Oh pa to mi mladi tako moramo nositi, što niste rekli samo malo, da se otkopčam...
- Eee, ne bih Vam bila u koži noćas kada ćete zaspati snom pravednika! Sjetit ćete se mojih riječi! (dramatično diže kažiprst u zrak)
- V:Koliko je imala netočnih?
N: Dva. I ja sam imala dva.
V: (pjevuši melodiju dječje rugalice)
- Saša, iako ste iz Kašine, u ovom krugu ste Vi najjača karike i Vi odlučujete koga ćete izbaciti.

Grafikon 5. Zastupljenost tipova humora u kvizu *Najslabija karika*

Analiza je pokazala podjednaku prisutnost primjera za igre riječi (n = 57) i sarkazam (n = 56). Nešto manje zastupljen je humor nespojivog (n = 44) te humor neočekivanosti (n = 35). Najmanje se javljaju pretjerivanje (n = 13), humor nadmoći (n = 12) i humor besmislenog (n = 10). Budući da humor u emisiji voditeljica ostvaruje uz pomoć scenarista koji joj na licu mjesta sugeriraju šalu, izdvojila sam broj primjera koji se ostvaruju u spontanom razgovoru s natjecateljima. Najčešće se javljaju sarkazam (n = 31), humor neočekivanosti (n = 31) i igre riječi (n = 21). U tim dijelovima, zbog spontanosti komunikacije, ostvarivanje humora ovisi o voditeljici.

Kao i u prethodnom kvizu, za nekolicinu primjera teško je odlučiti kojoj kategoriji humora pripadaju. Pojedini primjeri ostvaruju se u dijalogu s natjecateljima, te uključuju nekoliko kategorija humora, npr. sarkazam i igre riječi. U sličnim nedoumicama, Catanescu i Tom (2001) odlučili su se za dominantan tip humora u određenom primjeru, te smo se povelj za tim načinom. Katkad smo prelomili jedan cjeloviti primjer na dva manja primjera različitog tipa humora. Tako je i sa sljedećim primjerom: bilo ga je teško svrstati u dominantnu kategoriju humora. Mogao je biti podijeljen na dva primjera za različite kategorije humora, npr. pretjerivanje (prvi dio) i igre riječi (drugi dio). Kako je taj primjer razdijeljen može se pronaći među primjerima u Prilogu 2, a ovdje je naveden u cjelini:

- V: A knjige su jako debele. ... I što onda radite dok još sve to izlistate?

N: Imamo kafiće.

V: Kafiće? Množina?! (naginje se preko svog postolja, iznimno se čudi) N: Da, lanac...

V: Aha, lanac od dva kafića imate. A recite, povijest i zemljopis Vam pomažu u tom poslu obrtanja novca?

N: Ne...

V: Pa zašto onda studirate? ...Ha, rekreativno. A obrćete...A može se rekreativno studirati? Krasno. Znači, Vi ste student amater uglavnom. Niste profesionalac? Imate neku udrugu studenata amatera? Rekreativaca? Nećete nikada biti student veteran... možda budete?

4.3.4. ZAKLJUČAK

U *Najslabijoj karici* voditeljica najčešće koristi igre riječi, sarkazam, humor nespojivog i humor neočekivanosti. Za ovaj rad bitno je razlikovati humor koji voditeljica ostvaruje spontano, bez (primjetne) pomoći scenarista, od humora koji smišljaju scenaristi (voditeljičini komentari nakon svakog kruga i tzv. *who lines*). Ta dva dijela jasno se razlikuju svojom strukturom i mjestom gdje se ostvaruju. Razgovor s natjecateljima u emisiji javlja se svaki puta nakon glasovanja natjecatelja o tome tko je bio „najslabija karika” u prethodnom krugu. Takvih mjesta u emisiji je redovito šest (prema broju krugova igre). Komentari na (ne)uspješnost igre i retorička pitanja, (tzv. *who lines*) slijede nakon završetka svakog kruga, naznačenog snažnim glazbenim akcentom (tj. od voditeljičinog *Vrijeme je isteklo!* do *Izbacite „najslabiju kariku!”*). To se također javlja šest puta u emisiji.

Izdvojen je ukupan broj primjera u kojima voditeljica ostvaruje verbalni humor, ali naznačen je i broj primjera (u svakoj kategoriji humora) koji su ostvareni u razgovoru voditeljice s natjecateljima, u čemu prednjače sarkazam ($n = 31$) i humor neočekivanosti ($n = 31$). Humor nespojivosti uglavnom je rezultat scenarističke promišljenosti koja se teško može ostvariti u neposrednom razgovoru: npr. *Tko misli da su lisice kućni ljubimci policajaca? Tko će dobiti po glavi stanovnika?*; *Tko misli da su Bračani križanjem šarpea i hrta dobili novu pasminu, bračkog Škrta?* *Tko štedi na točnim odgovorima?*; *Ljudi, tko misli da je kimono, kći Yoko ono? Koga ćete knockautirati?* U navedenim primjerima vidljiva je igra s višeznačnošću pojmova, frazema, izraza i njihovim kombinacijama. Na taj način nastaju nove, neuobičajene, katkad i pomalo začudne, duhovite predodžbe, ali uvijek kao varijacije ublaženih izraza na temu: *Tko je ovdje najgluplji? Tko najmanje zna?*

Dokaz tome je manji broj primjera takvog humora koji voditeljica ostvaruje u razgovoru s natjecateljima ($n = 10$) u odnosu na ukupan broj takvih primjera ($n = 44$). Većina takvih primjera nastaje kako bi se zadovoljila propisana forma (tzv. *who lines*, retorička pitanja koja uvijek započinju odnosnom zamjenicom). Zanimljivo je kako humor neočekivanosti ($n = 35$) u većini ostvaruje voditeljica u razgovoru s natjecateljima ($n = 31$), što govori o njezinoj verbalnoj spretnosti, mogućnosti brzog zaključivanja i stvaranja obrata situacije. Dokaz tome je nekoliko nemontiranih analiziranih emisija, gdje vidimo kako voditeljica vodi razgovore s natjecateljima koji se gotovo nimalo ne razlikuju od „ušminkanih”, montiranih razgovora.

5. RASPRAVA

Analizom triju kvizova HRT-a dokazano je kako humor u njima itekako postoji, a za njegovo ostvarivanje zadužen je voditelj. On humor ostvaruje spontano tijekom emisije i promišljeno (uz pomoć pripreme i scenarista u *Najslabijoj karici*). U *Kviskoteci* je zabilježen najmanji broj primjera voditeljevog humora. Epizoda iz 1988. godine sadrži najviše duhovitih primjera od svih analiziranih emisija *Kviskoteka*. Razlog tome možemo potražiti u društvenim prilikama u kojima se devedesetih godina emitirala *Kviskoteka* (Domovinski rat). Možemo pretpostaviti kako se zbog toga humor u ovakvom programu smatrao neprimjerenim.

U kvizu *Tko želi biti Milijunaš* dominira „glumačka osobnost” voditelja Tarika Filipovića, što se očituje u uvjerljivo prevladavajućem tipu humora (humor besmislenosti). U visokom udjelu javljaju se humor neočekivanosti, sarkazam (što je iznenađujuće) i igre riječi. Publika u studiju mnogo češće nego u *Kviskoteci* na voditeljev humor reagira spontanom smijehom (i pljeskom). Voditelj čak i provocira publiku kako bi izazvao smijeh, vrednujući njihovo znanje ili direktnim obraćanjem. Najčešće se smiju na humor besmislenog i humor neočekivanosti, koje voditelj ostvaruje tijekom igre između prvog i drugog praga (2a). Tada su pitanja ni preteška, ni prelagana, uglavnom su na raspolaganju džokeri, natjecatelj zna da je osvojio minimalno 1000 kuna i da je na dobrom putu da postane milijunaš. To su sve povoljni uvjeti za spontanu komunikaciju s natjecateljem i duhovitost.

Najslabija karika ima najčvršću strukturu od navedena tri kviza te postavlja konkretni zahtjev za prevladavajućom atmosferom (a time i humorom) emisije. Voditeljičin smisao za sarkazam, humor neočekivanosti i igre riječi dolazi do izražaja u razgovorima s natjecateljima, prije nego se proglasi najslabija karika prethodnog kruga. Scenaristička domišljatost dolazi pak do izražaja nakon svakog kruga, kada natjecateljica najavljuje da je vrijeme za odabir „najslabije karike”. U takvim primjerima prevladava humor nespojivosti i igre riječi, koji su pogodni tipovi humora za upotrebu u propisanoj formi retoričkih pitanja.

U daljnjim istraživanjima trebalo bi ispitati percepciju današnje publike. Kvizovi su dobar materijal za takvu analizu zbog dugovječnosti emitiranja (velik broj materijala za analizu) i visoke gledanosti. Kviz je namjenjen svima, a ne nekoj ciljanoj dobnoj ili socijalnoj skupini gledatelja. Ispitivanjem percepcije humora dobile bi se informacije o stavu publike i poželjnosti

tipa humora u televizijskom programu. Tako bi se preciznije dobio odgovor na pitanje što je današnjoj publici zaista smiješno.

6. ZAKLJUČAK

Sva tri analizirana kviza vidljivo se razlikuju u strukturi emisije, osobnosti voditelja i načinu njihove realizacije verbalnog humora. Prema najprisutnijim tipovima humora, u svakom kvizu možemo odrediti i vrstu dominantnog oblika *smijeha* prema psihološkoj usmjerenosti (Propp, 1984). U *Kviskoteci* je to dobroćudni smijeh, u *Milijunašu* dobroćudan i vedri smijeh, a u *Karici* prevladava zloban i podrugljiv smijeh. U licencnim kvizovima postoji zahtjev za određenim tipom voditelja koji će biti sposoban ostvarivati traženi „ton”, atmosferu, pa čak i humor kviza. U *Kviskoteci*, koja je domaći televizijski proizvod, čini se da takvog zahtjeva nema, nego su voditelju odriježene ruke kako bi sam nametnuo „standard humora” emisije. Možemo reći da se umjesto toga, nametnuo standard govorne elegancije. *Tko želi biti Milijunaš* traži, kao što je to objasnio Fiske (1987), voditelja koji će biti dobronamjerni, strpljivi profesor, ali i „meštar ceremonije”, zabavljač. Tarik Filipović u tome uspijeva. Danijela Trbović također uspješno igra ulogu hrvatske Anne Robinson, ali ne imitirajući je, nego koristeći svoje predispozicije za sarkastični ton kviza. Trbović je mnoge u tome iznenadila: navikli smo je gledati u ležernim, zabavnim emisijama, gdje nitko nikoga direktno ne ismijava. Unatoč teškoj i nemilosrdnoj igri, natjecatelji su željeli sudjelovati u *Najslabijoj karici*, te nije slučajno snimljeno više od 1000 emisija.

III. METODOLOŠKI PRISTUP RADU S VODITELJIMA

1. OPĆE UPUTE

Sučelice meni (tv voditelju) sjedi on, s njime još netko. Jasno vidim i druge, različite ambijente s drugim ljudima. Vidim ih toliko jasno pojedninačnih, raznolikih – golemu množinu. Vidim kako tko reagira. Znam te ljude, suvremenici smo, zemljaci. Svim tim pojednicima treba se obratiti odjednom, uočavajući im zajednička svojstva u zajedničkoj komunikaciji. Po bontonu, kao što pristaje prilici: pristojan, uljudan, s poštovanjem domaćina – sugovornika. (Škarić, 1988: 216-217).

Već smo naveli jednostavan ultimatum televizijskog medija: “dobro je ono što je publici dobro” (Škarić, 1988). Pri tome je sve stavljeno na kušnju: akcentski sustav hrvatskog jezika, gestikulacija pa čak i humor televizijskih voditelja. Zbog toga je potrebno pratiti tendencije koje su rezultat ispravnog sociopsihološkog postupka (a ne npr. komentara na internetskim portalima). Fonetičari te tendencije moraju poznavati kako bi praktičnim savjetima i vježbama pomogli televizijskim voditeljima, usmjerili ih. *Zašto je ovo dobro, a ono nije?* - fonetičari moraju znati odgovor na to pitanje. Osim toga, moraju pomoći voditelju u razvijanju govorničkih umijeća potrebnih za medij (radio ili televiziju): dojmljiv glas, primjerena služenja izražajnim govornim i neverbalnim sredstvima od znanja standardnog jezika do razine usvojenosti, od umijeća proizvodnje jasnih rečenica do diskursa s elementima poetike i humora te valjanjih govorničkih potkrjepa (Varošanec Škarić, 1995).

Treba li i može li se humor, kao sposobnost pojedinca za uočavanje i stvaranje komike, vježbati? Može li se duhovitost voditelja razvijati? Raskin smatra kako „humorna” kompetencija nije urođena, stječe se odgojem i obrazovanjem, pa se tako može i usavršavati (Attardo, 1994). Ako publika očekuje humor u kvizovima, voditelj je taj koji ga može spontano, ali i planski ostvariti. Uostalom, *stand up* komičari itekako uvježbavaju svoje nastupe, promišljaju o njima, da bi u nastupu zatim stvorili dojam spontanosti. Voditelj vježbom može razviti senzibilitet za humor, a dodatna olakotna okolnost je i format pojedinog kviza, unutar kojeg postoje određene predispozicije za stvaranje komičnih trenutaka. Praksom (kao što je vidljivo na analiziranom korpusu) voditelji brže reagiraju na potencijalne duhovite situacije i vještije ih razvijaju.

Raskin tvrdi kako je ovladavanje jezičnim mehanizmima humora i prepoznavanje tih mehanizama, dio govornikove jezične kompetencije (Attardo, 1994: 196). Za masovnu komunikaciju glavni kriterij je publika, kao što je broj izliječenih bolesti glavni kriterij u medicinskoj praksi, pojašnjava prof. Škarić (1988). Ističe i važnost govorničkoga obrazovanja za sve kojima je govor zanat, a to su - nastavnici, glumci, spikeri, rukovodioci, političari, pravnici, radnici uslužnih djelatnosti itd. (Škarić, 1988). Paul Nelson u svojem djelu *Confidence in Public Speaking* također naglasak stavlja na pripremu, strukturu i izvedbu govora, kako bi se govornik u svojem nastupu osjećao što sigurnijim (prema Kišiček, 2011).

Škarić utvrđuje da se na *našem radiju i televiziji, a projekcija je to opće naše domaće retorike, oskudijeva u ovih pet čimbenika dobra govora: 1. govornosti, 2. osobnosti, 3. logičnosti, 4. poetičnosti i 5. pravilnosti* (Škarić, 1988: 220). U logički slabo vođenom govoru ne može se roditi paradoks i humor jer su to hotimično stvoreni apsurdi i igre logičkim pogreškama (Škarić, 1988:224). Mnogim televizijskim govornicima kriteriji su osobne govorne navike, davno usvojeni savjeti ili određeni uzori, a neki se jednostavno *i ne stižu zapitati kako govore i kako je dobro, već jednostavno govore* (Škarić, 1988: 229).

U svakom govoru prisutna je stalna težnja za kontaktom, tj. fatička funkcija govora (Škarić, 1988:218). Ona se ostvaruje na razne načine: mimikom, gestom, pogledom i govorom: *Obratite pažnju!, Čujete li me?, Razumijete li me?, Pazite dobro!* (Oliver Mlakar vrlo često upotrebljava takve izraze). *Takvih upadica ima u pisanom izražavanju malo, a ni radio ni televizija u nas ih gotovo uopće ne upotrebljavaju, s izuzetkom dječjih emisija...doduše, u pomalo artificijelnom "pedagoškom" obliku, ali ipak* (Škarić, 1988: 218). Fatička je funkcija općenito prisutnija kad se razgovara u studiju. *Tu se neoprostivo griješi u tome što se sudionicima razgovora smatraju samo prisutni u studiju...Na onu pravu publiku, zbog koje televizija i jest medij, kao da se zaboravlja.* (Škarić, 1988: 219) Bolja varijanta je kad se razgovori vode u dvoranama s publikom pa se sugovornici obraćaju sad jedan drugome, sad publici, ali opet samo onoj prisutnoj u dvorani (kao što je to u slučaju *Kviskoteke* i *Milijunaša*). Na taj način ne provjeravamo samo veze u komunikacijskom kanalu, nego i one mentalne. Ako želimo kao temelj za govorni stil velikih masovnih medija uzeti prirodan govor, onda ne smijemo izostaviti fatičku funkciju. Također, afektivnost je važna je za dijalog jer pospješuje i dinamizira komunikaciju, motivirajući sugovornika za razgovor.

2. PRIJEDLOG VJEŽBI

Sve što se može unaprijed pripremiti, treba iskoristiti. Posebno za svaku vrstu kviza, budući voditelj može vježbati dijalog sa fonetičarom koji glumi mogućeg natjecatelja ili gosta. Voditelj za svaku vrstu kviza dobije jedan glavni zadatak, tj. radnju, koja zatim služi kao okvir u stvaranju humora: u *Najslabijoj karici* – ismijati gledatelje ili koristiti ironiju, u *Kviskoteci* – bodriti natjecatelje, zabaviti publiku u studiju, podržavati natjecateljsku, *fair play* atmosferu, u *Milijunašu* – zabaviti publiku i gledatelje, pomoći natjecatelju u stvaranju povoljnih uvjeta za razmišljanje, objasniti mu nejasnoće, ohrabrivati ga u donošenju odluka. U vježbama s budućim voditeljima kvizova, moramo se prvenstveno koncentrirati na formalne dijelove kviza u kojima je utvrđeno da se humor najčešće koristi (jer su za to najpovoljniji). Vježbajući ostvarivanje duhovitosti, voditelj zapravo s fonetičarom vježba i razvija svoj cjelokupni nastup. Od velike pomoći u vježbanju humora može biti i poznavanje postojeće taksonomije humora.

2.1.RAD S VODITELJEM *KVISKOTEKE*

Svaki budući voditelj *Kviskoteke* može vježbati ostvarivanje humora u sljedećim dijelovima kviza: najava emisije, razgovor s gostima (predstavljanje), komentar na igru, razgovor s gostom u “igri detekcije”.

Voditelj s fonetičarom ima priliku isprobati najrazličitije varijacije najave. Iako jednostavna i sažeta, najava može biti i duhovita. Fonetičar može zadati podatke (npr. datum emitiranja emisije: praznik, obljetnica, povijesni podatak) koji voditelju mogu biti smjernica u samostalnom oblikovanju najave. Ovdje ostvarivanje humora nije nužno, a katkad je i nepotrebno. Voditelj sam može odlučiti u kojem smjeru želi ići, ovisno o kontekstu emisije i vremenu emitiranja.

Primjer: Datum emitiranja emisije je Praznik rada. Voditelj može u kratko istražiti povijesnu pozadinu tog događaja i uklopiti je u najavu. Može povezati pojmove “rad” i “znanje” (koje se ispituje u *Kviskoteci*), te ih stavljati u proizvoljne odnose: *Naši natjecatelji praznik rada slave radom sivih stanica, ispitivanjem vlastitog znanja!*

U razgovoru s gostom (predstavljanje) fonetičar glumi gosta. Voditelju unaprijed otkriva svoje ime i prezime, zanimanje, zvanje, dob, bračni status, odakle je, hobi... Na temelju tih

informacija, voditelj usmjerava razgovor. Pritom smije koristiti i bilješke na karticama. Razgovor mora biti kratak, do 3 minute.

Primjer: Fonetičar “igra” natjecatelja: Ivan Horvat (29), iz Koprivnice, tamo živi i radi, profesor je hrvatskog jezika i književnosti, te povijesti, radi u gimnaziji kao profesor. Hobi mu je slušanje glazbe. Neoženjen, nema djece.

V: *Večeras nam iz Koprivnice nam stiže Ivan Horvat! Dobra večer Ivane.*

F: *Dobra večer i Vama.* (Voditelj mora iskoristiti nekoliko podataka o natjecatelju kako bi ga gledatelji bolje upoznali)

V: *Ivane, Vi ste profesor povijesti i hrvatskog jezika, zar ne?*

F: *Tako je, predajem u gimnaziji...*

V: *A koja Vam je jača strana?*

F: *Uf, teško je to reći...*

V: *Možda večeras dobijete priliku provjeriti!*

F: *Nadam se da ću se dobro snaći u oba područja.*

V: *Ali u svakom slučaju, sigurno imate veliku potporu svojih učenika. Pretpostavljam da svi navijaju za Vas...*

F: *I ja, provjerit ću u ponedjeljak tko je gledao, sigurno će zapamtiti sve što neću znati.*

V: (smijeh) *Večeras će Vaši učenici gledati kako drugi procjenjuju Vaše znanje! Velika je odgovornost pred Vama Ivane! Vi zauzimate prvo mjesto u večerašnjoj Kviskoteci, izvolite! Želim Vam puno sreće!*

U komentarima igre ili predahu između igara preporučljivo je koristiti usklike, radi se o mjestu gdje se izrazito napeta i natjecateljska atmosfera na kratko prekida kako bi se provjerio trenutni poredak.

Primjer 1. (fonetičar napiše tri imena i njihov broj bodova) *Vrijeme nas je prekinulo! Sjajno ste igrali! Mirko, Vi ste u ovom krugu osvojili čak 20 bodova, Darko je odmah iza Vas sa osvojenih 16 bodova, a na trećem mjestu je za sada Hrvoje sa 10 bodova.*

Primjer 2. *Iii, vrijeme je isteklo! Dok se natjecatelji malo zbroje, pogledat ćemo reklamne poruke. Pripremite svoje kratkoročno i dugoročno pamćenje jer slijedi igra asocijacija.*

Primjer 3. *Za vrijeme promidžbenih poruka, naši će natjecatelji pripremiti svoje moždane vijuge za igru asocijacija.*

U vježbi razgovora s gostom u “igri detekcije”, predlažem da fonetičar i voditelj dogovore priču o nekoj osobi, pronađenu s interneta ili izmišljenu. Voditelj na temelju toga ima nekoliko minuta za samostalnu pripremu pet pitanja koja nam otkrivaju nešto više od jednostavnih činjenica o toj osobi. Prema odgovorima koje fonetičar daje (koja ne moraju biti točna), voditelj može pitanja prilagoditi, ali mora paziti na tok i vrijeme razgovora.

Primjer: Fonetičar i voditelj dogovore se da je “tajna ličnost” bio jedini hrvatski egzorcist (stvarni primjer iz *Kviskoteke*), dogovore se odakle je, koliko dugo to radi, ima li dozvolu i to čiju, što je to egzorcizam, kome je potreban i sl. Voditelj zapisuje pet pitanja. Smije koristiti bilješke na kartici. Fonetičar zatim odgovara (izmišljajući odgovore na temelju onoga što mu je poznato). Na kraju, voditelj mora zaključiti razgovor, zahvaliti gošći i najaviti posljednju igru.

2.2. RAD S VODITELJEM KVIZA *TKO ŽELI BITI MILIJUNAŠ*

Budući voditelj *Milijunaša* može vježbati kontinuirano razvijanje “humora na temu”, povezivanje podataka koje znamo o natjecatelju s pitanjima, trenutnom situacijom, te ih koristiti za otkrivanje novih zanimljivosti o natjecatelju. Voditelj s fonetičarom može vježbati povezivanje rješenja “najbržeg prsta” s objavom pobjednika te igre. Zatim, može vježbati u razgovoru s fonetičarom predstavljanje natjecatelja i njegove pratnje. Vježbati se može humor na temu pitanja i ponuđenih odgovora (što je mjesto gdje voditelj najčešće ostvaruje humor), kao i humor za vrijeme upotrebe džokera (tj. telefonska pomoć i razgovor s publikom).

Fonetičar odredi četveročlanu sintagmu koja je rješenje igre “najbrži prst” i ime pobjednika. Voditelj samostalno povezuje ta dva podatka s objavom rezultata.

Primjer 1. *Poštar uvijek zvoni dvaput! A jedanput u Milijunašu gledat ćemo – Marka Kraljića!*

Primjer 2. *Riba ribi grize rep. A udicu je zagrizla – Marija Marić!*

U razgovoru s gostom (i pratnjom) kao i u ostala dva kviza, voditelj ispituje tipična pitanja. Fonetičar i voditelj se dogovore o tri činjenice o natjecatelju: o zanimanju, mjestu odakle dolazi i hobiu. Fonetičar igra natjecatelja i može razvijati razgovor po želji, sve dok ne završi cjelinu (predstavljanje i objašnjavanje pravila igra).

Primjer: (natjecateljica: Ivana Samac, liječnica iz Osijeka) *Dobrodošlicu želim liječnici iz Osijeka, legici liječnici Ivani Samac! Doktorice Samac, za Vas se ne moram bojati da ćete se onesvijestiti od treme, Vi si bar znate pružiti prvu pomoć, zar ne? ... Ali dr. Samac nam nije*

došla sama, nego u pratnji svog sina Lovre! Lovro, prognozirate li Vašoj majci kirurški precizan put do milijuna? ...Doktorice Samac, ma, što je to za Vas, riješit ćete ovih 15 pitanja lakše i brže nego ispit iz anatomije.

Za ostvarivanje humora voditelj često može iskoristiti sadržaj pitanja i ponuđene odgovore, te ih povezati (kada je to moguće) s pitanjem koje je prethodno natjecatelju predstavljalo problem. Fonetičar može izmisliti pitanje (pretraživanjem interneta, enciklopedije ili riječnika) i ponuđene odgovore, te odigrati natjecatelja koji se dvoumi između odgovora A) i C). To je dobra prilika za voditelja koji svaku dvojbu može iskoristiti za povezivanje sadržaja i ostvarivanje humora.

Džoker “pitaj publiku” uvijek je u pomalo sarkastičnom tonu: publici se pristupa s nevjericom o njihovom znanju (iz prethodne analize vidljivo je kako publika uvijek na takve provokacije reagira spontanom smijehom). Fonetičar određuje pitanje na koje publika treba dati odgovor. Kada natjecatelj odluči upotrijebiti džoker “zovi”, bitno je da voditelj sluša osobu s druge strane linije: ovdje ne treba puno trošiti vrijeme na ostvarivanje humore, samo ako osoba s druge strane linije daje povod za humor (ne čuje voditelja, izgovori nešto besmisleno i sl.)

Primjer: (Pitanje: “Kako se zove najpoznatija hrvatska biljka mesožderka?”) *Draga publiko, odgovorite točno i precizno kako ne biste završili kao najmnogoljudniji plijen najpoznatije hrvatske mesožderke! Ivana, Vi niste vegetarijanka? Ne? Eto, draga publiko čuli ste. Bet pritiska! Mislim, pritisnite gumb s točnim odgovorom!*

2.3. RAD S VODITELJICOM KVIZA NAJSLABIJA KARIKA

Voditeljica *Najslabije karike* s fonetičarom može razvijati interpretaciju komentara rezultata i retoričkih pitanja koje smišljaju scenaristi. Naravno i voditeljica ih sama može osmisliti. Ključno je vježbanje razgovora s natjecateljima: kako povezati njihove podatke (odakle su, zanimanje, dob, bračni status) sa znanjem pokazanim u kvizu te s trenutnom situacijom (koga žele izbaciti). Pritom voditelj treba stalno imati na umu svoj osnovni zadatak: suptilno ismijati natjecatelje kao pohlepne osobe koje su ovdje samo zbog osvajanja novca i spremni su jedni drugima okrenuti leđa kako bi došli do finala, iako svi moraju raditi kao ekipa kako bi netko nešto i mogao zaraditi. Takav podtekst daje ironičan ton svemu izrečenome. Što god natjecatelj izgovori za

vrijeme razgovora s voditeljem, voditelj može iskoristiti za ostvarivanje humora – ali ne bilo kakvog, nego okrenutog protiv natjecatelja.

Razgovor s natjecateljima. Fonetičar igra natjecatelja, zapiše njegovo ime, odakle je, što radi, što je po zanimanju i taj papirić predaju voditeljici. Ona ima nekoliko minuta za pripremu. Fonetičar u ruci drži papir s imenom natjecatelja kojeg želi izbaciti. Sve ostalo voditeljica od njega doznaje kroz kratka informativna pitanja koja prema situaciji povezuje s vlastitim asocijacijama. Ona uvijek može promijeniti tijekom razgovora postavljajući pitanje koje prekida određenu temu, čime tijekom razgovora postaje dinamičan, a može i zbuniti natjecatelje. Pitanja su uglavnom kratka, eliptična: npr. *Otkud ste?*, *Što radite?*, *Zašto Marko?* i sl. Bilo bi dobro osloniti se na višeznačnosti i ironiju u izboru riječi, te implicirati neprijateljski odnos među natjecateljima (*Što zamjerate Mirti?*). Obavezno treba komentirati svaku zbunjenost ili lapsus natjecatelja. Treba inzistirati da natjecatelj zna točan broj netočnih odgovora koje je u prethodnom krugu imao on sam, ali i natjecatelj kojeg želi izbaciti. To je dobra prilika za sarkazam jer natjecatelji s većim brojem netočnih odgovora često kao “najslabiju kariku” predlažu osobu s manje netočnih odgovora. Voditelj može izmisliti (komične) razloge takve odluke.

Primjer 1. *Izbacujete Mirtu? Iako je igrala bolje od Vas?! Više simpatizirate Željku? Ali, znate što kažu za plavuše? I ne smeta Vam to? Krasno.*

Primjer 2. *Izbacujete Mirtu? Iako je igrala bolje od Vas?! Više simpatizirate Željku? Ali znate koliko je tek Željka imala netočnih odgovora?! I ne smeta Vam to? Pa da, ljubav je slijepa.*

U svemu treba tražiti ironiju (“govorim pozitivno, mislim negativno”), te nastojati pristojno poniziti, umanjiti natjecatelja, istaknuti njegove propusta i mane.

IV. ZAKLJUČAK

Prije više od dvadestak godina, u rezultatima istraživanja o govoru u elektroničkim medijima (Škarić 1988), ispitanici su izrazili želju da na licima televizijskih govornika vide više *dobročudnog smiješka*, više uljudnosti, manje ukočenosti, više mimike i geste; poželjeli su da se ti isti govornici ponašaju prisnije, neusiljenije, da se izravnije obraćaju gledateljima, s većom iskrenošću i angažiranošću. Bally je smatrao da je osjećaj humora povezan s osjećajem ugone (Attardo, 1994), a već smo naveli kako je stvaranje ugone, tj. *razonoda*, jedna od pet osnovnih potreba čovjeka koju televizija zadovoljava. U kvizu natjecatelji prvenstveno izlažu svoje znanje i iskušavaju sreću pred nepoznatim ljudima, što je itekako stresna situacija. A upravo je humor učinkovita kognitivna alternativa stresu. Nije ni čudo što u analiziranom korpusu, humor u najvećoj mjeri pronalazimo onda kada je natjecateljma najteže (u sredini kviza ili pred ispadanje natjecatelja).

Humor kao katalizator dobre komunikacije (Horga, 1996) pomaže natjecateljima da smanje napetost, tremu i ostvare svoje maksimalne kognitivne potencijale. Voditelj koji humor ostvaruje, pogotovo ako ostvaruje dobroćudni humor, zapravo pomaže natjecatelju, pokazuje mu svoju naklonost. Humor uvijek prekida igru, natjecanje, tj. glavnu radnju kviza i stvara trenutke opuštanja, prekida koncentracije, odmora, ali i pripreme za daljnji mentalni angažman. U *Kviskoteci* su takvi trenutci rijetki jer je prije svega važna brzina reakcije, brzina mišljenja i svako narušavanje koncentracije utječe na rezultat. Kod natjecatelja nema mjesta za opuštenost, zato se najčešće humor i ostvaruju u igri detekcije, kada natjecatelji imaju nadulji period za predah: tada voditelj razgovara s pridošlim gostima, a i publika se usuđuje spontano reagirati smijehom i pljeskom. Danijela Trbović s lakoćom ostvaruje (licencom propisani) sarkastični humor, te zapravo provodi ono što Bergson naziva *komičnim*: izražava pojedinačni ili kolektivni nedostatak (neznanje ili pohlepa za novcem) te ga odmah kažnjava, a ta kazna je – smijeh. Tarik Filipović vješt je u ostvarivanju tzv. humora besmislenog koji (kao i dobroćudni smijeh) nastaje kao izraz blagonaklonosti i povezan je s osjećajem duhovne srdačnosti, što natjecatelji i gledatelji prepoznaju. Rezultat je govornikova *simpatičnost*, koja je već navedena kao jedna od poželjnih osobina govornika.

Humor je element pomoću kojeg svaka kultura upisuje svoju specifičnost unutar, za sve zemlje, univerzalnog formata kviza. On je i element pomoću kojeg svaki voditelj, iako zadovoljava univerzalne zahtjeve za voditelje određenog kviza, može dati i svoj osobni pečat.

Iako kvizova ima sve više, njihovih voditelja na hrvatskoj televiziji je malo: uvijek se izmjenjuju ista, provjerena lica na različitim stolcima, pred brojnim natjecateljima i scenografijama. U svrhu poboljšanja kvalitete zabavnog televizijskog programa uopće, ovakav rad i sva buduća istraživanja na temu humora u hrvatskim elektroničkim medijima, mogu pružiti smjernice za sve potencijalne voditelje i ukazati na važnost njihovog obrazovanja, kako općeg tako i onog govorničkog. Bilo bi dobro i potrebno provesti ispitivanje o tome kakav humor gledatelji hrvatske televizije žele gledati. Vjerujem da bi poznavanje percepcije humora današnje publike olakšalo i konkretno usmjerilo kreiranje novog programa koji sa svojom publikom komunicira i nasmijava je.

SAŽETAK

U radu je proučavan humor televizijskih voditelja u tri kviza Hrvatske radio televizije: *Kviskoteka*, *Tko želi biti milijunaš?* i *Najslabija karika*. Analizirano je pet emisija *Kviskoteke*, devet emisija *Milijunaša* i jedanaest emisija *Najslabije karike*. Prema dosadašnjim istraživanjima napravljena je odgovarajuća taksonomija za analizu humora koji se pojavljuje u navedenim kvizovima. Analiziran je tip verbalnog humora koji voditelj ostvaruje u pojedinom kvizu, u kojem dijelu emisije voditelj ostvaruje humor te u kojem dijelu emisije i na koji tip humora studijska publika (katkad i natjecatelj) reagira spontanom smijehom. Dobiveni rezultati pokazuju različite dominantne tipove humora u svakom kvizu, koja su najčešća mjesta u kojima se humor ostvaruje te što je studijskoj publici u pojedinom kvizu bilo najduhovitije. Na kraju je iznesen metodološki pristup radu s potencijalnim voditeljima u tri analizirana kviza, usmjeren na način i pogodno mjesto za ostvarivanje humora u emisiji.

Ključne riječi: humor, kviz, smijeh, taksonomija, televizija, voditelj

SUMMARY

This thesis studies the humour of Croatian National Television's host in three game shows: *Kviskoteka*, *Who Wants to Be a Millionaire?* and *The Weakest Link*. Taxonomy for the analysis of humour in the mentioned shows has been based on the previous research of the topic. The thesis analyses the type of the host's verbal humour in each game show, together with the part of the game show in which host makes humorous comments, and the type of humour to which the audience (and sometimes the contestant) reacts with spontaneous laughter. The results show different dominant types of humour in each of the game shows, the parts of the game show in which the humorous remarks are made and the funniest parts of each game show based on the audience reaction. In the end, the methodological approach is carried out with the potential hosts of the three game shows, based on the way and appropriate time for the humour realisation in each of the three analysed game shows.

Key words: humour, game show, laughter, taxonomy, television, host

LITERATURA

1. Anić, V. (1997). *Rječnik hrvatskog jezika*. Zagreb: Novi Liber.
2. Attardo, S. (1994). *Linguistic Theories of Humor*. Berlin – New York: Mouton de Gruyter.
3. Attardo, S. et al. (2003). *Multimodal markers of irony and sarcasm*. *Humor*. 16-2, 243-260
4. Barić, Lončarić, Malić, Pavešić, Peti, Zečević, Zinka (1997). *Hrvatska gramatika*. Zagreb: Školska knjiga.
5. Bergson, H. (1987). *Smijeh: esej o značenju komičnog*. Zagreb: Znanje
6. Critchley, S. (2008). *O humoru*. Zagreb: Algoritam.
7. Fiske, J. (1987). *Television culture: popular pleasures and politics*.
<http://www.qiu.ir/Files/110/Document/General/1391/7/29/b9d277831ee0465bb55a58c209ddfbf5.pdf> (pristupljeno 02.10.2013)
8. Fiske J., Hartley J. (1992). *Čitanje televizije*. Zagreb: Barbat i Prova.
9. Gibbs, R. W. Jr. (2000). *Irony in Talk Among Friends*. *Metaphor and Symbol*. 15 (1&2), 2 – 27.
10. Grlić, D. (1983). *Komedija i komično*, u: *Estetika*, knj. 1. Zagreb: Naprijed
11. Grice, H. Paul. (1975). *Logic and conversation*. In Peter Cole & Jerry L. Morgan (eds.), *Syntax and semantics, Volume 3: Speech acts*, 41–58. New York: Academic
12. Holland, N. L. (1982). *Laughing: the psychology of humor*. Ithaca and London: Cornell University Press. <http://ufdc.ufl.edu/UF00002278/00001/10x> (pristupljeno: 2.10.2013)

13. Horga, D. (1997). *Humor u javnim elektroničkim medijima*. Jezik i komunikacija: zbornik radova. str. 70 -77. Zagreb: Hrvatsko društvo za primjenjenu lingvistiku.
14. Kišiček, G. (2011). *Usporedba antičkoga i suvremenoga poimanja dobroga govornika* Diacovensia XIX 1. str. 115-132.
15. Kreuz, J., Roberts, R. M. (1995). *Two Cues for Verbal Irony: Hyperbole and the Ironic Tone of Voice*. Metaphore and Symbolic Activity 10 (1), str. 21-31
16. Kvintilijan (1984). *Obrazovanje govornika*. Sarajevo: Veselin Masleša.
17. Letica, Z. (2003). *Televizijsko novinarstvo: temelji profesionalizma*. Zagreb: Disput.
18. Martin, R. A. (2007). *Approaches to the sense of humor: A historical review*. Amsterdam: Elsevier academic press.
19. Meštrović, M. (1984). *Izbor i priprema kandidata za novinare, spikere i voditelje*. Zagreb: Televizija Zagreb, Služba za poslove razvoja i kadrova
20. Novak, B. (ur.) (2006). *Leksikon radija i televizije*. Zagreb: Masmedia.
21. Popović, S. (1987). *Govorništvo u teoriji i praksi*, Beograd: Književne novine.
22. Plenković, M. (1978). *Komunikacijske karakteristike radijskih i televizijskih žanrova*, Dometi, 11 (8), 27-42.
23. Propp, V. (1984). *Problemi komike i smijeha*. Novi Sad: Dnevnik.
24. Raskin, V. (1985). *Semantic Mechanisms of humor*. Dordrecht; Boston; Lancaster: D. Reidel Publishing Company.

25. Raskin, V. (1994). *Humor*. The Encyclopedia of Language and Linguistics, str. 1616-1620. R. E. Asher, Oxford: Pergamon Press Ltd.
26. Škarić, I., Varošanec Škarić, G. (1994). *Skupna slika govora Hrvatske televizije*. Govor XI, 2, 1-14.
27. Škarić, I., Varošanec Škarić, G. (1994). *Ocjene televizijskih govornika*. Govor XI, 1, 1-9.
28. Škarić, I. (1988). *U potrazi za izgubljenim govorom*. Zagreb: Školska knjiga.
29. Škarić, I. (2008). *Temeljci suvremenoga govorništva*. Zagreb: Školska knjiga.
30. Turković, H. (2008). *Narav televizije*. Zagreb: Meandarmedia.
31. Varošanec Škarić, G. (1995). *Govorni stilovi u informativnim emisijama*. Govor XII, 1, 71-78.
32. Vlašić Duić, J. (Jesenković, 2003). *Verbalni humor u zbirci Libro Dubaja Marusa Šime Vučetića*, mag. rad, Zagreb.
33. Vlašić Duić, J. (2013). *U Abesiniju za fonetičara: govor u hrvatskom filmu*. Zagreb: Filozofski fakultet, Hrvatski filmski savez.
34. Zgrabljić, N. (2002). *Govor na radiju: Analiza duhovitosti, poetičnosti i afektivnosti novinara Hrvatskoga radija*. Govor XIX, br. 1, str. 45-65

ANALIZIRANI MATERIJAL

Tablica 1. Analizirane emisije kviza *Kviskoteka*

<i>redni broj emisije</i>	<i>datum proizvodnje</i>
nepoznat (polufinale prvog ciklusa iz 1988.g)	prosinac, 1988.
190.	29. 03. 1995.
183.	08. 02. 1995.
181.	25. 01. 1995.

Tablica 2. Analizirane emisije kviza *Tko želi biti Milijunaš*

<i>redni broj emisije</i>	<i>datum proizvodnje (emitiranja)</i>
76.	02.04.2003.
239.	15.04.2005. (21.04.2005.)
345.	09.10.2006. (09.10.2006.)
403.	17.04.2007.
448.	12.01.2008. (13.01.2008.)
447.	10.01.2008.
453.	01.10.2009. (1.10.2009.)
510.	22.04.2010. (22.04.2010.)
520.	26.05.2010. (30.05.2010.)

Tablica 3. Analizirane emisije kviza *Najslabija karika*

<i>redni broj emisije</i>	<i>datum proizvodnje (emitiranja)</i>
1.	17.04.2004.
39.	17.09.2004.
173.	03.06.2005.
227.	31.01.2006.
356.	03.05.2006.
446.	09.01.2007.
500.	16.03.2007.
535.	02.05.2007.
730.	04.06.2008.
836.	21.04.2009.
901.	06.11.2009. (23.11.2009.)
929.	39.12.2009. (11.01.2010.)
1003.	19.05. 2010. (20.05.2010.)

**SVI PRIMJERI VERBALNOG HUMORA VODITELJA U ANALIZIRANIM
EMISIJAMA KVIZOVA *TKO ŽELI BITI MILIJUNAŠ* I *NAJSLABIJA KARIKA***

TKO ŽELI BITI MILIJUNAŠ

Pretjerivanje (*n* = 27)

- E, koliko je to tankova - tri. I još ostane za kavu. / 1a²
- Jednim točnim odgovorom, samo jednim, osvojiti ćete ono po što ste i došli a to je 1000 kuna. / 1a
- Idemo dalje, više, više, jače, brže, bolje! / 1a
- Recite mi cijeli svoj život u 5 sekundi, 10, 15, ajde... / R
- Ja sam baš mislio da će to biti spektakl kada Vi dođete. Kada sjednete, da će to biti lom! / R
- Prošli put je bilo dobro, a niste mi bili baš najbolje. A ovaj put ste bolje, sad će to biti fenomenalno! / R
- (publici, džoker PP) Vidim jednu gospođu koja je ispravno odgovorila... Vidio sam gdje joj je prstić s prstenom poletio... A prstenja ko u priči... pogledajte molim vas, naušnice, ogrlica, narukvica na jednoj i na drugoj ruci i po prsten zlatni na jednoj i na drugoj ruci... (smijeh publike) / JPP
- Spasiteljica naša, Snježana Latinčić! / R
- Sad recimo da niste uspjeli, Vi biste se bombom raznijeli... (smijeh publike) / 2b

²Ovdje i dalje slova stoje za: voditelj (V), natjecatelj (N), pratnja (P), razgovor upoznavanja s natjecateljima prije igre (R), najava promidžbenih poruka (PP). Ako nema oznake, izgovara voditelj. Kratice za dijelove emisije u kojima se navedeni primjer javlja: uvodni pozdrav gledateljima, "najbrži prst" i proglašenje pobjednika "najbržeg prsta" (UNP); razgovor voditelja s natjecateljem i njegovom pratnjom (R); igra natjecatelja sve do osvajanja 1000 kuna (1a); razgovor nakon prelaska prvog praga, a prije početka pitanja za 2000 kuna (1b); pitanja koja slijede nakon prvog praga, od pitanja za 2000 kuna do prelaska drugog praga (2a); razgovor nakon osvajanja 32 000 kuna, a prije pitanja za 64 000 kuna, kao i mogućnost netočnog odgovora ili odustajanja natjecatelja nakon prvog praga (2b); pitanja od onog za 64 000 kuna do pitanja za milijun kuna (3a); dio nakon što natjecatelj netočno odgovori na pitanje nakon drugog praga ili odustane od igre nakon drugog praga (3b); kraj emisije (K); najava propagandnih poruka (PP); džoker "zovi" (JZ); džoker "pitaj publiku" (JPP); džoker "pola-pola" (J ½).

- ...i onda – milijun. Pa idemo svi na pučinu zvat da nam snime emisiju s Vama. (kao što je natjecatelj tražio da mu snime emisiju s milijunašicom, jer je bio na pučini) / 2a
- Gospon Majhen....(smiješnim glasom) (sirena za kraj) Evo ga, kraj emisije, a jeste se naradili...(nije još ni prvi prag prešao) / 1a
- V: Profesor? N: ...Ravnatelj srednje strukovne škole u Samoboru. V: Ooo, pa meni je čast. Halo, g. Škiljan? Oprostite, mogu ostat sjedit? / JZ
- N: Dajte još jedanput vratite. V: Vratit ćemo još triput gospođu / JPP
- N: A imam još i sve džokere. V: Ajmo ih počet nemilice trošit, onako, bezobrazno.
- Želim Vam srdačnu dobrodošlicu u naš mali skromni studio. / R
- A sada jedanaesto pitanje, lijepo, slatko, bezbolno. / 3a
- Dobro dečki moji, Jadrana ćemo malo rešetati...Nitko Vas neće izbaciti osim samih sebe...eto, to ste iskustvo već prošli. Bit će puno bolnije nego kod Danijele. / R
- Opet C)! Samo opletite po C) i bit će sve u redu. / 1a
- Evo još jedno pitanje i bit će cvijeća, gospođu Pesić, znate koliko? Dovoljno. / 1a
- I Vaš sin je sada u transu, njegova je želja ispunjena, a još ima i za Vas... / 1b
- (nakon PP-a, oglašava se "sirena" , čujemo zvuk koji označava kraj emisije) V:Jesam li dobro čuo? (ponovno čujemo zvuk) Možete li ponoviti? (isti zvuk se ponavlja) Može još jednom? (ponavlja se zvuk)... Lijepi pozdrav i uživajte u svemu, pa i u kavi. / K
- Izvolite, pokažite nam sav spektar svog znanja. / R
- V: Investirate u knjige? N: Pa, da, godišnje, tri, četiri puta...V: Tri, četiri puta godišnje po 150 knjiga kupite? / R
- (dok natjecatelj razmišlja, komentira pitanje o uspješnom mladom košarkašu) Izvrstan je. Ka da san mu ja ćaća! Tako mali igra. ... E, tako će i moj sin. S dvije godine će ići na tenis, engleski, njemački, francuski i talijanski. Bugarski. Sve žive sportove, sve ću ga ja odmah aktivirat. Latinski odmah druge godine. Mobitel, mobitel. Ne, ne, mora se mali iskristalizirat. Moram ja to sve naplatit. / 2a
- V: Iz jednog od brojnih Kaštela, ne znam točno koliko ih ima, šezdeset...N: Sedam... V: Ma znaaa, znaaam... / R
- A kad ćete Vi Frane oženit ovog momka više? N: Još ako i milijun osvoji... V: Dolazimo svi! Publika, svak svojim autom. Napravit ćemo kolonu od Zagrebu do Splita. / R

- Vaša volja, gospodaru. / J ½

Humor nespojivosti (n = 36)

- Duboko udahnite i na 15 m! (analogija: ronjenje na 15 m i odgovaranje na 15 pitanja) / R
- Prvo pitanje, to mogu i ja, na jedan metar. Prvi metar za 100kn. / R
- Gospodin Željko je trenutno na 7 m zarona. / 2a
- Zamislite Vi, timarenog vodoinstalatera! (jedan od netočnih odgovora, točno je: potkovani vodoinstalater) / 1a
- V: Najprije ulovite milijun, pa onda lovite ribu. ...Doći ću vam na ribu, toplo se preporučam. Uplovite u naše mirne vode...Postaju malo nemirne oko 11, 12 pitanja....budite nam prvi!!! (naglašeno) / R
- Ma kako da ga smirim? Još uvijek izgleda kao neznani junak ispred škole. (smijeh publike) / 2a
- N:...od ovih ovdje usporedbi čuo sam jedino za rusku zimu...V: Vinkovačke jeseni, Hrvatsko proljeće...(to nisu ponuđeni odgovori) / 2a
- D) vještice, a Vi ste na to i sumnjali! Krdo vještica! (smijeh publike) (povezuje s pojmom „krdo” iz prethodnog pitanja) / 3a
- V: U pratnji je rođak Mauro izgleda kao vođa benda *Lude Šparoge*. / R
- (pitanje: “Kad ne brojimo u sebi, obično brojimo – prstima, laktovima, bicepsima ili dlanovima?”) Ja bicepsima znate... ovaj, znate... / 1a
- Zadovoljan sam veličinom. Tornja. (grafičkog prikaza) / JPP
- To je prva tisućica, prvi Otac domovine! / 1b
- Željko... opet mi onako zazubice idu...još ni jedan džoker nismo upotrijebili... /2a
- Duboko udahnite, polijećemo! / R
- N: Zapravo ne znam što je samuraj bez gospodara. V: Ko i muškarac bez brkova. / 2a
- Hoćete nam doći u slijedeću emisiju? Ako Vas trema nije cijeloga izjela? / K
- Ohoho, opet se vadi oružje! (natjecatelj vadi naočale iz džepića na košulji). / R
- I evo nam ono što nam je ostalo od Branimira, trema je pojela ostalo? / R
- Džoker „pola pola” ste ostavili u prošloj emisiji, i njega je pojela trema... / R

- Vi ste koja od tri kćeri? Prva, druga, treća, pardon, najmlađa, srednja ili najstarija. Srednjaaa! Cijelu lepinju, malo kajmaka... / R
- Čuvajte „pola pola“ za...za crne dane... / 2a
- Imate tri džokera, evo vidite ovo je kuća, ovo je vrt, imate sliku, evo... / R
- Zasadite prvi cvijet u vašem velikom vrtu. / R
- Evo već malo cvijetića u Vašem vrtu. / 1a
- Već tu ima šarenog cijeca... / 1a
- Upoznajmo natjecatelje! ...Evo to su naše večerašnje lutkice, a jedna ide na naslovnu stranu. / UNP
- Što biste Vi voljeli biti od ovoga, kralj, car, princ ili knez? Ne biste voljeli malo onako, prinčevati...Kao onaj Harry, kako se zove...? Ne biste? Sodoma i Gomora malo? / 1a
- Izgledate kao iz osiguranja. Još da imate kockastu glavu... / R
- Sad se i gospođa Višnja pretvorila u kiselu jabuku! / 2a
- (komentira glasovanje publike na pitanje “Koji je pisac nobelovac podupirao njemački nacizam?”) Antifašistički pokret odradio je svoje. / JPP
- Na 15. pitanju je svadba, ovo ostalo je sve predigra... (natjecatelj je izrazi želju za ženidbom sa svojom zaručnicom) / R
- Znači, malo prije kad ste ovako (stavi ruke na struk) stali, izgledali ste ko slovo F u ćirilici. / 2a
- Hoćemo dalmatinski pristup milijunu, pa lagano...? / R
- Još ćemo mi Vas iscjediti tijekom emisije.../ R
- Željko, na sedam metara zarona! (vrijeme je za sedmo pitanje) / 2a
- Znači, nije im zebra nikako legla. (pubika je u malom postotku glasala za odgovor “zebra”) / JPP

Igra riječi ($n = 78$)

- V: Šk... N: Škiljan. Šibenik, Karlovac itd. V: Dajte mi *spelujte* još. ... / JZ
- (pitanje: “Što je orzo?”) N: Ma, tu mi se nešto vrti. V: Ooo, sijali ste Vi nešto u životu? N: Nisam orzo. V: A torzo? / 2a

- (odgovor: U drugo kolo) A Vi ste u četvrtom kolu! Čestitam! (odgovorio je točno na četvrto pitanje) / 1a
- Gospodine Gospodnetiću, izvolite... / R
- V: Gospodine Zeba, sa zebnjom iščekujem Vaš nastup. / R
- Znam nekoliko Vaših prezimenjaka. Jedan je čak igrao nogomet u Čeliku, znate, sa još 5 ptica: Kukakvica, Gavran, Zeba, Vrabac i Golubica. / R
- Publiko jeste li spremni pomoći? Ali onako, na pravi način?! ... Tko ne odgovori točno imat će problem! (pitanje je vezano za citat “Houston, we have had a problem”) / JPP
- ...voditelj je odnosa s javnošću, kakvih – ne znamo... / R
- (čita rješenje „najbržeg prsta“) Mekana konstrukcija s kuhanim grahom. A skuhamo najprije...M.Š.! / UNP
- Natjecateljica koja je zadnji puta bila posljednja, a danas je prva. / R
- (rješenje “najbržeg prsta” je “Poštar uvijek zvoni dvaput”): A jedanput priliku u Milijunašu dobio je... / UNP
- S 8,000 kuna možete natankati znate kako...i brod i sebe...Štošta natankati. / 2a
- To su blizanci, jel da? Kad tata pravi djecu preko indiga... (pitanje o indigo djeci) (smijeh publike) / 3a
- A najbrži umnjak imala je.... (naglašan izgovor početnog sloga u riječi “umnjak”) / UNP
- Inače naša Ivana je luda. Pardon, luda za kvizovima. / R
- U prezimenu imate “zna”, pa se ja nadam da ćete mnogo i znati. (natjecateljica se preziva Znaor) / R
- Zaslادili ste sebi život, možete još! (pitanje o čokoladi) / 2a
- A vi baš ne gemistate previše u Dalmaciji...A bevandate li više? / 2a
- Naš vinopija je osvojio 2 000 kuna! (pitanje je bilo o grčkim bogovima vinopijama, a natjecatelj se izjasnio kao konzument vina) / 2a
- A najbrži prst imao je ...Mak Prvi! (trebalo je kronološki poredati hrvatske kraljeve iz loze Trpimirovića, a natjecatelj se preziva Mak) Gdje ste, Mače?! / UNP
- N: Krešo? V: Ja sam. N: Tarik ja sam. A tko je Željko Mak? N: Moj prijatelj i kum.
V: Od njega se pravi opium. / JZ
- (pitanje je o željeznoj zavjesi) N: Dakle, od Szczecina do Trsta. V: Dalje ni prsta, jel? / 2a

- Moj prijatelj bi rekao da je njegov tip cure, nova cura. (smijeh publike) / 48:58 / 2a
- Dvoje supruga ste rekli?! (smijeh publike) / R
- V: Tatjana, tko ste Vi? (pratnji) P: Sestrična. V: Sestrična, ful je njoj slična. / R
- (pokušava pomoći natjecatelju koji ne prepoznaje da se radi o kraticama za padeže)V:
Ma, komu, čemu, sve ovo?! N: A-ha! S instrumentalom! / 1a
- Jedini je „raspetljao petlju” i došao tu! / R
- N: Mišolovku je postavljala i Agatha Christie. V: I Hamlet. N: Hmmm, stupica. V: Mira. /
2a
- (pitanje: sebični igrači loptu...) A) harače je B) trže je C) carine je D) oporezuju je.
Gnjave, gnjave... / 1a
- Pošto ste na Braču, dat ćemo Vam mali iznos – 1000 kuna! (natjecatelj je odgovorio na
pitanje: tamburaški orkestar ne smije biti lišen – brača). / 1a
- V: Koga zovemo? N: Sestru od djevojke. V: Osobna zamjenica, znači. (smijeh publike) /
JZ
- (natjecateljica ne zna ime književnika Simić-Bodrožića, odgovor je - Roman) Roman?! A
jel se Vama itko u susjedstvu zove Epigram? A Ditiramb? A onaj mali Sonet s drugog
kata?! (smijeh publike) / 2a
- Erman Esse! (natjecatelj se preziva Erman, povezuje s Hermanom Hesseom) / R
- V: Pitanje glasi: “Od koga se Belgija razvela 1830.g?”. Draga publiko, bili razvedeni ili
ne, odgovorite na pitanje. Hajde, razvedite to! Na pravi put. / JPP
- N: Mislim da je to C) kao iz puške. V: Pa dobro mislite! / 1a
- (natjecateljica se zove Vesna Pesić) V: Jedno slovo da Vam promijenimo bili biste Vesna
Pusić. / R
- Nešto ste mi se...kako vele ufitaljili? / R
- (odgovor: „lopov nad lopovima je arhilopov”) A Vi ste Natjecatelj nad natjecateljima! / 2a
- (nadovezuje se na raniju izjavu natjecatelja) Jeste Vi ikada bili zaljubljeni u neku
hajdučicu? Ili barem u navijačicu Hajduka? Što, ne sjećate se?! (smijeh publike) / 2b
- Volite pjevati karaoke, propjevat ćete Vi meni...Ivan Majhen, kviz TŽBM! / R

- A bio je izgubljen ne u Japanu, ne u prijevodu, nego u Beču. (Navodi natjecatelja da ispriča svoju anegdotu, a povezuje najavu s željom natjecatelja da otputuje u Japan i s naslovom filma *Izgubljeni u prijevodu*) / 2b
- (rješenje najbržeg prsta: “Inspektor se vratio kući.”) A nama je došao...la, Nikolina Vicković! / UNP
- Od kad smo tamo skrivali, snimali, *Skrivenu kameru...* / R
- N: A) Ronin, kaže da je siguran. V: Možda je i on izbačen... iz Kastva. (pitanje kako se zove samuraj bez gospodara, izbačen iz kaste) N: Ronin, moj konačni odgovor. V: I to Ronin Lopatny. / 2a
- Što bi rekli Englezi, Anglosaksonci, „Such a good such” (odgovor je bio „sač”) / 2a
- N: Fosfor je B) P. V: PP ste rekli? N: Ne, B) P. V: BP? Boško Petrović? (voditelj se smiješi, zeza) / 2a
- Vaga, vaga, vidite Vi to... (natjecateljica je neodlučna) / 2a
- (nadovezuje se na pitanje o zaušnjacima)... naivni i mladi, da, Ninice, 2 000 kuna ste dobili, zaušnjake nadamo se nećete dobiti... / 2a
- Zadovoljni ste nastupom Vaše Nine? Niste ni očekivali da ona ovako zna. Doma nije nikada ovako “tresla”. / 2a
- N: Na hašku (školu) nisam sumnjala. V: Bolje to nego da u Haagu sumnjaju na Vas. / 2a
- Povremeno ćemo se i rukovati ... (nadovezuje se na natjecateljevo ponavljanje riječi “povremeno”)... / R
- Jeste li Vi ikada mijenjali loknu na svojem automobilu? (smijeh publike) Znači, lokna nije dio automobila? A imate li loknastu kosu? (...) Jako ste mi tihi, loknasti... / 2a
- Plemeniti Ćuriću...(odgovor je: „plemeniti plinovi”) / 2a
- Eee i ovdje se neki vrag kuha... (odgovor na pitanje: „vrag kuha”) / 1a
- Karaoke kapitalizam, a Vi imate kapital od 6 000 kuna! / 2a
- Prljavi igraju prljavo, a Mudri Mudro. / 1a
- Ja bih više volio da prezivate Ludi, a ne Mudri. Na 15 pitanju mijenjamo prezimena. Ja ću biti Tarik Glupi, a Vi Dražen Veseli. Kad ja poludim...skinem naočale, raspustim kosu... (smijeh publike) I to Vam je ...čudo. / 1b

- Moram Vas pitati, prezime Mudri... N: Milijun ljudi me todo sada pitalo. V: A čujte, milijun ljudi, *Milijunaš*, ima to neke veze. / R
- N: C) Papak. V: A što je onda papčina? (smijeh publike) / 1a
- Na dvije noge, lagano... (nastavlja se na zadatak iz “najbržeg prsta” o broju noga kukaca) / R
- (odgovor je: Ivan Grozni). Gradonačelnik Groznog, jel. / 2a
- (pitanje “Što se nalazi u osmerokutnom prometnom znaku?”) Za Vas taj STOP ne vrijedi... Vi idete dalje, napadate iznos od 300 kuna! / 1a
- Hrvojica, ...ne možemo ne spomenuti da imate nekoliko djevojaka. 4 paralelne veze, tako se priča po Krapini. (pljesak publike) Čujte ja samo govorim što sam čuo. Ministar prometa i veza. / R
- Pa po prezimenu bi zvučalo da zna. Rukavina! Iz rukava sve vadi... / JZ
- Čovjek zna...nema što ne zna. (popraćeno gestom) / JZ
- Maraka više nema, ali imam majicu (pokaže na prsa) “Zbogom voljena”, markice. / 1a
- Kažu da bi to trebalo piti vodu...Ja ću piti vodu, dok traje PP! / PP
- V: A od sreće će nam sve zube pokazati Ž.Ž.! (nadovezuje se na riješenje “najbržeg prsta” o zubima) / UNP
- (publika je točno odgovorila na pitanje o černobilskoj katastrofi, natjecatelj ih je poslušao, Tarik komentira) Mi smo našu katastrofu izbjegli, zahvaljujući publici. / JPP
- Uknjižili ste 2 000, a za duplo više, za 4000, odgovorite točno na sedmo pitanje... / 2a
- Olovo, kemijski element Pb. A mi imamo PP! / PP
- N: Ona je magister hrv...ovaj...V: Hrvatske? N: ...kroatistike. V: Dobro večer Anita. Jeste vi magistra? Hrvatske? Ako ste magistra, ja ću vama donijeti uputnice od doktora da mi date preporuke za lijekove neke. Ostat ćemo kod Anita. Tako si dobri nismo. / JZ
- Evo sad je tati malo muka. Jer tata je tipovao na a) brašno. (pitanje što na ruskom znači “muka”) / 2a
- N: Neću ja ništa reći. V: To ste već rekli. (smijeh publike) Ponavljate se. / 3a
- Gospodin Dražen Mudri, mudro se povukao... / 3a
- N: Sasma ok. V: Sasma? Sasma smo se lijepo ispričali... / 3a
- A naša žena za sva vremena nije žena, nego je Zlatan Zeba! / UNP

- Gospođo Ugrin? Djevojački Bajić? Ovdje Tarik Filipović. Momački Filipović. / JZ

Sarkazam (n = 78)

- Vidi se da je publika povodljiva, pa to se nije nikada dogodilo u 448 naših emisija (s podsmijehom). / JPP
- Kako ste se i nadali, dobro ste se udali. (natjecatelj se nije ni sanjao da će pobijediti u “najbržem prstu”) (smijeh publike) / R
- V: Dakle što ste rekli? N: C, Pepeljuga. V: I što još? N: Aha, konačni odgovor. V: Bravo! / 1a
- U koju sferu Vašeg života možemo zalaziti? Vidim, ne smijemo u ovaj intimni dio, u ovaj poslovni dio, u ovaj...To ste nam zabranili. / 2b
- N: Ma bio sam malo nesiguran, pa... V: Da, da, vidim ja što ste Vi nesigurni.../ 2b
- N: A opet htio bih te džokere zadržati... V: Ma sve biste Vi nešto znate... (s podsmijehom) / 2a
- N: Od treme se ne mogu sjetiti. V: (podiže obrve, podsmijeh) / 2a
- (odgovor: ruska zima) Postoji i ruski rulet, znate...koji ste Vi zaigrali, kad ste počeli razmišljati o bocvanskoj jeseni... (“bocvanska jesen” jedan je od ponuđenih netočnih odgovora) / 2a
- Asocira je na životinju. A može biti i biljka. (smijeh publike) Tako je zborila Teodora. / 3a
- N: Pitati publiku možda bi bilo suvišno sad... V: Definitivno. / 2a
- Znači, Vi ste Dalmatinac koji živi u Zagrebu...A dobro, znam ja još takvih slučajeva. / 1b
- Dame i gospodo, onako lijepo, oprezno, domišljato, kako vi to znate... (publici, džoker PP) / JPP
- N: Nadam se da mogu reći hvala publici... V: Nadajte se, nadajte...(sa smiješkom) / 2a
- Prvi natjecatelj koji će večeras pokazati svoju (grimasa, “ne zna što”), svoje ogromno znanje, je Ivan Erman iz Žminja!...Hoćete li biti div iz Žminja ili mali iz Žminja? N: Srednji iz Žminja. V: Znači, 32 000 negdje. / R
- (pomaže natjecatelju) Tamburaški sastav...što im treba za nastup? Litra i voda? (smijeh publike) / 1a

- Kad ste rekli “Mladi glumac koji tek dolazi”, osjetio sam se prozvan. (smijeh publike) Balavurdija, da. (natjecatelj misli na Roberta Pattinsona) / 2a
- Evo – neočekivanog – šestog pitanja! / 2a
- (pitanje za nadopuniti: “Jubavi, vrag ti odni kosti, što si učinila od moje mladosti”) Niste to nikome pjevali nadam se... / 1a
- Računalo je imalo masu oko 30 tona. Krasno. Kućno. / 2a
- Ma Danijelica nam je lutka vidite, sva bliješti! (ima mnogo nakita) / R
- Lagana apstinencija ako ne znate. (uputa publici tijekom njihovog glasovanja na pitanje, „jocker pitaj publiku”) / JPP
- Publiko, rasvijetlite slučaj. Evo, ako računamo da ima 10 % zbunjenih, 10% nezainteresiranih, ako bude ispod 80% razočarat ću se. (nakon što se pokaže grafički prikaz rezultata) Ja zadovoljan. (smijeh publike) / JPP
- N: Bilo bi poželjno da voditelja voli – C) kamera, moj konačni odgovor. V: Mene malo više voli kran, ali dooobro. Točan odgovor! / 1a
- Znači, tvrdite da nije bilo slobodnog svijeta u komunizmu? A bilo je i toga, vjerujte. ... Ne branim ja komunizam, dapače, samo tvrdim da je i tada bilo sretnih ljudi. Gledajte kako su na Kubi svi sretni, barem tako izgledaju. Trebalo bi ih pitati: kako ste svi tako opušteni? / 2a
- (komentira rezultate glasovanja publike na pitanje – čime je naoružan svaki filmski Oscar, jedan od netočnih ponuđenih odgovora je buzdovan) A 30% je buzdovan, ha?...još i lajbek ima gore. (smijeh publike) / JPP
- (Pitanje: “Što bilježite hvalite li se tobožnjim ljubavnim uspjesima?” Odgovor je “recke”.) U vojsci to rade na remenu, znate. / 1a
- N: Ja ne znam odgovor na ovo pitanje. V: Čestitam. / 3a
- V: Gospođo, Vi ste u kvizu *Tko želi biti Milijunaš*, a ne *Milijarder*. / R
- Imate i varijantu odustajanje. Što je na neki način, prihvatljivo. /2a
- (čita ponuđenje odgovore na pitanje – kako opisujemo nastup glumca koji se nije dovoljno uživio) A) kao blijed b) kao rumen c) kao crno – bijel d) kao obd (zamucne), kao obojan. Kao odbojan (nasmije se sam sebi). / 1a

- (pitanje: “Što je orzo?”) N: Ostaje mi samo džoker publika! V: Tako je! Svi su zemljoradnici tako da nemate problema. (smijeh publike) / JPP
- E da imate tri “džokera zovi”, Vi biste bili na konju! / 2a
- Znači mi Vas isplatimo i Vi nas volite. Zauvijek. (pitanje se odnosi na frazu “čist račun, duga ljubav”) / 1a
- N: Moj konačni odgovor. V: Vaš? N: (tiho, sebi u bradu) Konačni odgovor. V: (ponovi, samo pretjerano sramežljivo, neartikulirano) (smijeh publike) Trebali ste nešto od ovčice uzeti na sebe. (natjecateljica je odjevena u bluzu tigrastog uzorka) / 2a
- E sad se vidi fini lak! Roza boja. A baš Vam je lijepo. Sad sam primjetio da je to opet moderno. N: Joj, nemojte me zezat sad. V: Ozbiljno. Ne, vidio sam na puno cura... šta je to, tigar, lav, mačka. Prije, to samo Alka Vuica i ovako još netko... Mirna Berend. To je sintetika? / 3a
- Zanima ga politika, nevjerojatno, tako mlad čovjek... / R
- Ne znam kako Vas predstaviti, kraj je emisije, nitko Vas ionako neće zapamtiti, u sljedećoj možda bude, a možda padnete na prvom pitanju ha ha ha ha ha (sarkastičan smijeh). / R
- N: Preostaje mi samo da poslušam Vas i da uzmem džoker pola pola. V: (kimne glavom) Ha, ne znam hoće li Vam pomoći... (smijeh publike) N: Aha. (iznenađeno) / 3a
- N: Jesam prespor? V: Ma ne, baš ste prebrzi, ja Vas ne mogu uopće uloviti. / 2a
- (odgovor: 33 godine) E prošao ja to prije dvije godine...Sad pušimo s ventilatorom... / 2a
- N: Moj konačni odgovor A) izumitelj. V: Jeste Vi ikada što izumili? N: Ne. V: Neki recept? ... Neku mješavinu tekstila? (natjecateljica se bavi prodajom tekstila) / 2a
- N: Zasad je sve u redu. V: Ma meni nije. Niste mi onako, niste mi onako pravi. Onakav Jadran kakvog ja...ne poznajem. / 1b
- C i D ne stiskati, ne stiskati. (mogu glasati samo za dva odgovora: A ili B, drugog izbora nema) (smijeh publike) / JPP
- (pitanje: “U kojem bendu svira otac košarkaša Roka Lenija Ukića?”) N: Pa, onda vjerojatno i tata ima svojih nekih godina, pa ne bih onda “Daleku obalu”. V: A u “Dalekoj obali” sve omladinci? (smijeh publike) / 1a
- N: ...a džokera više nemam. V: Ma nemojte?! (smijeh publike) / 2a

- Daruvar, prekrasan grad. Igrali smo puno predstava u Vašem gradu, znaate. Pili puno piva, znaate. / R
- Gospodine Milenko, Vi ste im nešto recitirali ili? Vidim da proživljavate u sebi. (smijeh publike) / 2a
- Neeemajte me razočarati, tako sam vas nahvalio lijepo. Poslužite se sitnim prljavštinama, prepisite od nekog tko zna. Ne morate uvijek baš uvijek glasovati, mi to ne provjeravamo. / JPP
- Ja bih više volio da prezivate Ludi, a ne Mudri. Na 15 pitanju mijenjamo prezimena. Ja ću biti Tarik Glupi, a Vi Dražen Veseli. Kad ja poludim...skinem naočale, raspustim kosu... (smijeh publike) I to Vam je ...čudo. / 2a
- E, dobra večer, khm. Ako me niste propoznali u ovom prekrasnom bijelom odijelu, to sam ja – Tarik i počinje još jedan *Milijunaš*. / UNP
- (pitanje: “U kojoj državi se nalazi Černobil?”) V: Publiko draga, nemojte da se i nama dogodi katastrofa. Glasujte sad, ali točno, točno, nemojte kvariti reputaciju koju ste stekli, koju ste dugo stvarali... Pritisnite svojim prstićem, koji ne mora biti najbrži, tipku koja označava točan odgovor... / JPP
- V: A najbrži prst imao je ... NITKO! Proradio je patriotizam! Idemo dalje. Popravni zadatak. (trebalo je poredati po veličini površine dijelove Velike Britanije, počevši od najmanjeg) / UNP
- (od osvojenog iznosa natjecateljica bi željela kupiti kuću) Evo već kućice do pola. Recimo, neka montažna. 16 000 kuna! / 2a
- Pa zanima me biblijska arheologija... V: (“mrta hladan”, *blank face*) Hm, da. Fino. Fino Hrvoje. / R
- (pitanje “Što je Jura bacio kroz prozor?”) Njih je izbacio Novi val! Evo, pogledajte. Hm...oni su više pripadnici onog “ča vala”, ako znate... Na 3, 4 na prstiće lagane, sad! / 1a
- (komentira glasovanje publike) Romantičnih 4 posto misli da je radio bacio pod vlak...još romantičniji misle da ga je bacio niz rijeku. / 1a
- N: Idemo razmišljati kako bi razmišljao sastavljač pitanja. V: Idemo. (“mrtav hladan”, *blank face*) / 2a
- Pokušajte Hrvoje. Možda Vam uspije. / 2a

- N: Velik je postotak. V: Nikad veći. (a nije) / JPP
- Prekrasno, prekrasno. Točno sam to i mislio. / 2a
- Izvolite, pokažite nam sav spektar svog znanja. / R
- Evo lega je rekao svoje. Sad još recite da ste i Vi to mislili... / JZ
- (nakon PP-a) Zlatane Zeba? Još ste tu? Ma kako se usuđujete! Za kaznu nam objasnite kako se dolazi do milijuna. / R
- (“zaljubljenost na prvi pogled” je sadržaj pitanja) Oduzima moć govora, moć ovoga, onoga...Jel Vam se to ikada dogodilo? I tako ste se ponašali? I cure se isto zaljubila u Vas? I ona se isto...tako malo, čudno ponašala? / 1a
- Jeste li bili ikada u Kazahstanu? E ja jesam, ja jesam. I stvarno nikakvih problema nisam imao. Kako se ti prema Kazahstancu postaviš, tako se i on prema tebi. A ne ismijavati ponosni Kazahstanski narod. Nije u redu. / 2a
- (publici) Dobro, vi plješćete dosta. I kad treba i kad ne treba. / 2a
- Bili ste tako blizu!...Pokažite nam da Vi to zaslužujete! / 3a
- (natjecateljica želi pitati publiku - koja izložba je bila hit u 2006., sumnja na slikare haške škole) Ma to znaju sigurno, da. Haški građanski, da. (smijeh publike) Publiko? (kimne glavom) Može? Ma da, idu oni na izložbe sve. Zadnje su bili na izložbi nakita. / 2a
- V: U slobodno vrijeme idete u teretanu? (natjecatelj je vrlo vitak, mršav) N: Da, da, kao što se vidi...V: Da, uf, jedva ste nam stali u kadar (smije se). / R
- V: (“pjevnom” intonacijom) Malo ste mi se promijenili. N: Možda sam malo smršavila. V: Ne, ne, ne to, nego onako, *styling* je malo drugačiji...tigrice, lavica, lisica, leopardica, što ste to danas? ...Ili je to samo kamuflaža?! Ili ste janje u vučjoj koži? Niste? Ono, kao, “sad ću Vam ja pokazat”.../ R
- Prodajete tekstil, sintetiku manje upućenima, pamuk više upućenima. / R
- P: Opet joj samo želim sreću. V: Pa to ste joj telefonski mogli reći. Pozitivne vibracije su jako bitne, znate, jer gospođa Davorka puca visoko. Nije to smiješno, gospođu Davorko, sad ću ja Vas provocirati. Vaš muž je Dalmatinac, Vi niste Dalmatinka? N: Ne. V: Ali uz njega, Vi znate što je dišpet? E to hoću pobudit u Vama (gestama pojačava izraz), kako trgovkinja iz Sesevetskog kraljevca... / R
- V: Imali ste taj rozi lak i zadnji put? N: Nisam. Moram ga sakrit. Napadan je. V: Nije, baš je onak’, “če – če”. / 2a

- Vidite vi tigrice naše. / 2a
- V: I pad je let. N: Da, nije baš ugodan. V: Ha! / 2a
- N: Ja bih čak nazvala nekoga. V: Poziv? Poziv voljenoj osobi. / 2a
- N: Ne znam dal bi i publici bilo to uopće zanimljivo pitanje. Teško. V: (kima glavom lijevo desno, radi grimase koje označavaju “ne”) Dosta nezainteresirano izgledaju. / 2a
- N: Ja bih da možda pokušate moju sestru nazvati ako može. V: Probat ćemo, nešto nam s linijama nije baš... N: Ugrin Vesna. V: Evo uspjeli smo nevjerojatno! Ugrinka mlada. / JZ

Humor neočekivanosti ($n = 79$)

- Bili ste u *Karici*? Pobijedili? Koliko ste osvojili? Oho - ho, pa što ste nama došli tu uzimat.../ R
- Jadrane, pošto ste Vi već bili u *Karici*: “Vaša životna priča”... (koristi obrazac za upoznavanje s natjecateljima iz *Najslabije karike*) / R
- A sad zamislite još jedno pitanje bez džokera, a onda bi se Anti malo zjenice proširile, vratila bi mu se vjera... (Ante, prijatelj u pratnji, na početku je izjavio kako ne vjeruje u svog prijatelja) Ante, kako je? / 2a
- (publici) Zašto vi uvijek plješćete? Mislim, poslije svakog, k'o da vam je netko rekao.../ 2a
- Hoćete još pljeskat ili ćete...Dobro. (publici) / 1a
- Samo malo ljudi, nemojte pljeskat, pričam s čovjekom, ništa ne čujem... (publici). / R
- Dobro, samo malo, ne mogu razgovarati, predugo plješćete ljudi ... (publici) / R
- V: Pročitao sam da vas pas ugrizao za nos. Nešto jače ili? (gost zatim prepričava tu anegdotu, a Tarik predlaže da dovedu jednog psa) V: Zbog tradicije! N: Jedino ne bih volio da je velik pas. V: Jedan mali, slatki...ugriz zadovoljstva. / R
- V: Jeste li spremni za 11. pitanje? N: Ako je dobro pitanje, možemo odmah. (krenuti dalje) V: Čekajte da vidim. (režiji) Pokažite mi pitanje. Uh, odlično! / 2b
- Zamislite koju Vi sreću imate, zamislite da ovdje Danijela Trbović sjedi. Vi bi blokirali sljedeće dvije godine. (smijeh publike) Sreća u nesreći, pustite Vi... / 1b

- V: Imate djevojku? N: Imam, dugogodišnju, 11 godina smo zajedno. N: E, ta je najopasnija. N: I iz blizu Vašeg rodnog mjesta je. V: Da? Locirajte je. Travnik? O da pa to je jedno 25 minuta nož. Travnik? A, pa to je Ćirina djevojčica. / 2a
- Najstariji prijatelj...jel to po godinama ili po stažu? / R
- Vidite riječ “minuend” sadrži “end” što znači da je Vašem nastupu došao kraj. A tako mi je žao, baš ste se skockali lijepo. Ja sam mislio da Vi idete snimati neki spot! Ali ne, Vi ste se za nas sredili! (sa velikim smiješkom) N: Baš ste me duhovito otpratili (“mrtva hladna”, *blank face*; voditelj nastavlja objašnjavati odgovor i zatim otkrije da je natjecateljica zapravo točno odgovorila) / 3a
- Opet pitanje o meni! (zatim pročita pitanje: “Priglup, nesnalažljiv, nesposoban čovjek ili, jednom rječju...” Odgovor je – “lajbek”). / 1a
- A jeste li Vi sreli svoju bajkovitu heroinu još...Ali je li se koja zadržala, prestala bit sluškinja postala prva dama? / 1b
- V: Prezime Zeba. Vaši su iz Bosne možda? N: Pa, da, od oca. V: E, pa da, poznato mi je to prezime. (natjecatelj nešto promrmlja) Što? N: A imam i mamu. V: Da? (izgovori to s čuđenjem, dižući obrve) (smijeh publike) Čestitam! / R
- (nadovezivanje na razgovor – “Moj prijatelj bi rekao da je njegov tip cure, nova cura. A kod Vas to nije slučaj.”; natjecatelj se nasmiješi) Opet ta tajnovitost... Znači, varate i tu o kojoj nam nećete pričati, vidio sam vam u očima... (smijeh publike) / 2a
- Branimire, mi ćemo Vas na jedan informativni razgovor poslije, s kim ste u dosluhu, s kim se čujete, zašto ovo, zašto ono, znate. Nisu tu čista posla. A i Vi Lovro mi sve sumnjivije izgledate. (smijeh publike) / 2b
- (pitanje o Ohridskom jezeru) N: A bio sam tamo...V: Slikali? Fotografirali? (nadovezuje se na ranije ispričanu anegdotu) Biljanu kako platno beleše? (smijeh publike) Biljana se malo nagne, pa – opa.../2a
- Ante je oživio odjedanput! I nemoguće, evo ga opet...I Vi ste Damlatinac, Ante? Ali ja ne znam koji Dalmatinac nije bio da nije barem jedan dio *Milijunaša* (stavlja ruke pod bradu kao i Ante) bio ovako...Pa ležite malo Ante! (smijeh publike) / 2a
- (nadovezuje se na razgovor: “... Jeste li Vi sreli svoju bajkovitu heroinu još? Ali je li se koja zadržala, prestala bit sluškinja postala prva dama?”) Znači – imate ... (gestom traži natjecatelja da dovrši – „djevojku“ ili „zaručnicu“) (smijeh publike) Ovaj čovjek radi za

neku tajnu službu, ali ne u Hrvatskoj... (smijeh publike) Neki inozemni špijun, ne smijemo ga ništa pitati. / 2a

- N: Snjeguljica - nije, ona je zaspala kad pojela otrovanu jabuku... V: Ohooo, vidim, čita se čita se... (smijeh publike) N: Matovilka... V: Neki dan smo je kupili! N: Trnoružica je...ubola se... V: Na što? N: Na vreteno. V: Mislja je da je trava. (smijeh publike) / 1a
- Ako Vam smeta ova publika, ja njih mogu ...(gesta: „van”) / 1b
- V: Put vodi...gdje god krenuli, past ćete na 1000 kuna... (smijeh publike) N: Ovo je jako utješno bilo. V: A dobro, da Vas malo razdrmam, da Vam bacim rukavicu u lice...Krda, slonovi su u krdu, samo da znate. (smijeh publike) (upozorava je na odgovor koji je prethodnom natjecatelju predstavljao problem) / R
- (natjecatelj je iz Žminja)'Ste nam donijeli malo šparogica, niste? ... U Istri baš nisu gorke onako jako? N: Ne znam kakve su drugdje. V: Gorke. / R
- (jedno od ponuđenih odgovora je “Ungaro”) Miro Ungaro! Nije... B) Missoni je točan odgovor! / 2b
- Hoćete da Vas pitam onda o meni? (smijeh publike) Ili o gospođi Juliji? Ili gospođici Juliji, zvuči književnije. / R
- Čim čujem “Barbara”, odmah mi se recitira. / R
- Osjećam jedan mali zid ispred Nikoline, Ružice, Vi je bolje poznate, kako probiti taj zid...pa da Nikolina nesmetano...Da ne diram? U redu... / R
- Sad ću gledati Ivane stalno u Vas da mi ta energija prijede (natjecatelj je vrlo staložen, miran). Samo da se strpim do trećeg dijela *Sumraka*, ništa drugo...(smijeh publike) / 2a
- Ivan Erman ima najmanje 32 000 kuna! A ako bismo gledali njegovo lice, mogli bismo reći da ima 1 200 kuna. Nema prevelikih emocija kod Vas? A ako osvojite milijun? Svijetlit će barem trojke, s lijeva i s desna! / 2b
- Na 15-om pitanju otvaramo...a ne znam što otvaramo, nešto ćemo otvorit... / R
- (pitanje: „Hover je vozilo koje se kreće po principu zračnog...”) N: Po principu jastuka. V: Jedino ako je Ante Kovačević za upravljačem... jedan zračni madrac, baš bi ga lijepo bilo vidjeti. / 2a
- (dok natjecaateljica dolazi, publika vrišti) Nisu mi baš jasni, Vi ste im podijelili po sto kuna i onda ovako vrište za Vas? (smijeh publike) Dakle, žena za kojom vrište je Snježana Latinčić! / R

- V: Nju sam gledao više nego neke članove svoje rodbine! (komentira nastup djevojke koja je šesnaest puta bila u studiju i igrala “najbrži prst”, ali je sada prvi put pobijedila u u toj igri te će zasjesti sučelice Tariku) / R
- (pitanje o konjima i šahu) N: Neki konji su u glavnoj ulozi danas, ne bih se htio vrijeđati, ali... V: Niste na mene valjda mislili...Možda sam se krivo počesljao danas? / 2a
- N: Kupali smo se u oceanu, ali je ocean hladan. V: Pfff, nama nije bio, ali mi smo išli na prvenstvo, nama je bilo svejedno. (smijeh publike) / R
- V: Imate i psa?... I kad *joggirate* može s Vama? N: Da, da...super je i za rolanje... V: On rola Vama? (smijeh publike) / R
- Znete malo ih je previše. Ima ih i koji znaju, ali ima ih previše. (voditelj govori o publici) / JPP
- (natjecateljica želi otputovati u Nizozemsku) Ja sam bio četiri puta i mogu Vam preporučiti neke stvari...ali to na samo poslije. (smijeh publike) (publici) Nije ono što Vi mislite! / R
- P: Nadam se da je neće uhvatiti trema. V: Ne brinite, za to sam ja zadužen. Pojačat ću joj tremu, (smijeh publike) izgorit će u želji i tako to. / R
- V: Ima li Bandića po Samoborskom gorju? N: Ne, ali evo, vidjela sam Mirka Fodora kako šeće. V: Sam? N: Sam. V: Aj recite mi s kim šeće? (smijehuljenje publike) / 2a
- V: Mate, Vi biste Mate mogli voditi Milijunaša odmah. P: Hoćemo se zamijeniti? V: Ali u nekoj drugoj zemlji. Vi biste pasali, recimo, imate... Kirgistan, Tadžikistan... (smijeh publike) / R
- Prvih 5 pitanja Vas rješavamo treme, deset pitanja ste onako sva svoja i onda nam pokazujete svoju prebogatu škrinju znanja... i na milijunskom pitanju veselimo se, udajemo Vaše kćeri, svašta će bit. / R
- N: U dilemi sam da li da pitam publiku ili da zovem džokera V: Zovite džokera. (smijeh publike) / 2a
- N: Šta mislite da publika neće to znat? V: A gledajte, jedan dio će znat, sigurno, (smijeh publike) ali koji će postotak biti, tu sam vrlo, vrlo skeptičan. / 2a
- Nekada je s 20 bila stara cura, a sad s 45 – imam ja vremena... / R
- N: Pa ja bi rekao...B), moj konačan odgovor. V: Pa upravo ste i rekli. / 1a
- Vidite, oni imaju svoje mišljelje. Koje vrlo lako promijene ako netko sugerira nešto drugo. (smijeh publike) / JPP

- Ne znam Branimire kako Vam to reći... Točan odgovor! / 2a
- Ovi drugi natjecatelji su zaspali. Jedan traži nešto po podu, gospođica ne zna više što bi sa sobom... Sad ćemo mi Vas zabaviti, sad kad krenemo Jadran i ja krenemo šou praviti... / 2a
- Ili je uvijek šut sa zadržkom? Znači, uvijek prvo promislite pa kažete. (skuplja vrhove prstiju na šaci, uvjerava) E to bi meni trebalo, znate. Ja lanem i... / 2a
- N: Vas bi pitao, ali mi ne smijete reći.. V: Ma, smijem, ali gledajte to košta. Mene posla, a Vas... Već ste me doveli u tako nezgodnu situaciju da su mi upravo službeno priopćili da sljedeći termin *Milijunaša* ne vodim ja. N: Zbog mene? V: Aaa, manje – više zbog Vas./ 3a
- “Dite iz Imotskog”. Zvonimir Boban, ne Vi. / 2a
- To mi je najslađe kad me prijatelj vodi u Imotski pa kaže: “ovo ti je kuća od ovog, ova od ovog.”...Pa rek'o, jel ima 'ko u Imotskom da je anonimn? / 2a
- N: Đuka Begović, možda on ima neke veze s Hajducima. V: Ma nije Vam on uopće za ozbiljnu vezu. / 2a
- N: Ja sam siguran da bih ja ovo kod kuće znao. Valjda neke amajlije doma imamo... V: Ma, ne možda supruga nešto donese pa se malo (pokazuje gestom) “gricne”... (smiješak publike) Već Vas vidim. Vi i supruga pred televizijom gledate *Milijunaša* i pijete vodu. / 2a
- (pitanje: “Na atletskim mitinzima baca se: a) piramida b)kugla c) kocka d) stožac?”) Da, u Bosni se piramida baca. Po novom. (smijeh publike) / 1a
- V: Pa i nije vam neki pljesak (studijskoj publici), ali kad vam kažem da je gospodin Ž. Ž. postao otac prije mjesec dana...(publika snažno zaplješće) ...e, to je već bolje! Čestitamo, čestitamo! Imate sad dvije kćeri. (...) I tata će danas milijun. Po pola za svaku. / R
- Ja idem na 1 metar bez ikakvih problema! Onda mi se uši začepi i panika. (natjecatelj hobi je ronjenje na dah) / R
- N: Za publiku isto nisam sto posto sigurna jel bi znali rješenje... V: Ma nemoju pojma. / 2a
- Za tulum 32 000?! Jedino ako se hoćete udat ponovno. (natjecateljica i njezina pratnja namjeravaju napraviti tulum) / 2b

- V: Tremu ćemo mu riješiti tableticom jednom...(pratnja otkriva kako natjecatelj ima tremu, ali voditelj ima riješenje) / R
- (publici) Koji je službeni govor u Pakistanu? U Pakistanu. Znate? Ma, znaju oni, samo neće podijeliti. / JPP
- (natjecateljica misli da zaušnjake imaju samo dečki) Jel? Nije istina. To su Vam u Daruvaru slagali znate. Ne nego je neki dečko imao mumps, pa Vi niste htjeli s njim izać van, pa ... (grimase), a on Vam je rekao, ma ne to ti ne može prijeć to samo imaju dečki, pa ono... naivni i mladi, da, Ninice, 2 000 kuna ste dobili, zaušnjake nadamo se nećete dobiti... / 2a
- Eto moja Josipa, sva tri džokera odoše na prvenstvo, a ni počelo još nije! (natjecateljica je potrošila sve džokere na jedno pitanje o nogometnom prvenstvu) / 2a
- Ako prijeđete 10. pitanje mir je u kući i oko kuće. (tiho) Nadam se, nadam se. / 2a
- P: Pa ja očekujem vozačku dozvolu. V: Pa, to u MUP-u tražite. (smijeh publike) Aaa, finaciranje...(natjecateljici) Meni ako opet oduzmu, ja ću se vama javiti. / R
- (gost samo odgovara s “da” ili “povremeno”) V: Sad ćemo ga izbaciti iz takta... Varate li ponekad suprugu? / R
- V: Zašto B)? N: Bez posebnog razloga. V: Zbog Vjerana, „stavi na B), stavi na B), pa šta bude”. (smijeh publike) (prethodno je natjecatelj zvao džokera koji mu nije pomogao, ali je rekao ovo što sada Tarik opet navodi) / 2a
- Gđo Pesić, cvijeća ko u priči, Vaših 4000 kuna. N: Cvijeće i ograda. V: Idemo sad na ogradu. N: A ne, ograda, to već ima. V: A što onda nedostaje? N: Ostatak. V: Ostatak je kuća. (Tarik se smije) / 2a
- N: Sa godinu i pol sam došao u Krapinu. V: Truhom za kruhom? (smijeh publike) / R
- Evo vidite, naša publika još uvijek nosi kratke hlače...(smijuljenje publike) pogledajte, ovog gospodina tu. Vi ste iz Hrvatske, gospodine? (smijeh publike) Ovako inače turisti kad dođu iz Švedske... (pljesak i smijeh publike) / 2a
- (čita rezultate) A) buzodovanom 33%, B) lukom i strijelom 0%, C) mačem 60% i D) sjekirom 7%. (dodaje) I kolcem i lancem (citat iz himne nogometnog kluba Dinamo) / JPP
- Kako nam je krenulo u ovoj emisiji, naježio sam se. Samo se ne vidi.../ 2b
- Znači našli ste i suprugu i prijatelja. Partnera. Za kartanje. / R

- Imam nešto na grlu, ne znam... (pije vode uz grimase) Stalno očekujem tog milijunaša, pokušavam pronaći neku simboliku u svakoj emisiji, ali evo u vašem nastupu ne mogu pronaći nikakvu simboliku, ni u broju emisije,...N: Možda je to dobro? V: Možda je to dobro! / R
- E'o vidite, ovome se nisam nadao...da baš 0% ljudi glasuje za točan odgovor, to još nisam doživio...i nadam se da ni neću. Točan odgovor na deseto pitanje! / 2a
- V: Gospodin je rekao hvala publici, a vi njemu - nema na čemu. Stvarno. (publika nije pomogla svojim glasanjem u donošenju točnog odgovora) / 2a

Humor nadmoćnosti ($n = 9$)

- Žao mi je...ali nije da Vi niste zbunili Vašu prijateljicu. Pomiješali ste odgovore, dio pitanja...(gesta "ne znam", ruke u zraku) / 3a
- V: Zašto niste djevojku doveli sa sobom? N: Nemam djevojku. V: Pa kako nemate djevojku, a 22 godine (smiješak)... A tko ste Vi, Igore?! (prijatelju u pratnji) / R
- E moj Šimundža, malo ste mi zatiltali... / 2a
- Ja vjerujem da ste Vi nešto zgodno rekli. Ja Vas ništa nisam čuo. Ja ću Vam samo evo ovako kimnuti glavom... / 2a
- N: Gubim šansu onda...V: Ma, izgubili ste Vi šansu kad ste džokere potegnuli (smijeh publike). Moram, oprostite. Znam da nije lako, ali, curi gorivo, što ćete... Trebali su Vam ponuditi jedno dvadeset džokera. Pa moglo bi se mislit' jedno pola sata o tome... / 3a
- Dragi gledatelji, evo rekao je da će doći, ako ne...(slegne ramenima, napravi gestu u značenju „nema veze“) pričat ćemo šale i pošalice.../ K
- V: Niste mi više onako stisnuti kao u prošloj emisiji? Bili ste mladi. I neiskusni. / R
- Hrvojica nam se malo zbunio na jednom pitanju... / JZ
- Pa eto, znate odgovor i jedva progovorite! Pa kako da ja od Vas očekujem... da idete dalje?! / 2a

Humor besmislenog ($n = 182$)

- Igooor Mandžuroooov! / R
- (pročita pitanje i ponuđene odgovore "zagrebački", "štemerski") Što uzvikujemo kada je tako hladno da zeko traži majčicu? A) kruška! B) jabuka! C) šljiva! D) dunja! / 1a

- Do re mi, fa-la- ti! / 1a
- Orzo! Orzo! (prenaglašeno) / 2a
- Eee, recite nam nešto o tim Vašim, kako Vi vodite te odnose i to. S kim i tako. (natjecatelj je voditelj odnosa s javnošću Lado ansambla)/ R
- A s Vama u pratnji je Vaš tast. Tast! (naglašeno) Tast Stjepan! / R
- Zeko tlazi mamu! (kao dijete izgovara: “Zeko traži mamu”) / 2a
- (sadržaj pitanja je „Jedan ko ni jedan“) To obično govore za gemište, kad vas nagovaraju: Aj...daj...(gestama i grimasama pokazuje nagovaranje na još jedan gemišt) / 2a
- U jednom trenutku bilo je: „Kome ja dadoh svoju malu“...(obraća se natjecateljevom tastu u pratnji) / 1b
- Mario Šimundža! (ponovi prezime sa splitskim naglaskom, jer je natjecatelj Splitsanin) Šimundža! (kasnije tijekom igre ponovi) Šimundža! (natjecatelj ga ispravi) Ae, to san i reka! (imitira splitski govor) / R
- Da nije Ante, ništa od Vas. (govori „po splitski“ jer su natjecatelj Mario i prijatelj u pratnji Ante iz Splita) / 1a
- Evo pitanje za 125 000 kn, a mogli ste (promijeni glas kao u reklami) osvojiti 1000 kuna! / 3a
- Što Vam je onako...ferićevski, onako (pokazuje kao da traži riječ), onako...ferićevski. / 2a
- Gospodin sa loknama?!(s podsmijehom) ...A, Osman! (povišene intonacije)
- Pa kako Vas je tata pustio da radite takve ...nepodopštine... (natjecateljica vozi motocikl) / R
- Svi džokeri su još uvijek...bling bling bling, bez znaka zabrane... jeste naučili, osmerokutno – što je? STOP, taaako je. / 1b
- N: I iz blizu Vašeg rodnog mjesta je. V: Da? Locirajte je. Travnik? O da pa to je jedno 25 minuta nož. Travnik? A, pa to je Ćirina djevojčica. / 2a
- Evo još malo i imate tisuću kuna, to Vam ja garantiram, JA! / 1a
- Dakle, 15 pitanja i 3 džokera, ne biste vjerovali, pink, pink, pink! (imitira zvuk koji se uvijek javlja pri ponavljanju koji su džokeri na raspolaganju) / R
- N: Ja se ispričavam. Blokada. V: Blokirali ste? Evo, nema veze, ja ću pričati o Vama. Khm, aaaa, pf, ovaj...Znate na koga mi sličići? (smijeh publike) / R

- ...a da ste odgovorili točno, imali biste 250 tisuća, odgovarali biste za petsto, ma...(trese glavom)...ludilo! (oponaša splitski govor) / 3b
- N: Sva sreća da nisam nikome rekao da ću nastupit, da se ne moram brukat pred svima...
V: Ma, ja ću plakate lijepit po Zagrebu...da,da, bute vidli! / 2a
- (o tremi) Ma ništa...to riješimo, to riješimo (pucka prstima, gesta „bez frke“) za čas! / R
- Hvala Lovro! Hvala Lovro! (namjerno afektirano, ponavljanje) / 2a
- Kako da Vam pomognemo..dajte malo te vodice... (natjecatelj ima tremu) Pazite, ja ću Vam je popit ako Vi nećete.../ 1b
- Ajmo zaboraviti i zeku i majku njegovu, gospođu majku... (nadovezuje se na prethodno pitanje) / 1b
- Super! Idemo! (govori uobičajene fraze) Želim pozdraviti sve koji me poznaju... 2.C, susjedu, idemo dalje... / R
- Evo svjetski putniče, dijamanti su vječni, kad ste bili mladi sigurno ste kupovali dijamante mnogim mladim damama. / 1a
- (pitanje: “Kakve su cijene dizajnerskih krpica?”) A) Astronomske! Što neke ne sprječava, jel da? (feminiziranim glasom) / 1a
- (odgovor je “Marseljeza”, pa “odtrubi” početak te pjesme) / 1a
- (dok publika glasuje o tome čime je naoružan svaki filmski Oscar) A moj pedijatar se zove Oskar. Nije moj, nego od djece. / JPP
- (nakon što pročita pitanje “Odakle u Šumi striborovoj iskaču Domaći?” i ponuđene odgovore, kaže) IBM ! (kroz smijeh) / 2a
- E, da je vatre zeki i njegovoj mami...(povezuje sadržaj prethodnog – o zeki i ruskoj zimi – sa sadržajem trenutnog pitanja – o vatri) I ptičicama... (kao da plače za jadnim životinjama) / 1b
- Žive mi majke, ja ne znam to (imitira govor Roma) Evo... / 2a
- Joj, kako sam usne izgrizo... ne, ne, ne više! (lupa se rukom po ustima za kaznu) / 2a
- Mario! Mario! (kao navijač) Još samo tri, Mario! I dva džokera imate, zašto ne, zašto ne?! / 3a
- ...khm, nda, tako je, kolegica, gospodina Čorluke, ovaj Šimundže. (telefonski razgovor; džoker zovi) / JZ

- Puno sreće. (glasom olakšanja, prije toga je glumio strah je je mislio da natjecatelj vadi oružje) / R
- (jedan od ponuđenih odgovora je „janje“) A umiljato janje, koliko majki sisa...to..to je sljedeće pitanje. / 1a
- A od sutra ide reklama: „Branimir, Branimir u Milijunašu, gledajte! Ne propustite!“ / 2a
- *May I know...*(odgovor, pročita ga sa pravilnim engleskim akcentom, zatim doda s tvrdim stranim akcentom) - *what?* / 2a
- E kad ste već bili tamo, da Vas pitam, je li istina u Ohridu ima 365 crkvi, samostana... Pa kako to, gdje, mislim...(pokazuje gestama i mimikom veličinu crkvi i čuđenje) / 2a
- Pitanje četvrto za petsto... (sirena za kraj emisije) aaaahaa (zapomaže), neće ga biti, buahahaha! / 1a
- (pitanje o grupi *Boa*) *Ta - ko lijepaaa...* (zapjevuši hit navedenog benda) / 1a
- A ja sam svašta nešto probavo...(pokazuje prstima crte na licu, objašnjava kakve je sve vrste brada isprobavao nositi) / R
- (Objašnjava vrlo kompliciran odgovor na pitanje o Hegelovoj dijalektici) Evo, ponovite sad. (smijeh publike) / 2a
- (pretpostavlja natjecateljev unutarnji monolog) “A i ti ženo kad dođem doma ti ćeš me čut”...(smijeh publike) / 1b
- Snježana učite, učite, samo učite, spremajte se, sve naučite da osvojite velik iznos i prekinemo ove male... / K
- N: Zvat ćemo Tomislava Skorupa.V: Slavnog kipara. (natjecatelj zove džoker na pitanju “Tko je slavni kipar bez ijednog sačuvanog kipa?”) / JZ
- Ouuu, vidi Barbare u mraku. / 2a
- Josipa za Vas vrijede ista pravila kao i za ti-su-će ljudi prije Vas. / R
- (čekaju javljanje džokera na telefonski poziv) Išla bacit smeće. Jaaao...svašta sam se naslušao. (javi se) Joj hvala Bogu, tu ste. (s velikom olakšanjem, pretjeruje) Suzana, Vi ste? Rimac Brnčić? Brlić Mažuranić, Škare Ožbolt i tako to... (smijeh publike) / JZ
- Nigdje ne ići. Ako treba smeće kroz prozor – kroz prozor! (smijeh publike) / JZ
- Ma – te! (navijački) / 2a

- (natjecateljica govori o tome kako brka san i javu) V: “Uštipnite me!” (pokazuje to kao natpis na majci) / 1b
- Iiii prije nego krenemo idemo pozvati Vašeg supruga da vidimo je li otišao...N : ..baciti smeće. V : Ma neee, upalio mu se alarm na autu, nije mogao izvana, pa je morao iznutra... (nastavlja foru o mogućnosti nejavljanja “džokera zovi”) / R
- Pozdravite doma! (pri kraju razgovora natjecatelja sa njegovim „džokerom zovi”) / JZ
- A ova treća? Što će ona jedna? Samo nemojte ne bude glumica. (gesta “preporučam”, “dajem savjet”) / R
- (natjecatelj želi potrošiti iznos na izlet s obitelji u Gardaland) I ja si to želim! Kad sam bio, nisam imao djecu. / R
- A pogledajte našeg Kirgistanskog vođitelja! Pogledate ga i znate da je dobar čovjek, Mate! (netko spontano zaplješće) Znači, slažete se? / 2a
- N: A onda preko ljeta potrošit...milijun. (smijeh publike) V: Evo, i ja dodam kunu na to! (smijeh publike) / R
- „Polu polu” bi možda bilo onako...”malo ste se zbunili” (promijeni glas, afektira) / 2a
- Meni je briljantno, puno toga u *Milijunašu*, ali kad natjecatelji recimo sve kažu, sve objasne i onda kažu nešto drugo... / 2b
- PP, a onda ide “Sve zna” ! / PP
- N: Vrijeme je za prvog džokera. V: Publika? Dajte mi samo 20 sekundi da vidim (provjenjuje publiku). Bojim se da bi to mogla biti „Eine kleine Katastrophe!” (na afektiranom njemačkom jeziku, nadovezuje se na pitanje koje se tiče skladbe *Mala noćna muzika*) (smijeh publike) / 2a
- N: A) Luj XIV, moj konačni odgovor. V: Š-š-š, šesnaest. N: Molim? (misli da je pogriješio) V: Šesnaest. (natjecatelj je u strahu) Ste tisuća kuna osvojili, točan odgovor na deveto pitanje! (smijeh publike) / 3a
- Studij nizozemskog je zanimljiv. Jeste već savladali h (imitira nizozemski izgovor)...haha, počnite pušiti, bit će Vam lakše. / R
- Sad Vam djevojke i djevojčice diljem Lijepe naše: “Aaaa, kako to ne znaaaš?!” A poster i u sobi, znate. Ja sam gledao i *Sumrak* i *Mladi mjesec*... (smijeh publike) (priznaje) Znae Ivane, u drugom dijelu je on nju zaprosio i tu je kraj. I što će bit u trećem dijelu?! Ona

hoće bit vampirica, znate i sad ja ne znam...(nestrpljiv, pljeska rukama o koljena) Strpljen – spašen. / 2a

- ...i mi Vam se zahvalimo, pa Vas isplatimo, pa ovo, pa ono, pa Eleonora lagano okrene globus i pokaže prstom: "Tu". Pa Vi recite - ne... / R
- (Tarik počne mucati, nefluentno govoriti, pa najavi PP) (smijeh publike) / PP
- Očekujemo njihovo mišljenje ("po zagorski"). / JPP
- V: Tatjana, želite li se obratiti naciji i našoj Snježani...P: Puno sreće joj želim. V: Puno sreće Vam želi. (imitira je, pretjerano nježno) N: Hvala. V: Do-brooo... (afektira) / R
- (pitanje : Ono što je Leonardu Cohenu bila Suzanne, Paulu Anki bila je ...)
N : Delilah je bila Tomu Jonesu, Layla je ... V : MOJA ! (pljesak i SP) Idemo sad, džoker koji ne postoji...Zovemo Lejlu Filipović da vidimo je li možda otišla bacit smeće... (smijeh publike) N:Hmm, ma, Eric Clapton je pjevao Lejli.... V : Tko je taj ? Gdje izlazi? Kako izgleda? ... Ušao je u mene crv sumnje... Eric, Eric, raspitat ću se malo o njemu...Evo, evo vidite, a Leonardu Cohenu – Suzanne, u istim smo problemima ! (natjecateljeva supruga se zove Suzana) Mate, kako se zove Vaša supruga ? (Mate je pratnja) (smijeh publike) P : Milka. V : E, nemamo je. / 2a
- Dugo nismo čuli Vaše impresije. Vrijeme sad! (kao u jockeru zovi, "Vrijeme sad") (smijeh publike) / 2b
- N: Je li Vas kad pljucnula ljama? Bili je jedna u Sarajevu u Pionirskoj dolini koju su istrenirali...ne morate joj ništa ni reći, odmah je pljuvala. / 2a
- Napomenimo, pazite ovo ću pitati poslije....(govori podatke o ljamama, tj. o točnom odgovoru) Ovo ću sve pitati, samo da znate! / 2a
- Ja sam već počeo skupljati treću vrstu sličica. Tek su sad one prave izašle. (plješće rukama) / 2a
- Pa brate Roberte, 11.pitanje za 64 tisuće kuna! / 3a
- Otac plus otac, kako to ne znate zbrojat? Dva oca su 1500 kuna, to je khm...staraaa ...mah (grimasa)...dakle,... Ante Starčević...Što znači da Vi imate jednog Oca domovine puta osam, dakle, 8000 kuna! / 2a
- Dva ko jedan...(nadovezuje se na šale povodom pitanja „Jedan ko ni jedan“) / 1a
- (jako brzo pročita rezultate glasovanja publike) Ovo je bilo činovnički. / JPP
- Ličite mi na kolegu Juru Ozmeća. Nisam to htio reć, ali ne mogu odoliti'. / R

- Docent na Prehrambeno tehnološkom fakultetu... N: Biotehnološkom... V: Onda su meni krivo napisali. Ja Vam to naučim napamet, od slova do slova. Da znam s kim imam posla. / R
- (pitanje o stilistima pročita malo “feminizirano”, oponašajući “tipičnog stilista”; dok natjecatelj razmišlja, voditelj pita pratnju) Nataša, imate Vi nekog stilista? Ne? Uopće niste *fancy*. (smijeh publike) / 1a
- Ja isto izbjegavam, ali koliko me uhvati – uhvati, obično onako vozački...(pitanje se odnosi na nebesko tijelo kojem izlažemo tijela ako želimo preplanuti) / 1a
- N: Pogledam *Milijunaša*, skoro svaku večer...V: Pogledajte i sljedeći put. N: Da, šteta, šteta... V: (glumi susprezanje plača) Nemojte molim Vas. (ovo je predzadnja emisija džokera) / R
- Bravo ja, bravo ja! (dobro je predložio natjecateljici koji džoker da izabere) / 2a
- (sadržaj pitanja je „Jedan ko ni jedan“) Znači niste nam dovoljni samo Vi Mario, treba nam i Vaš Ante. (prijatelj u pratnji) / 1b
- (komentira grafički prikaz glasovanja publike) Vidite, ko da imate 4 kćeri, jedna drugoj do uha.... I najmanji, raz (piše: “raž”) - 12%. (čita umekšano, kao dijete) / JPP
- (pročita riješenje, imitirajući scenu iz filma iz kojeg je citat) *Sehen sie diese Stadt? Das ist Walter*. A das ist ...Jadranka Martić! / UNP
- Evo vidite, nisu ni bake ono što su nekad bile! (mladolika baka) / R
- Alane poštovanje, kako ste? (mijenja glas, dubljim glasom) / JZ
- Kad me pitaju što ovako radiš, a, družim se samo s profesorima, profesoricama, ah, uf, e! / R
- E da bar imam kredu pa da provjerimo! (natjecateljica je profesorica, priča o tome kako ne zna gađati učenike s kredom, prije bi sebe pogodila) / 2a
- (voditelj priča vic povodom pitanja o tome koliko je velik kipić Oscara) “Mujo, pa cijeli život mi govoriš da je ovo (pokaže rukama pola metra) 10 cm!” (smijeh publike) Zamislite, stariji glumac govori “hvala mami i tati” i onesvijesti se od težine...(kipića Oscara) (smijeh publike) Danny DeVito se ne bi vidjeo na primjer. (kad bi kipić Oscara bio veličine 64cm) / 2a
- N: C) Konje imamo. V: Ali imamo Vas, Vi ste naša nada u Milijunašu. / 1a
- D) Po...P...joooj, evo, gotov sam, gotov sam, gasim se. / R

- N: Na žalost, sport ne pratim... V: Ali Vaš prijatelj pf... (sugestija, gestom i mimikom) N: Pa, Domagoj M. bi to mogao znat. V: Dobro, ja sam mislio Niko Puljić, ali može i Domagoj...N: Znam da on prati sport. V: A formulu? Znate, formula i sport, hm hm... (gestom pokazuje „nije to baš isto”). N: Pa znam da su Arton Syenna i Nelson Piquet tu negdje s formulom, ali nisam... V: Tu negdje s formulom?! (gesta „mah”) Zaboravite, sve u redu. / 3a
- N: Ne znam , stvarno ne znam...V: Odustanite. Hajde, baš odustanite, napravite jedan neočekivan potez. N: Ako odustanem imam 32000, ako pogriješim... V: 31 dobijete po novim pravilima. (smijeh publike) N: Minus otac domovine. V: 32 puta otac, ha? Domovine. A indigo djeca pa 64, ohoho. ...Puni ste ko brod Branimire! / 3a
- Hm, što sad, prvo predstavim natjecatelje, pa onda najbrži prst, ali prvo – natjecatelji. ... (...) Dakle, ako sam predstavio natjecatelje, onda ide – najbrži prst! / UNP
- (imitira lik Dustina Hoffmana iz „Kišnog čovjeka”, koji se spominje u pitanju) / 3a
- Trebali ste otići prije emisije k Žnidaršiću, možda biste bili malo ...(gesta rukama „brbljaviji”) / 2a
- N: Morat ću potrošiti i zadnji džoker „pitaj publiku”, to je jedini način. V: I sad koliko će to biti od koristi...pf, aaa, dobro, ajd. N: Publika. V: Neka bude publika! / JPP
- E sad (trlja dlanove), zamislite, kviz od 5 pitanja i možete osvojiti milijun kuna. / 2b
- (natjecatelj ne zna pitanje, razmišlja koji džoker upotrijebiti) Oću kihnut., neću kihnut (radi grimasu), sigurno neću još...(češka se po nosu) / 2a
- V: (teatralno) Oooo, Jadrane...N: Ne znam šta da radim, oću zvat, neću zvat... V: K'o Mujo u vicu. / 2a
- (pitanje “Koji je rimski imperator poludio”) N: A poludjeli su njih više... (Tarik se smije) V: A i ja sam blizu vjerujte mi...Već mi okice idu prema gore... / 3a
- (grimase dok se muči pročitati dugi točan odgovor, puno ime lika Leeloo iz filma *Peti element*) / 3b
- Dakle 15 pitanja moj Ivane pobratime mio, tri džokera, tko se nije skrio, ne znam što. / R
- Pozvat ćemo mog oca, tatu Dvoračeka. V: Imate isto prezime?! (smijeh publike) / JZ
- Ima puno žena, puno više nego dečki. (razmišlja) Idemo sad na moj znak koreografija će ići ovako... Sve žene ruke u zrak! (digne ruke u zrak) (smijeh publike) ...Kad si sretan na nana dlanom ti o dlan...(pjevuši) / JZ

- Ako mi niste istinu rekli (prijeti prstom uz smiješak) / R
- V: A zašto se zove samojed? N: A, ne znam.. V: Zato što sam jede?! Ne znam ni ja, zato sam Vas i pitao. / 2a
- (mimikom i grimasama komunicira s publikom, spaja prst i kažiprst u znak “odlično”, stavlja ruku iznad čela kako bi bolje vidio publiku) Jedna gospođa u publici ima divne čizmice. Pogledajte. Same idu. / 2a
- N: Ja ću pozvati džokera. V: Koga gospođu Jurčević? N: Razmišljam. Mamu...V:Eeee mamu...N: Ili sestru. V: Eee sestru...Pa kog ste stavili na popis draga Davorka!? (očajnički, teatralno) / 3a
- V: A što vozi Nina? Mislim, ja se nešto ne kužim, samo pitam, zbog Renea mog... N: Hondu 900 RR. V: Au, oh, ...super... (napravi grimasu) ...nemam pojma. / R
- Ninice, što još reći o Vama...ts... (radi grimasu s usnicama) / R
- Još i ruka Vama, hvala, i meni, hvala, hvala.../ R
- (natjecatelj očekuje rezultat) V: (brzo šapćući) Da, da, da, da... Točan odgovor! / 1a
- Peto pitanje za tisuću kuna (glumi gubljenje daha pri kraju rečenice). / 1a
- (natjecatelj razgovara s Tarikom gledajući u pod) Tu sam, tu sam! Tu sam! (maše natjecatelju i smiješi se) / 2a
- 'Naš kaj? (feminizirano; odgovor je rječica “kaj”) Točan odgovor! Znae kaj, osvojili ste najmanje 32 000 kuna. Taj pad sad neće biti nešto neugodan. N: Ah, sad mi puno lakše. V: Ah, vjerujem Vam (glumi raznježnjenost). Jao, kaj, kaj, kaj... Bože dragi, što se sve izdogađalo s gospođom Davorkom ja to ne mogu vjerovati! (preglumljava zabrinutost) / 2b
- A hoćemo čuti malo i Silviju, da samo ne izgledate nego da i progovorite malo. Dajte Silvija, svoje dojmove, ovo ono. / 2b
- To, to, to! Blanka, djevojka za pet! Djevojka, žena, starija žena? (natjecatelj je odlučio iskoristiti džoker “zovi”) / JZ
- V: Umirete od želje da odjavite emisiju. (smijeh publike) Evo, izvolite, u onu kameru! / K
- Kamo dalje rođače bez dva džokera? / 2a

- Ja sam mu lijepo rekao da ne gura prste u struju... (smijeh publike) (obraća se bratu natjecatelja; natjecatelj je inženjer strojarstva) / R
- *Nekad u Argentini sam treniro Maradonu, prohodo s Tony Braxton, a bario Madonu* (izvodi ulomak iz hip hop pjesme “Lovačke priče”)...to kad Vi pričate svojim prijateljima kol’ko ste love maznuli... / 1a
- *Eine kleine Nachtmusik!* (prenaglašeni njemački izgovor) / 2a
- N: Bubić Vjeran. V: Bubić Vjeran? Što s njim? N: Džoker. V: Aaaa, ja sam mislio da je to neka igra. / JZ
- Ja to znam, ja to znam! (veselo kao malo dijete) / 2a
- (70% publike je glasalo za odgovor c) Au, tj. zlato) Auuuuu! Bilo je Aaaaa, a sad je Auuu... / JPP
- Auuu gospodo - 16 000 kuna! Ovo je bilo znate bilo “dribling”, lažnjak (njiše ramena kao kad “dribla”, pljesne), oooh ho ho, e sad Vi nastupate. Jedno tekstilno prehrambeno pitanje. Tehnološko. / 2a
- N: Ja ću reći C) –kaj. V: Kaj? (“štemerski”, skraćenog vokala) / 2a
- N: Moj konačni odgovor. V: Vaš? N: Konačni odgovor. (sebi u bradu) V: (ponovi, samo pretjerano sramežljivo, neartikulirano) (smijeh publike) Trebali ste nešto od ovčice uzeti na sebe. (natjecateljica je odjevena u bluzu tigrastog uzorka) / 2a
- I što reći o Vama da ljepše zvuči nego ako Vi kažete. / R
- ... i za proizvodnju alkohola...(promijeni glas) / 1a
- Jesmo li razbili kam..khm, tremu, ne kamenac? / 1b
- V: Ja ću samo reći: Emisija koja ima ovakvu publiku, ne mora se bojati za svoju budućnost!” (imitira Ćiru Blaževića) / JPP
- (grimasa) Jedno pitanje...(pucne prstima) ovako! / 1a
- Svi džokeri su još uvijek...bling bling bling, bez znaka zabrane... jeste naučili, osmerokutno – što je? STOP, taaako je. / 1b
- Vidim ja da ja Vama tu ne trebam. (s naglašenim gestama i mimikom) / 2a
- Šifra G7. Sedmo pitanje...G7. Vidite, sve ima svoje znakovitosti...(u prethodnom pitanju je jedan od ponuđenih odgovora bio G7) / 2a

- “Pozivam svoju profesoricu glazbenog...” , “Pozvala bih profesora književnosti...” (Tarik sugerira) / 2a
- A još imate “džokera zovi”, a još– publika Vam (pucne prstima) ovako riješi nešto i Vi ste na konju. Kuća se već...(pokazuje gestama “gradi”, “uzdiže”) Temelji su gotovi, što nam je ostalo još, malo gore pokrijemo to... / 2b
- (nakon PP-a, oglašava se “sirena” , čujemo zvuk koji označava kraj emisije) V: Jesam li dobro čuo? (ponovno čujemo zvuk) Možete li ponoviti? (isti zvuk se ponavlja) Može još jednom? (ponavlja se zvuk)... Lijepi pozdrav i uživajte u svemu, pa i u kavi. / K
- N: Mogli bi probat...Galovac Marjanku. Zovi. V: Oću! Evo... Galovac? Prvi put čujem za ime Marjanka. Publike, čuli ste? (šaptom) Nema veze s glazbenim? (javi se džoker zovi - X, Tarik opet govori normalnom glasnoćom) V: Dobra večer. gospođo Galovac Marjanka, tražimo Vas. X: Da? V: Našli smo Vas. X: Ne čujem! V: Zašto?! Gospođo Marjanka, Tarik Filipović je, poštovanje. X: Poštovanje. V: Čujete li me? X: Da. V: Evo ja ću polako. Vaša prijateljica zapela je na jednom glazbenom pitanju. Odgovorite sa DA ako ste me čuli. X: Da. V: Ovdje je panika. Želimo da nam pomognete. Pomozite Vašoj prijateljici. Imate 30 sekundi. Sad!!! / JZ
- ...i idemo, u boj, u boj. / R
- (pjeva) “Danas sam bacio radio kroz prozor”.... (citira prije objave rezultata) “Radio, ovo je tvoj kraj.” / 1a
- N: Bit će dobro. V: E ako ne bude dobro, bit će loše. / R
- (imitira sramežljivog natjecatelja) D) laktometar. / 1a
- Jako ste mi tihi, loknasti... / 1a
- (komentira rezultate glasovanja publike) A baš te mogli i za a) 25%, tako da sve bude isto. Tako bi mi bilo draže. / JPP
- Prepolovite, ne znam, nekako...Nekako s proljeća... Sjetio sam se jedne pjesmice. / 2a
- 75 % , ode, odeeee... / JPP
- Inženjer sam tim se dičim / R
- N: Vrijeme je za prvog džokera. V: Publika? Dajte mi samo 20 sekundi da vidim (provjenjuje publiku). Bojim se da bi to mogla biti *eine kleine Katastrophe!* (na afektiranom njemačkom jeziku, nadovezuje se na pitanje o Mozartovoj „Maloj noćnoj muzici”) (smijeh publike) / JPP

- Ma htio sam reći kako mi imamo divnu ekipu s kojom radimo znate. Ma oni nikako se tu ne vide, a tako su svi divni. E'o vi'te, ova gospođa tamo... (pokazuje na ljude iza kamere). Jedino što nam publiku stalno mijenjaju. Taman se zbližimo, počinjem osijećati ljude i ... Ma natjerat ćemo Vas kao kod Pervana da nešto radite ovako (počne pucketati prstima, njihati ramenima). / 2a
- A, a pljesak?! (publici tijekom odjave) / K
- O, već ste tu? Kod Vas ne zvoni? Ni jednom se nije čulo "TU". (nakon što se javi džoker "zovi") / JZ
- Evo pitanje za 125 000 kn, a mogli ste (promijeni glas kao u reklami) osvojiti 1000 kuna! Bili ste tako blizu!...Pokažite nam da Vi to zaslužujete! / 3a
- N: Neću ništa odgovoriti na ovo. V: Ne morate. N: Pa bih, ali.. V: BIH? Bosna i Hercegovina? / 3a
- Poredajte riječi tako da dobijete poznatu vježbalicu račlavaca (izgovori riječ *račlavaca* kao da ne zna reći r): "ribi, rep, riba, grize". / UNP
- N: Kupila sam već mašinu. V: I znate je uključiti? Znae koliko puta sam ja to pokušavao i nikako da to učinim. Ne znam što ide s čim...N: Piše na etiketi. V: Piše, ali meni Vam je to sve sumnjivo. Pogotovo ako je nešto na točkice. Onda me strah da nebude i ovo drugo na točkice... / 1b
- Oho Igore, svi džokeri su tu. Šminka, šminka. / 2a
- (natjecatelj osvoji 6 000 kuna, a želja mu je skupiti novac za svadbu) Idemo odmah birati odijela. Mogu ja ovako na svadbu? / 2a
- (čita pitanje) Otac košarkaša Roka Lenija Ukića..ahaha, skoro sam rekao Lenjina.../ 2a
- Aaaaaw, Vaš Daruvar! (jedan od ponuđenih odgovora je grad odakle dolazi natjecateljica) / 2a
- (pitanje je o tome gdje nogometaši idu na pripremu; osim karantene, ostali ponuđeni odgovori suptilno naznačavaju potencijalna imena narodnjačkih klubova; nakon što pročita ponuđene odgovore, Tarik digne dlanove u zrak i zapjevuši neki „melos”) (smijeh publike) / 2a
- Stalno mi pada na pamet, ja ovim ljudima stalno okrećem leđa. Evo, ja se stvarno ispričavam. Sad ću malo emisiju voditi ovako (okrene leđa natjecatelju). A sada, šesto

pitanje...Inače? (publici) Šesto pitanje... (smijeh publike) (nakon što pročita pitanje, opet se okrene prema publici) Ovdje fale dva natjecatelja... / 2a

- V: Čemu ta dramska pauza? N: A malo teatralnost... V: (teatralno) Nemojte molim Vas! / 2a
- (nakon odgovora: “Mala noćna muzika”) Pa to morate znati. To se kod Vaše djevojke u Travniku sluša samo tako. (pljesak i SP) U autima. Otвори se malo prozor i... (neverbalnim znakovima pokaže otvaranje prozora i vožnju s otvorenim prozorom automobila) (smijeh publike) / 2a
- Jedan odgovor i osvojiti ćete 32 000 kuna, ali prvo zec, šuma, ražanj, hop, ne znam, pomiješali su mi se ovi... (publici) Oprostite zbog leđa... / 2a
- N: A ništa, 50 50. V: Vi ne znate rješenje? Koliko je 50 podijeljeno sa 50?! / 2a
- I izvrstan je. Ka da san mu ja ćaća! / 2a
- Cijeđene dame i gospodo, ... / JPP
- Zašto ste Vi nama uopće dolazili? N: Pa zvali su me. (smijeh publike) V: Prvo ste Vi zvali nas. Nemojte... Ko je koga prvi ostavio, znate...Vi ste prvi! / R
- Evo nema više vaše ćirilice, a Vi ste još uvijek tu...Ha! Zanimljivo, ha! / 2a
- Eto, sreća moja da sam Vam preporučio “pola pola”, da je ostala ćirilica ja bih se ranio jer sam bio siguran da nije ćirilica. / 2a
- Tri džokera: “PLINK, PLINK, PLINK”. (imitira zvuk koji se javlja kod predstavljanja mogućnosti upotrebe džokera) / R
- Očekivali ste tremu ili Vas je zatekla, iznenadila? / 1b
- (imitira osobe iz pitanja dok čita pitanje)”Šprajc, Družijanić i Milić vode tv emisiju, doduše nikad zajedno, koja započinje uvijek u ...” (radi se o emisiji *Dnevnik*) Kako Vam se sviđa, ovako, redizajnirano? N: Nisamo gledao. V: Niste gledali?! (s pretjerano velikim čuđenjem, razrogačenih očiju) / 1a
- N: Mene je vuklo na A, sestru isto na A, pa evo – šta bude. V: Bit će “Aaaaa!!!” (smijeh publike) Vezano. / JZ
- N: Vidjet ću dokle ću još izdržati ove zagrebačke zime...(natjecatelj je Dalmatinac na privremenom radu u Zagrebu) / 1b
- Gospodine Ćorluka...ovaj, Šimundža...a slično je, Ćorluka, Šimundža. (natjecatelj nalikuje na Ćorluku) / 1b

- Ovaj poziv je besplatan. Kuća časti. Samo nemojte mobitel zvati, to je skuplje. (natjecatelj je odlučio iskoristiti “džoker zovi”) / JZ
- Nekako s proljeća...(pjevuši) Sad sam se sjetio jedne pjesmice. / 2a
- V: Ste vidjeli?...zeka traži mamu (dječjim glasom)...po Trgu bana Jelačića. (povezuje s jednim od prethodnih pitanja) / 2a
- P: Mislim da se osjete dobre vibracije. V: Osjete? Ma, do tud je došlo! (smijeh publike) / R
- V: Publika bi ovo mogla znati. N: Mislite da da? V: Mizlim da da. (feminizirano) A, aaa, pf, čujte, onda ćemo tako! / JPP
- Još pet pitanja i juhu hu. / 2b
- N: U nadi je spas. V: U spasi je n..a..da. / 2a
- A gdje je glava, a gdje je glava! (imitira nekoga, mijenja glas; komentar na odgovor “hobotnica”) / 1a

NAJSLABIJA KARIKA

Pretjerivanje (*n* = 13)

- Osvojili ste 200 kunica.
- E sad ste, uzemljeni, nulovani prizemljeni, u banci nemate ništa, a mogli ste imati 10000 kuna.
- Nesigurni ste? Uvijek ili samo trenutačno? Mijenjate mišljenje često? Je li to vrlina ili mana? Je li to Vaša konstantna karakteristika u životu? Nestabilnost?
- U našem studiju nedostaje Vam svega, a ponajviše znanja.
- E gospodo da je Vama koja godina pa da malo razmislite, makar ne znam jel bi to imalo ikakve koristi...
- V: Odakle ste?
N: Iz Metkovića.
V: Što radite?
N: Trenutno sam nezaposlen.
V: Što ste po struci?
N: Muzičar.
V: Pa što, ne ženi se i ne umire u Metkoviću?
N: Pa nije mi to baš...
- V: A što, Vi biste odmah na Maksimir? E ne može, to je uspjelo Thompsonu. Ili što, Vi biste odmah na glavni gradski trg u Zagrebu?
N: Pa da!
V: E ne možete...
- V: Ivana, sad nam recite što ste po struci ja idem pojest nešto...(natjecateljica se smije i kaže svoju vrlo dugačko zanimanje) Isuse! Sve to u jednoj osobi! To ste sve sami napravili svojim rukama? I radite gdje?
N: Ne radim nigdje.
V: Pa naravno, to ne stane u životopis..
- Vodili biste ekskurzije po svijetu? Vodili biste djecu na svinjsku gripu? Španjolska mušica i svinjska gripa. I malo španjolske čizme.
- E sirota Snjeguljica u vašem društvu! Gospodo, imali ste niz od 13 točnih odgovora, a što ste Vi napravili? Ništa! Bankirali ste samo 8800 kuna, a mogli ste bez problema, prije

isteka vremena, da ste bili gentlemani, frajeri - i što još - carevi, bankirati maksimalan iznos od 10 000 kuna.

- V: Što zamjerate Davoru?

N: Onaj odgovor knedle...

V: A on je imao cijelog Davida Crocketta u grlu, zamisliti kako mu je sad kad pričamo o njemu, pa čovjek nam se guši.

- Uuuu,da, 200 je puno manje od 400 kuna.
- Glasovanje je završeno, tko odlazi bez traga?
- V: Što bi Dubravu kraj Vrbovca učinilo gradom uskoro? Više sela? Više ljudi? Aha, seljaka koji bi činili grad? Zanimljivo. Što imate od infrastrukture? Imate kojeg ležećeg policajca? Semafor?! Nema tu kruha od grada...

Humor nespojivosti ($n = 44$)

- Tko je svoje najbolje dane proveo noću? Zbog koga vam pada mrak na oči?
- Ljudi, tko nije siguran širi li se mrak brzinom svjetlosti? Za koga ćete zapaliti svijeću?
- Tko misli da su lisice kućni ljubimci policajaca? Tko će dobiti po glavi stanovnika?
- Tko misli da su Bračani križanjem šarpea i hrta dobili novu pasminu, bračkog Škrta? Tko štedi na točnim odgovorima?
- Ljudi, tko misli da je kimono, kći Yoko ono? Koga ćete *knockautirati*?
- Ljudi, tko misli da je prodaja stoke – blagodat?
- Ljudi tko ne želi sjesti jer je dobrostojeći? Tko se neće obogatiti?
- Ljudi, tko zrači kao Černobil? Tko si je zacementirao sudbinu?
- Razmislite! Tko ne jede povrće zbog efekta staklenika? Tko će ostati gladan?
- Ljudi, tko ima faks ali je i dalje trećerazredan? Tko nije završio ni autoškolu?
- Ljudi kome se kotač okreće a hrčak je već odavno mrtav? Kome odgovore šapću bijeli miševi?
- Bože, koja ste Vi štreberica, a predajete – tjelesni.
- (V: Zašto je Vama Dubrava najdraža? Jel tamo žive Dubrovčani?)

N: Pa otvoren je dosta kvart, ima puno mladih...

V: Hm, a Vi mislite da su starci u centru?

- Tko od Vas misli da je na plaćenom godišnjem?
- Gordana, objasnite mi zašto izbacujete Tomislava? Iako je znao prodavačicu ljubičica, to Vas nije ganulo? Prevoznik krumpira je znao za prodavačicu ljubičica!
- Ljudi, tko je prijestupnu godinu proveo u zatvoru? Čije ćete neznanje kazniti?
- Ivice, kako to da je na Vašoj i na Ivičinoj ploči uvijek isto ime? To je neka veza, poznajete se od prije? Pa nego kakva nego intimna! A jeste u intimnoj vezi?

N: Pa težimo k tome.

V: Vidim da imate burmu. To je onda normalno.

- Tko od Vas misli da je *Mein Kampf* slikovnica? Kome borba baš ništa nije dala?
- Ljudi, tko misli da su Rusi u svemir slali balalajke? Tko tambura gluposti?
- Da vidimo, tko sljedeći leti? Da vidimo, čija majka crnu vunu prede?
- Sudeći po rezultatu i Vi ste obezglavljeni.
- Ljudi, tko gradi most da bi igrao bridž? Netko je sve zakartao....
- Tko je od Vas čuo da je u Hrvatskoj zavladao secesija? Tko stvarno nema stila?
- I mene nešto steže, ne znam je li to bilo srce ili je žuč, ljudi, pa ovo je grozno!
- Nakupilo se toga vama. A što to vama piše? Donirate organe nekakve? Sitno ješto je to, neko slijepo crijevo? (natjecatelj je nacrtao srce)
- Ljudi, tko ima lošu financijsku politiku? Kome pod hitno treba računovođa?
- V: Marija, tko je najpoznatiji stanovnik Transilvanije?

N: Drakula.

V: Bilo bi malo čudno da ste kod Drakule kupovali cipele. Zašto Slaven, što ste mu zamjerili u ovom krugu, koje pitanje nije znao? Slabi ste na Brada Pitta možda? Ili na Isusa?

- Eee, gdje je prvi krug i gdje su rani radovi?!
- Ljudi, Vi se izgleda samo želite slikati, a ne zaraditi.
- Dame i gospodo, tko izlazi već na prvoj postaji? Tko se previše nagnuo kroz prozor?
- Da vidimo, tko sljedeći leti van? Da vidimo, tko jutros nije stavio baterije u glavu?
- Dečki, tko misli da se od tjeralice najbolje sakriti u toalet?
- Ljudi, tko misli da je Alibaba baka Muhameda Alija? Tko je blizu *knockouta*?
- Tko bi u auto-škole uveo *trafficking*?

- Miroslave, što je zanimljivo glede vas? Jeste li Vi samouki glazbenik? Znači, Vi ste neki glazbenik naivac. A što najčešće izvodite kao plaćenik? A najčešće izvodite sebi za dušu...?
- Tomislave, Vaša priča. (...) Šalite se! Izgledate mi kao Franz Liszt, a Vi ste diplomirani ekonomist.
- N: Iz Nove Gradiške sam, ali posljednjih godinu dana živim u Zagrebu.
V: (hinjeno, pretjerano čuđenje, razrogačene oči) Ahaaa! (promjena izraza lica, opet je ozbiljna) A što radite, što ste po struci?
N: U Samoboru radim, elektrotehničar sam po struci, ali nikad nisam radio u struci.
V: Nego što, kremšnite radite onda u Samoboru?
N: Ne, djelatna sam vojna osoba.
V: Kao slastičar?! (...)
N: Imala je dva netočna odgovora...
V: Dobro, ljudski je griješiti, pa i ako ste u vojsci moguće je.
- Razmislite, tko vas vuče za nos? Koga ćete stjerati u kut?
- Razmislite, tko je melem za oči, ali teror za uši?
- V: Aha, lanac od dva kafića imate. A recite, povijest i zemljopis Vam pomažu u tom poslu obrtanja novca?
N: Ne...
V: Pa zašto onda studirate? ...Ha, rekreativno. A obrćete...A može se rekreativno studirati? Krasno. Znači, Vi ste student amater uglavnom. Niste profesionalac? Imate neku udrugu studenata amatera? Rekreativaca? Nećete nikada biti student veteran... možda budete?
- Tko vas je namučio kao huligani policiju? Tko će biti "baj baj boj?!"
- Tko od vas vozi pod ručnom? Tko od vas vjeruje da novac kvare ljude?
- Tko misli da ste tu zbog njega? Koga ne muči višak inteligencije?
- Tko ne vjeruje da je Homerova ulica slijepa? Tko je došao očiju širom zatvorenih?

Igra riječima $n = 57$

- Drage dame, vi ste u šestom krugu radile kao nemoćna gomilica.
- Zapitajte se: "Tko to sada nama leti"? Tko je izgubljen od vas troje u svemiru?

- Ljudi, čiji je proračun tanji od vlati trave? Tko nam je došao prazne glave?
- Razmislite, komu nije bitno kako mu partner izgleda, već kako mu leži? Kome je sve vodoravno?
- V: Boris jeste li uzbuđeni? Jeste li napeti? Tresu Vam se ruke? Da, da vidim. Dlanovi su znojni. Zašto Marija?
N: Pa onaj Japan i Koreja...
V: A Vi ste bili u vojsci?
N: Ne.
V: Aaaaa...
N: Što?
V: Budu Vam stavili kad se budete skidali iz vojske šancov ovratnik ili kramerovu udlagu.
N: Zašto?
V: Pa imobilizirat će Vas.
N: Ne, demobilizirat će me.
V: A šta, Mirtu ste sad demoralizirali ili što?
N: Vi Mirta, imati Vi prvu pomoć u autu? Vozite jel ... Što imate u gepeku? Nekog mladog vojnika možda? Za imobilizaciju.
- Tko će od vas potonuti u anonimnost?
- Ovo ispod nacrtano, to je hrvatski pleter ili neka posmrtna pripomoć, šta je to?
- Tko nasmijava mrkog medvjeda? Tko si je učinio medvjedu uslugu?
- Drage dame, vaš babinjak nije urodio plodom.
- V: Zašto je Vama Dubrava najdraža? Jel tamo žive Dubrovčani?
- Razmislite, tko ni na rolanju ne bi imao značajniju rolu?
- Ljudi, tko je vedar, ali nije bistar? Tko vam vodu muti?
- Razmislite, tko misli da laktacija ima veze s laktovima? Kome ne teče med i mlijeko?
- N: Ne, ja sam vokal.
V: Lokal?
- V: Koji je najviši vrh na koji ste se popeli?
N: Kalnik.
V: Grozdana Vam se popela na vrh glave ili...?

- N: Diplomirani agronom.
V: Čestitam. Radite li?
N: Ne.
V: Volontirate po doma.
- V: Što možete biti kad završite matematiku?
N: Matematičar?
V: Moj profesor je bio visok i ćelav...
N: Neću biti profesor...
V: Nećete biti ni visok i ćelav?
- (natjecateljica čestita svom bratu Luki osmi rođendan) A nemate nekog svog Lukicu – lutkicu za po gradu?
- Razmislite, tko je nepopravljiv? Tko samo radi štetu?
- V: Brankice, zašto izbacujete kolegicu ženu?
- N: Iz Splita?
V: Jel stižete ili dolazite? (smije se natjecateljica) Mislim, na predstavljanju ste rekli da dolazite...
- Koga ne možete prožvakati?
- V: Koja ste godina?
N: Ha, prva.
V: Zašto ha, prva? Zar ste trebali biti neka ha, druga? Ozbiljno? Ili ha treća? A zašto niste ha bili, što Vas je ha omelo?
N: A krao sam dane malo...
V: Komu? Bogu ili roditeljima ili u paketu?
N: Bogu.
V: Dobro. Zašto Stjepan?
N: Imao je dva netočna odgovora.
V: Koja?
N: A znam za bungalove...
V: A, znala sam da znate za bungalove, ha, kad ste krali bogu dane. Po bungalovima možda.

- V: Tomislave, dakle rekli ste da radite kod žene, u lokalima. ... A jeste li ikada radili u struci? Kao ekonomist? I? Žena Vam je dala nemoralnu ponudu? A, ne, dobar transfer, to sam mislila...
- V: Barbara, zašto Vi izbacujete svoju prvu lijevu susjedu?
N: Iskreno rečeno, nisam markirala tko je s one strane...
V: Nista blajbali...ili što ste htjeli reći?
- Dame i gospodo, tko od Vas skuplja nule i ništice? Tko od Vas misli da minus i minus daju plus?
- Tko Vam kvare radnu klimu?
- Razmislite, tko bi farmakologe zapošljavao na farmama? Kome nema lijeka?
- Ljudi, kojeg je gosta tri kruga bilo dosta?
- Razmislite, tko nije dobar za ovu grupu? Tko će se vratiti u školsku klupu?
- Ljudi, tko misli da se fuži rade u Fužinama? Tko neće imati ni za užinu?
- Koga je to ponijelo, tko se pravi važan?
- V: Pamтите li svoje netočne odgovore?
N: Papu pamtim i...drugo se ne sjećam.
V: Kojeg Papu pamтите?
- Kako ste se osamostalili, mama Vas šalje u trgovinu po kruh?
- Ljudi, kome gori pod petama? Za koga je peti krug bio koban?
- Tko je prikupio previše kaznenih bodova?
- Kome je jedina deviza euro? Tko je dovoljno rekao?
- Ljudi, tko je već dosegnuo svoje granice? Kome ćete naplatiti carinu?
- Rasutog tereta? Hm, kad dobim zdrepano voće Vi ste krivi za to?
- Zašto Slaven? Zato što nije bankirao? Vi ste "material girl".
- Kome jesen nije plodna?
- Koga ćete deportirati kući?
- Razmislite, tko je rekao "Adio pameti"? Kome ćete Vi reći: "Adio"?
- Razmislite, tko će za večeru dobiti jezikovu juhu? Koga doma čeka tiha misa?
- Razmislite, tko se u stanu krije od špijunke? Kome ćete pokazati vrata?
- Tko Vas nije zadužio svojim znanjem? Tko je potrošio sve kredite?

- Gospodo, izbacili ste Zvezdanu i Vaše znanje se pretvorilo u prah.
- Dobro razmislite, kome se večernji kviz pretvara u noćnu moru? Koga je strah nastaviti igru?
- I opet nema boljitka u konačnici.
- Razmislite, tko je loše otvorio igru? Kome ćete odmah zatvoriti vrata?
- Recite mi, tko će otići kući plačući? Kome bi bilo bolje da priča sam sa sobom?
- Dakle, čija vam je pamet mrska? Tko uvijek sve uprska?
- V: Zašto Kristijan? Ne volite neodlučne muškarce? (Kristijan je natjecatelj koji se kolebao oko nekih odgovora i time zadržavao igru)
- N: Pa ne baš.
- V: Volite odlučne žene.
- N: Jako.
- V: Moj ste čovjek.
- Gledajte, postoji nešto što se zove preciznost, egzaktnost i statistika. Nije sve u životu pravo. (natjecateljica je apsolutno prava, krivo je procijenila tko je najslabija karika u tom krugu)
- N: Inače sam profesor mađarskog i lingvistike,...
- V: Što znam reći na mađarskom...hm, "seremtlek".
- N: "Seretmlek". To znači "Volim te".
- V: Hvala Vam. A zašto Roberta ne volite?
- Ljudi, tko nam je opet došao? Tko će nam opet otići?
- N: Radim u klaonici.
- V: (afektivni izraz; čuđenje, strah; odmiče se unazad iz tobožnjeg straha) Dal da nastavim dalje ili kako... S vama sad samo u rukavicama ili s pregačom?
- N: Kako Vam se sviđa.
- V: Sad ne... puno se toga meni sviđa. Recite Vi što radite u klaonici?
- N: Rukovodim klaonicom.
- V: Kako se rukovodi klaonicom? Koljete, ne?

Sarkazam ($n = 56$)

- Dame i gospodo, veterani *Karike*, ovo je jako malo.

- V: E, Albine, crni Albine...Koja ste godina?
N: Parcijala treće.
V: To se može, po Bolonji, biti parcijala treće?! Sve se može kad se hoće, ha?
- N: Diplomirani agronom.
V: Čestitam. Radite li?
N: Ne.
V: Volontirate po doma. Zašto više ne radite u struci?
N: Jer te firme više nema..
V: Zamislite, takvo nešto se događa u Hrvatskoj...
- V: Recite Vi meni Milane moj, jabuko sa grane, jeste Vi bili u vojsci?
N: Ne, spasio sam se.
V: Kamo taj svijet ide?! Zato nemate pojma o vojsci, o vojnim informacijama. Nije Vas sram?
- Tko nije dostojan Vašeg društva?
- Za koga više nemate strpljenja?
- Jasna, što je za Vas dobra glazba? Ona uz koju se može razbit pokoja čaša ili...?
- Mi ovdje možemo jedni drugima biti jamci koliko se dobro poznajemo!
- V: Koliko dugo radite u prosvjeti?
N: Dvije godine.
V: Ajme Vi ste još friški možete se još i smješkat?
- Ivana, kada dolazite na *Kariku*, onda se posebno sredite, frizura, odjeća, *styling*...Angažirate nekoga ili to mama i Vi rješavate? Sama samcata?!...e da je mama vidjela ovo golo rame, ne bi Vas pustila...
- Jeste, pogriješili ste, ali Vi ste u toj državnoj službi pa je to normalno.
- U šestom krugu niste nas ugodno iznenadili, bili ste dosljedni sebi i malo ste bankirali.
- Tko se neće dobro provesti?
- Tko vam neće nedostajati?
- V: Gdje se Vi kupate u Bednji tijekom ljeta, u nekom potočiću? Znate plivat?
N: I ronit i svašta ..
V: Gledate pod vodom? ..i vidite onda...svašta.
- N: Studiram...Biologiju i kemiju.

V: Ahaaa, Vi ste buduća članica, kojeg sindikata, Preporod ili, koji je učiteljski?

N: Ni jednog nadam se.

V: Zašto? Nećete biti sindikalno organizirani? Nećete se boriti za svoja radnička prava?

N: Nadam se da neću raditi u školi.

V: Aha, upisali ste profesorski smjer, ali nećete raditi u školi. Udat ćete se za nogometaša ili ćete se baviti politikom?

N: Udat ću se za poljoprivrednika...

V: Joj ne draga, još ćete Vi meni pobjeć u školu...

- S obzirom da ste po cijele dane po kući, koje su Vaše kućanske obaveze? Osim sam se odijenući i oprati zube? (nezaposlen je)

- N: A radi se o INI koja ima stalno ima svoj isti logotip pa ih tiskamo...

V: Je, baš njih trebamo reklamirati. Ha, bože moj. Dobro.

- Tko vas koči? Tko vam ne da naprijed?

- V: Radite li?

N: Ne.

V: Ne da Vam se?! Svaki dan ustajati za male novce, jel? To je dobra logika. Tko Vas uzdržava?

N: Roditelji.

V: Još i živite s roditeljima.

- Polako, ali sigurno idete u – propast.
- Prvi krug i prva nedoumica! Pravi košmar!
- N: Imao je četiri netočna odgovora...zapamtila sam neku urnu...

V: Zašto urnu? Imate negdje neku?

N: Pa, sviđa mi se urna.

V: (sporo i oprezno) Jel? Dobro, dobro...Ne bih Vam bila...životni suputnik.

- Tko je otpjevao svoje?
- Glasovanje je završeno. Koga više ne želite u svom društvu?
- N: Kuharica sam.

V: Kuhate drugima, sebi? Tko Vas plaća?

N: Nitko, šta zaradim.

V: Čekajte, kuhate u kojem ugostiteljskom objektu? Vi ste vlasnik? Direktorica, vlasnica, sve ste?

N: Ne, ne direktorica je kćer.

V: Ajmeeee! (oduševljenje) A Vas je dijete strpalo u kuhinju? A ona je naprijed?

- V: Radite?

N: Ne.

V: Zašto?

N: Pa firma je otišla u stečaj.

V: Pa pišete li zamolbe...nimate još 40 godina radnog staža...

- Izgled često vara. Evo, Vi izgledate sasvim pristojno, ali bankirali ste samo 400 kuna...
- V: Darko, što ste po struci?

N: Informatičar.

V: Što ne biste željeli da Vas pitam?

N: Možete kaj očete.

V: Zašto Vandu izbacujete?

N: A ne znam, mislim da je imala nešto netočno?

V: Koliko "nešto"? Dajte, opslužite me točnim informacijama.

N: Pa nisam ja Einstein.

V: Joj, ali sličite strašno. I te visine ste otprilike.

- Koji će dječak biti tužan i sam?
- Glasovanje je gotovo. Tko je otplesao svoje?
- Tko od Vas živi u zemlji Teletubbies? Kome je vrijeme za Čokolino?
- Pogledajmo stanje. Dakle, u prvom krugu bili ste uobičajeno ispodprosječni.
- N: Pa nije znala gdje je Sao Paolo, a to je najveći grad u Brazilu.

V: A Vi znate gdje je Brazil?

N: Bio!

V: Da vidjeli, bili...

N: U mislima..

V: Uglavnom ste na Brazilce mislili...

- V: Ima li puno posla u fušu? (natjecatelj je vodoinstalater)

N: Ne baš...

V: Kako nema, meni curi vodokotlić. ... Dobro, to nećemo preko računa onda. Ivana? Zašto je šalžete na ulicu? Znae da djeca ne smiju sama ...

- Tomislave, Vaša priča.
- Dame i gospodo, Vi ste dosljedni u svojem neznanju.
- N: Trenutno radim honorarno kao novinar u sportskoj rubrici Glasu Istre...
V: Dobro, to može svatko, ali što ste po struci?
- N: Diplomirani sam teolog, radim u osnovnoj školi i svakog dana putujem na posao u Ludbreg.
V: Svakoga dana putujete iz Varaždina u središte svijeta?
N: Tako je.
V: Kako ono ide, u trećem razredu je prva pričest, pa krizma...
N: Da, baš se pripremaju za svetu potvrdu.
V: Znači sad se vaši spremaju za dobivanje skutera i ostalog?
N: Ah, na žalost darovi su bitni.
V: Zašto ste Zvonimira odlučili darivati odlaskom?
- V: Tomislave, Vi sigurno nećete zaniijekati svoje netočne odgovore? (Tomislav je vjeroučitelj)
- Eto, svedeni ste na pravu ljudsku mjeru. Tri obična muškarca s prosječnim znanjem i bijednom bankom od 2000 kuna, a mogli ste osvojiti 10000 kuna.
- Glasovanje je završeno. Tko vam je već dosadio?
- Glasovanje je gotovo. Časni sude pogledajmo što ste odlučili.
- Glasovanje je završeno. Koga se želite riješiti?
- Glasovanje je završeno. Tko Vam je višak?
- Vi se pojavljujete u kadru? (natjecateljica radi kao novinarka na lokalnoj televiziji)
- Marija, recite nam nešto zanimljivo o sebi?
- Miroslave, što je zanimljivo glede vas?
- Tko vam je dosadio?
- Pretpostavljam da ste u šestom krugu djelovali pod pseudonimom trio fantastikus. Bankirali ste nula kuna, dakle ništa.
- V: Gdje se vidite u budućnosti kao pravnik?

N: Kao javni bilježnik.

V: (kima glavom i smije se zlobno, zatvorenih ustiju) Zanimljiv posao. Isplativ. Zašto izbacujete Marija, nije Vam bio isplativ?

- V: Izbacujete Željka ili ćete promijeniti mišljenje?

N: Od kad sam čuo za Papu, jer sam zaboravil na Papu, pa ću promijenit u Marjanu.

V: Imali ste viziju nekakvu?

N: Ne neg sam zaboravil da je to fulala...Zapamtil sam Norvešku i Island.

V: I što sad mislite da je Norveška i Island...da je Papa sjevernije od Norveške i Islanda? Papa Ivan Pavao Drugi? Trenutačno? (natjecatelji se smiješe)

- Imao je dva netočna odgovora. Aaa Viii?
- Marija, recite nam nešto zanimljivo o sebi.

Humor nadmoćnosti ($n = 12$)

- Obično nakon snimanja emisije, bježite kući plaćući ili ostanete malo u Zagrebu?
- A Vi znate da Vi uglavnom griješite i da ste pokvarljiva roba?
- N: Mislim da je Gordana dva odgovora imala kriva ili...

V: Što ste Vi zapamtili?

N: Nisam nijednoga....

V: Ništa niste zapamtili?

N: Nisam konkretno ni jednoga.

V: Vi ste se koncentrirali eventualno na broj netočnih. Sadržaj nije bitan. Samo štancate. Vi?

N: Ja sam imao sve točne.

V: Eto vidite, ipak ste precizni! Kad ste Vi u pitanju.

- Ajme kako ste vi stisnuti! Pa vi jedva dišete!
- N: Pa ja rijetko kada u životu brojim.

V: Jel'? Pa kako Vi, dobivate nešto na kraju mjeseca pa onda s time raspolazete neko vrijeme?!

- Vrijeme je isteklo. Dakle, ponovno sam bila u pravu. Bila je to samo početnička sreća. U drugom krugu bankirali ste samo 1000 kuna, a mogli ste osvojiti 10000 kuna.
- Ljudi, u prvom krugu vi ste bili jednom rječju, loši.

- Niste se baš iskazali. Ispod prosjeka.
- V: Znači tko je u ovom krugu bio najslabija karika?
N: A, izgleda, ja.
V: Ne izgleda, nego je tako.
- Promjenit ćete mišljenje. Ah, da čujemo!... Nećemo je mi izbaciti nego ćete Vi izbaciti Barbaru. To je Vaša odgovornost. Zašto gospođu Barbaru?
- Pa odakle bi dijete znalo za Karađorđevooo?
- Ljudi, Vi mislite da je u vrijeme krize nepopularno zarađivati? Probudite se!

Humor neočekivanosti (iznenaženje, obrat) ($n = 35$)

- N: O, pa Vi ste već završili i školicu! Kakva je ljubav u gradu? (natjecateljica čestita svom bratu Luki osmi rođendan) A nemate nekog svog Lukicu – lutkicu za po gradu?
N: Imam, ali se ne zove Luka. Zove se Danijel.
V: Ajoooj, odmah sam se nasmiješila...jel smo slični Vaš Danijel i ja?
N: Jeste...
V: Krivi odgovor.
N: Prekrasni ste oboje!
V: Da, sad ste se izvukli.
- Pa to niste igrali Vi, Vaš alter ego!
- Rekli ste da ste pomorski policajac? Kod Vas nema puhanja? Kod Vas se sve ionako ljulja?
- Od dva muškarca zašto ste izbacili profesora? Više volite muškarce u kratkim hlaćicama?
- V: Koja nastavna pomagala koristite u nastavi?
N: Najsuvremenija (smiješak).
V: Dakle, ploča...
- N: Završila sam opću gimnaziju, ali sam se prekvalificirala za kuharicu.
V: I što sada radite?
N: Kao kuhar u..
V: O, pa to je dvostruka prekvalifikacija, a niste ni spol mijenjali
- N: Radim u jednoj privatnoj firmi u Zagrebu.
V: Čime se Vaša privatna firma u Zagrebu bavi?

N: Softverskim aplikacijama.

V: Prevedeno na hrvatski...

N: Aplikacijama, ovo što imate na Vašem ekranu...

V: Ovo prljavo, to je aplikacija? Ovo staklo? ...Zašto izbacujete Roberta? Prvog susjeda?!
(s tonom i izrazom lica hinjene empatije)

- V: Kada ustajete ujutro?

N: Oko 9 sati..

V: Dobro, pa to nije tako strašno. To Vas mama gurne, iz kreveta izbaci ili sami baš otvorite krmeljave okice?

- V: Zašto izbacujete Deana? Imate morsku bolesti, ne znate plivati? (on je pomorac)
- Što vi to zapravo radite, ništa Vas nisam razumila? Organizator obrade u trgovačkom poduzeću? Volite Vaš posao? Ah, kad ste rekli da Vi ne radite, drugi rade, Vi raspodjeljujete. A zato imate tako divne noktiće, vidim ja, nije tu bilo umjetnog gnojiva.
- V: Ajme Vi ste nam skroz odozdo. Sluga...A koliko je veliko Vaše selo?

N: Ima nas jedno pedeset.

V: Ajme, pa ima Vas stvarno malo. A preko ljeta, dođu i ovi doseljeni i odseljeni...

N: A nema takvih.

V: Znači, tko ode iz Travča, ode zauvijek. Recite mi, kakva je ljubav na selu?

N: Pa, jako romantična.

V: Mogu si mislit. Recite mi, imate Vi dolje tamo sjenik? Ima? Ima sve što je potrebno za ljubav na selu? A jel ima djevojaka? Mislim, ne možete se voljet sa sijenom samo...

N: Pa nema baš u mom selu, ali ima u drugim selima...

V: I kako onda...organizirate neka druženja? Ali Vas nadgledaju roditelji, nadam se, nema konzumacije prije braka.

N: To se ne poštiva više.

V: Haaaaa! (zaprepaštenje) Ajme, sad ste me stvarno neugodno iznenadili. Zašto izbacujete Mirjanu?

N: Pa eto žao mi je, ona je isto od doli, iz Dubrovnika...

V: Iiiii! Svoju ...ženu ste izbacili? Što nije znala?

N: Pa ne znam, Mel Gibson i ...

V: I Vama se sviđa, jako sam slaba na njega.

N: I ne znam još...

V: Ma pustit ćemo, samo ćemo razmišljat o Melu Gibsonu.

- V: Što ste po struci?

N: Službenica.

V: Gdje službujete?

N: U banci. (natjecateljica objašnjava kako dignuti kredit i napominje kako imaju i male kredite za uređenje stana)

V: Ja sam svoj već uredila i kredit mi nije mali. Zašto šaljete Editu kući?

N: Nije znala veličinu?

V: Čega? Kredita? Kamatne stope? A veličina je ipak važna? A jel vidite...a svi mogući...a jel vidite, ts! Tehnika nije onda bitna? Dobro, drago mi je to čuti iz pouzdanih izvora. Iako nemam više veze s tim.

- N: Radim u jednoj firmi na održavanju.

V: Održavate koga ili što?

N: Električne uređaje.

V: Ajmeee, znači kad u mojoj zgradi netko razbije šalter, ja Vas pozovem? Onda što Vi napravite, razbijete ove koji razbijaju šaltere? Može tako? ... I onda će ih oni opet razbiti i tako u krug. Pa koja je to svrha...

N: To mi je posao.

V: Aha, oni neki ih razbijaju, a ja nek Vas zovem?

- V: Gdje Vi živite?

N: U Betini.

V: Aaaaa! (glumi da zna gdje je to, zatim naglo promijeni izraz lica u uobičajeni, ozbiljni) Gdje je to?

- N: Živim u Zagrebu.

V: Poznati ste mi od negdje. Jeste radili prije, negdje, nešto? S ljudima, mislim?

N: Pa, radim u dm-u.

V: A pa to je to (pljesne), znam Vas iz dm-a. (kima glavom, prekrivenih ruku na prsima)

Vi ste mi dali onu kremu za brijanje.

N: (smije se) Nisam, sjećala bih se ja tog.

V: Zašto, pa brijem se, pa ne vidi se.

N: Pa poznata ste osoba...

V: Vi biste mene prepoznali u civilu?! Khm...(posprdno se nasmije). Zašto ste izbacili ...?

- N: ...jer je Dejan nedavno na kvizu HTV-a osvojio velike novce...

V: Čekajte! I meni je to promaklo, a takve pecam i gledam, ajooo...

N: ...kod Vašeg kolege Tarika, pola milijuna...

V: Ah, ja samo gledam Tarika, možda zato nisam Dejana vidjela... (natjecatelj se smije)

- V: Antonio, izgarate učeći ili Vam još ostaje energije za neke druge aktivnosti?

N: Bavim se pjevanjem.

V: Pod tušem?!

- N: A Dejan je nekako najmlađi u ovom društvu...

V: Pa ga treba u korijenu zatrti...

N: ...a naš poglavica Mirko...

V: Čekajte malo...hoćete reć da ste se vi organizirali u sektu?

- V: Hoćete li promijeniti mišljenje?

N: Ne mijenjam baš mišljenja u životu.

V: Iako su pogrešna.

- V: Tomislave, u ovom krugu Vi ste najjača karika, uostalom, kao vjeroučitelj, Vi ste naša moralna vertikalna. Odlučit ćete tko napušta igru.

N: Neću promijeniti mišljenje. Mislim da Milan mora napustiti igru.

V: To zato što nije bio u vojsci?

N: Nije, nije.

V: Nemojte Vi, tko nije za vojsku nije ni za ženidbu!

- N: Preko ljeta dođite na Bačvice pa ćete vidjeti. (razgovaraju o tome kako su Splitski i Splitske najljepši ljudi)

V: A, samo preko ljeta su lijepi? A preko zime? Spavaju, nema ih vanka?

- V: Što radite?

N: Kao referent prodaje u Zepteru.

V: A zašto izbacujete Divnu?

N: Mislim da je imala dva netočna odgovora.

V: A-haaa, a ja sam mislila da nema Zepter lonce, nego neke druge... (natjecatelj se smije)

- V: Mirko, niste nepoznata osoba. Je li kakva karijera na pomolu? Filmska, kazališna?
N: Pa, Vi i ja smo zajedno glumili...
V: U filmu za odrasle ili seriji?
N: U seriji za mlade.
V: Koji će jednog dana postati odrasli. A pisma obožavateljica?
N: Uvijek se svega nađe.
V: Uvijek imate nešto?!...na lageru... (misli na obožavateljice)
- Ljudi, pa vi imate krticu u svojim redovima! U četvrtom krugu bankirali ste bijedno, jadno, nikakvo, samo 600 kuna.
- Zna li koje su dvije jedine riječi koje se rimuju sa hibiskus? Plus i Rus.
- V:Sandro, odakle ste?
N:Iz Zagreba.
V:Što radite?
N:Zubni tehničar sam.
V:Ovo što gledam sad kod Vas je keramika ili...?
N:Ne, to su prirodni zubi.
V:Da vidim. Niste pili tetracikline u djetinjstvu? (smijeh jednog od natjecatelja) Malo su žućkasti.
N:Ne, zato i jesu prirodni.
V:Dobro, dobro, dobro...vidim da se široko smijete, to je odmah reklama. (smijeh natjecatelja. Trideset i dva sva, dobro je. Natalija. (osoba koju je Sandro odlučio izbaciti)
E, vidite, odmah ste se iskopčali, gotova reklama
- Paaaa pogledajmo drugi krug! U drugom krugu ste imali niz od četiri (promjena tona i nagli nestanak smiješka s lica) netočna odgovora i samim čudom ste uspjeli bankirati čak čak dvjesto kuna.
- Kome se neće dići (pauza) kolač?
- Što toвите? O koliko svinja brinete? ...Možete li ih prepoznati? ...Pa ja isto tako prepoznajem sve dijelove svoje ekipe.
- V:Zašto ste od dva muškarca odabrali Miroslava? ... A čime vas je Miroslav osvojio?
N:Hm, staloženoću, gustinom kose...
V:Što fali Borisovoj kosi?

N:Količina.

V:Duga kosa kratka pamet?

N:To ste Vi rekli.

V:To piše u knjigama. Ah, Vi ste barem prirodnog usmjerenja. A testosteron i djelovanje na mušku kosu?

N:To stvarno nisam imala u vidu dok sam ovo pisala.

V:Testosteron?

N:Da.

V:Ponio Vas je estrogen. (natjecateljica se smije) Dobro.

- V: Boris, tko je napisao "Ezopove basne"?

N: Ezop.

V: A "Proljeće Ivana Galeba"?

N: Ivan Galeb.

V: A "Galeb Johnatan Livingston"?

N: Johnatan Livingston.

V: A tko je napisao "Mirta"?

N: Ja sam napisao "Mirta".

V: A nije Mirta?

- N: Nisu mi plaćali mirovinsko, zdravstveno, nisu mi dali plaću koju su mi obećali.

V: I što je tu čudno?

- V: Vi ste prvi iz Vašeg mjesta...to su Vas Vaši sugrađani nagovorili da dođete, niste im dragi ili?

- V: Zapravo mi djelujete dosta relaksirano, Vi se znate boriti sa stresom. (natjecatelj radi u bolnici na psihijatrijskom odjelu) Jeste nam donijeli štogod...za opuštanje?

- V: Ako je tišina oko Vas, onda nemate suprugu.

N: Imam, imam, supruga radi.

V: Aaa, organizirali ste se. Inače je pričljiva, nadam se. Gordan? Nije bio pričljiv?

Humor besmislenog ($n = 10$)

- Ljudi, čiji je vlak zapeo u snijegu? Tko ne može dalje ni uz pomoć papirnatih tanjurića?
- Tko živi u desetom selu? U koga je malo neobičan um?

- Spustite pločicu još malo dolje, dolje...Hi! (udah iznenađenja) Pa Vama se vidi ...ridipet! Oh pa to mi mladi tako moramo nositi, što niste rekli samo malo, da se otkopčam...
- Eee, ne bih Vam bila u koži noćas kada ćete zaspati snom pravednika! Sjetit ćete se mojih riječi! (dramatičnim tonom; diže kažiprst u zrak)
- Tko od vas trenira skokove s motkom? Tko će od vas nisko pasti?
- V: Koliko je imala netočnih?
N: Dva. I ja sam imala dva.
V: (pjevuši melodiju dječje rugalice)
- V: Koga to sve volite, čuli smo za kćer koja slavi rođendan...
N: Suprugu...
V: Suprugu...imate? Čekajte, volite svoje suprugu? Koliko dugo ste u braku? A koliko je stara Vaša kćer? Imate samo jednu? Čisto računam učinkovitost...
- V: Zaposleni ste gdje?
N: U Zračnoj luci Rijeka. (natjecatelj je vatrogasac)
V: Uh, pa to je zgodno. Zabijete se tamo u hangar i...
N: A, ne ima posla...
V: Što radite, pa ne gori tamo ništa?
N: Budnost?
V: Što budnost, imate vekericu pa je to budnost?
- Saša, iako ste iz Kašine, u ovom krugu ste Vi najjača karike i Vi odlučujete koga ćete izbaciti.
- V: Idete Vi daleko od obale sa svojim brodom? Jeste li ikada ulovili ribu? Kako je bila velika (pokazuje veličinu rukama)? Hoće mi stat u kadar? Lubin od 6 kila. Zašto Damir? Ima sigurno više od Vašeg lubina.

Zahvaljujem svojoj mentorici na strpljenju, pomoći i optimizmu u pisanju ovog rada.